

การอบรมเชิงปฏิบัติการ

การพัฒนาพระวิทยากรกระบวนการ

พระสอนศีลธรรม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงการสอนพระพุทธศาสนา

ระยะที่ 1

หลักสูตร 4 วัน
การพัฒนาทักษะเพื่อเป็น
พระวิทยากรกระบวนการ
ระหว่าง
2 - 7 กันยายน 2562

ติดตามผล

การนิเทศและให้คำปรึกษา
เพื่อการวางแผนในการ
ออกแบบการจัดการเรียนรู้
ระยะเวลา 1 เดือน

ระยะที่ 2

การคัดเลือกผู้มีสิทธิ์เข้ารับ
การพัฒนาทักษะในการ
เป็นพระวิทยากรแกนนำ
ของท้องถิ่น (Trainer)
ระยะเวลา 4 วัน

“ เราจะสร้างห้องเรียนพระพุทธศาสนาที่มีชีวิต
และมีความหมายต่อผู้เรียนได้อย่างไร ? ”

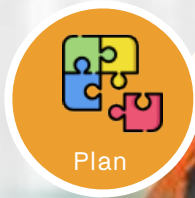
พระสอนศีลธรรมยุคใหม่
“ไม่เน้นสอน”
แต่เน้นจัดการเรียนรู้
เพื่อนำผู้เรียนเข้าถึง
ปัญญา คุณธรรม และ
ความสุข

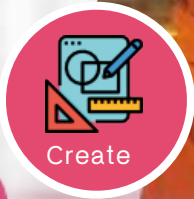
Imagine

Ask

Plan

Create

Reflect

สารบัญ

	หน้า
กิจกรรมการสังเกตการสอนในห้องเรียน ของโรงเรียนบ้านปลาดาว	2
กิจกรรมพื้นที่สำหรับนักสร้างสรรค์ (Makerspace)	15
แนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning	28
ฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคนิคและเครื่องมือ	65
การออกแบบการจัดการเรียนรู้	70

โครงการพัฒนาพระวิทยากรกระบวนการ รุ่นที่ 1

พระสอนศีลธรรม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงการสอนพระพุทธศาสนา

การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาพระวิทยากรกระบวนการ (กระบวนการ) สำหรับพระสอนศีลธรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงการสอนพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์เพื่อการปรับชุดความคิด สร้างวิสัยทัศน์ พัฒนาความรู้และทักษะเพื่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับการสอนพระพุทธศาสนาที่มีการบูรณาการความรู้และกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เข้ากับการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน โดยสิ่งที่คุณเข้ารับการฝึกอบรมจะได้รับประกอบด้วย

1. การพัฒนาวิสัยทัศน์และชุดความคิดในการจัดกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมและคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
2. การพัฒนาทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมและเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของหลักธรรมและคำสอนในพระพุทธศาสนา
3. การพัฒนาทักษะในการเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าและเข้าถึงหัวใจของผู้เรียนได้
4. การจัดการความรู้และการสร้างเครือข่ายกัลยาณมิตรของชุมชนผู้เชี่ยวชาญแห่งการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา (Professional Learning Community) แบบออนไลน์ เพื่อการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กระบวนการและกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนทั้งกาย (ศีล) ใจ (สมาธิ) สมอง (ปัญญา) และจิตวิญญาณผ่านการลงมือปฏิบัติจริง
5. ใบประกาศนียบัตร และ คู่มือการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

ในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมเพื่อเป็นวิทยากรกระบวนการ จะแบ่งการพัฒนาออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ ระยะเวลา 4 วัน เพื่อการเป็นพระวิทยากรกระบวนการ (กระบวนการ) จำนวน 50 รูป

ระยะที่ 2 การคัดเลือกพระวิทยากรกระบวนการ จำนวน 30 รูป จากระยะที่ 1 โดยพิจารณาจากการนิเทศและติดตามผลการจัดการสอนหลังการอบรม เพื่อเข้ารับการพัฒนาทักษะการเป็นพระวิทยากรแกนนำ (Trainer) ในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมของท้องถิ่น ระยะเวลา 4 วัน

พระสอนศีลธรรมที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อเข้ารับการพัฒนายังต้องสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการได้ทั้ง 2 ระยะ โดยคณะกรรมการจะดำเนินการคัดเลือกผู้สมัครโดยพิจารณาข้อมูลจากใบสมัคร และจำดำเนินการคัดเลือกตัวแทนจากแต่ละจังหวัดเพื่อเข้ารับการพัฒนาต่อในระยะที่ 2 จากผลการปฏิบัติการสอนหลังการอบรมในช่วงระยะเวลา 1 เดือนเป็นสำคัญ

**กิจกรรมการสังเกตการสอนในห้องเรียน
ของโรงเรียนบ้านปลาตาว**

กิจกรรมการสังเกตการสอน [Classroom Observation]

การสังเกตการสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบพฤติกรรม การเรียนการสอนทั้งของครูและนักเรียน ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนระหว่างที่มีกิจกรรมการเรียนการสอน

สิ่งที่ต้องสังเกตในการสังเกตการสอน

1. พฤติกรรมการสอนของครูและพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน
2. การจัดการในชั้นเรียน เทคนิควิธีที่ครูสร้างบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชั้นเรียน ระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียน
4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสอนของนักเรียน เช่น การถามและตอบคำถาม การพูดคุยนทนา การทำงานที่ได้รับมอบหมาย

เทคนิคที่ใช้ในการสังเกตการสอน

1. สังเกตและจดบันทึกสิ่งที่มองเห็นอย่างรวดเร็ว
2. สังเกตและจดบันทึกเหตุการณ์ที่สะดุดตา
3. สังเกตสิ่งที่ขัดแย้งหรือสิ่งที่แปลก

การสังเกตในห้องเรียนมีสิ่งควรคำนึง ดังนี้

1. การเลือกที่นั่งในห้องเรียน ควรเป็นที่นั่งที่เหมาะสม ไม่รบกวนสายตาของนักเรียน
2. ผู้สังเกตการสอน จะไม่สอดแทรกหรือรบกวนการสอนของครู
3. ไม่ถ่ายภาพหรือบันทึกวิดีโอกิจกรรมของนักเรียน โดยไม่ได้รับอนุญาต
4. ไม่เผยแพร่ภาพของนักเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์

ส่วนที่ 1 : การสังเกตการณ์เรียนการสอนในโรงเรียนบ้านปลาตาว

ระดับชั้น สถานที่

จำนวนผู้เรียน คน จำนวนครูและครูผู้ช่วย คน

วิชา..... เรื่อง/หัวข้อการเรียนรู้

1. ครูสอนผู้เรียนด้วยสิ่งใดหรือวิธีการอย่างไร ?

2. นักเรียนแต่ละคนทำกิจกรรมอะไรบ้างในห้องเรียนนี้ ? [ฟัง / คิด / ทำ]

3. นักเรียนแสดงถึงความเข้าใจในเนื้อหา/สาระ/องค์ความรู้ อย่างไร ?

4. อะไรคือสิ่งที่โดดเด่น / สิ่งที่ทำนารู้สึกชอบหรือประทับใจ ในห้องเรียนนี้ ?

5. สิ่งที่ทำนุสงสัยหรืออยากรู้เพิ่มเติม จากการสังเกตการณ์เรียนการสอนในห้องเรียนนี้

ระดับชั้น สถานที่

จำนวนผู้เรียน คน จำนวนครูและครูผู้ช่วย คน

วิชา..... เรื่อง/หัวข้อการเรียนรู้

1. ครูสอนผู้เรียนด้วยสิ่งใดหรือวิธีการอย่างไร ?

2. นักเรียนแต่ละคนทำกิจกรรมอะไรบ้างในห้องเรียนนี้ ? [ฟัง / คิด / ทำ]

3. นักเรียนแสดงถึงความเข้าใจในเนื้อหา/สาระ/องค์ความรู้ อย่างไร ?

4. อะไรคือสิ่งที่โดดเด่น / สิ่งที่ทำนารู้สึกชอบหรือประทับใจ ในห้องเรียนนี้ ?

5. สิ่งที่ทำนสงสัยหรืออยากรู้เพิ่มเติม จากการสังเกตการเรียนการสอนในห้องเรียนนี้

ระดับชั้น สถานที่

จำนวนผู้เรียน คน จำนวนครูและครูผู้ช่วย คน

วิชา..... เรื่อง/หัวข้อการเรียนรู้

1. ครูสอนผู้เรียนด้วยสิ่งใดหรือวิธีการอย่างไร ?

2. นักเรียนแต่ละคนทำกิจกรรมอะไรบ้างในห้องเรียนนี้ ? [ฟัง / คิด / ทำ]

3. นักเรียนแสดงถึงความเข้าใจในเนื้อหา/สาระ/องค์ความรู้ อย่างไร ?

4. อะไรคือสิ่งที่โดดเด่น / สิ่งที่ทำนารู้สึกชอบหรือประทับใจ ในห้องเรียนนี้ ?

5. สิ่งที่ทำนุสงสัยหรืออยากรู้เพิ่มเติม จากการสังเกตการเรียนการสอนในห้องเรียนนี้

ระดับชั้น สถานที่

จำนวนผู้เรียน คน จำนวนครูและครูผู้ช่วย คน

วิชา..... เรื่อง/หัวข้อการเรียนรู้

1. ครูสอนผู้เรียนด้วยสิ่งใดหรือวิธีการอย่างไร ?

2. นักเรียนแต่ละคนทำกิจกรรมอะไรบ้างในห้องเรียนนี้ ? [ฟัง / คิด / ทำ]

3. นักเรียนแสดงถึงความเข้าใจในเนื้อหา/สาระ/องค์ความรู้ อย่างไร ?

4. อะไรคือสิ่งที่โดดเด่น / สิ่งที่ทำนารู้สึกชอบหรือประทับใจ ในห้องเรียนนี้ ?

5. สิ่งที่ทำนสงสัยหรืออยากรู้เพิ่มเติม จากการสังเกตการเรียนการสอนในห้องเรียนนี้

ระดับชั้น สถานที่

จำนวนผู้เรียน คน จำนวนครูและครูผู้ช่วย คน

วิชา..... เรื่อง/หัวข้อการเรียนรู้

1. ครูสอนผู้เรียนด้วยสิ่งใดหรือวิธีการอย่างไร ?

2. นักเรียนแต่ละคนทำกิจกรรมอะไรบ้างในห้องเรียนนี้ ? [ฟัง / คิด / ทำ]

3. นักเรียนแสดงถึงความเข้าใจในเนื้อหา/สาระ/องค์ความรู้ อย่างไร ?

4. อะไรคือสิ่งที่โดดเด่น / สิ่งที่ทำนารู้สึกชอบหรือประทับใจ ในห้องเรียนนี้ ?

5. สิ่งที่ทำนสงสัยหรืออยากรู้เพิ่มเติม จากการสังเกตการเรียนการสอนในห้องเรียนนี้

ส่วนที่ 2 : การสังเกตการณ์เรียนการสอนในเมคเกอร์สเปซ

ห้องที่ท่านเข้าสังเกตการทำกิจกรรม

จำนวนผู้เรียน คน จำนวนครูและครูผู้ช่วย คน

1. ห้องเรียนที่ท่านเข้าสังเกตการสอน มีลักษณะเป็นอย่างไร ?

2. ครูสอนผู้เรียนด้วยสิ่งใดหรือวิธีการอย่างไร ?

3. นักเรียนทำกิจกรรมอะไรบ้างในห้องเรียนนี้ ? [ฟัง / คิด / ทำ]

4. อะไรคือสิ่งที่โดดเด่น / สิ่งที่ท่านรู้สึกชอบหรือประทับใจ ในห้องเรียนนี้ ?

5. สิ่งที่ท่านสงสัยหรืออยากรู้เพิ่มเติม จากการสังเกตการณ์เรียนการสอนในห้องเรียนนี้

ห้องที่ท่านเข้าสังเกตการทำกิจกรรม

จำนวนผู้เรียน คน จำนวนครูและครูผู้ช่วย คน

1. ห้องเรียนที่ท่านเข้าสังเกตการสอน มีลักษณะเป็นอย่างไร ?

2. ครูสอนผู้เรียนด้วยสิ่งใดหรือวิธีการอย่างไร ?

3. นักเรียนทำกิจกรรมอะไรบ้างในห้องเรียนนี้ ? [ฟัง / คิด / ทำ]

4. อะไรคือสิ่งที่โดดเด่น / สิ่งที่ท่านรู้สึกชอบหรือประทับใจ ในห้องเรียนนี้ ?

5. สิ่งที่ท่านสงสัยหรืออยากรู้เพิ่มเติม จากการสังเกตการเรียนการสอนในห้องเรียนนี้

ห้องที่ท่านเข้าสังเกตการทำกิจกรรม

จำนวนผู้เรียน คน จำนวนครูและครูผู้ช่วย คน

1. ห้องเรียนที่ท่านเข้าสังเกตการสอน มีลักษณะเป็นอย่างไร ?

2. ครูสอนผู้เรียนด้วยสิ่งใดหรือวิธีการอย่างไร ?

3. นักเรียนทำกิจกรรมอะไรบ้างในห้องเรียนนี้ ? [ฟัง / คิด / ทำ]

4. อะไรคือสิ่งที่โดดเด่น / สิ่งที่ท่านรู้สึกชอบหรือประทับใจ ในห้องเรียนนี้ ?

5. สิ่งที่ท่านสงสัยหรืออยากรู้เพิ่มเติม จากการสังเกตการเรียนการสอนในห้องเรียนนี้

บันทึกสรุปการสะท้อนสิ่งที่ได้เห็นจากการสังเกตการสอนในโรงเรียนบ้านปลาขาว

กิจกรรมพื้นที่สำหรับนักสร้างสรรค์ [Makerspace]

Makerspace คืออะไร และทำไมต้อง Makerspace

โครงการ Starfish Maker เป็นโครงการภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิโรงเรียนสตาร์ฟิชคันทรีโฮม (องค์กรสาธารณประโยชน์) เรามุ่งมั่นที่จะมอบโอกาสให้เด็กทุกคนในประเทศไทยได้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมได้สร้างและพัฒนาความรู้ และทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยผ่านกระบวนการการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบ STEAM โดยบูรณาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะ และคณิตศาสตร์

เราสนับสนุนและทำงานร่วมกับ นักการศึกษา องค์กร สถาบัน ชุมชน โดย เปิดพื้นที่ Starfish Maker ให้สาธารณะ สร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ และจัดโปรแกรม พัฒนาวิชาชีพ เพื่อเปิดโอกาสการเรียนรู้อย่างมืออาชีพให้ สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม ครอบคลุมกว้างขวาง และอย่างมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการสื่อสารสองทาง

What is Makerspace

เป็นพื้นที่สำหรับนักสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ตามความสนใจ เป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ค้นคว้า ออกแบบ วางแผน แลกเปลี่ยน แบ่งปันความคิด สร้าง พัฒนาและแก้ไขผลงาน อันจะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ นอกจากนี้ Makerspace ยังช่วยส่งเสริมการสร้างสรรค์ โดยการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ เช่น จัดอุปกรณ์เครื่องมือ ใช้ในการค้นคว้าและประดิษฐ์ผลงานจัดหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ผู้เชี่ยวชาญ มาให้คำแนะนำปรึกษาเพื่อช่วยให้นักสร้างสรรค์แก้ไขปัญหาและสามารถทำงานจนบรรลุเป้าหมาย

Makerspace Process

การเรียนรู้ผ่าน Makerspace ใช้กระบวนการที่เป็นระบบ เริ่มต้นจากการปัญหา นำไปสู่การแก้ไข ปัญหาผ่านการคิด ค้นคว้า หาคำตอบ หลังจากนั้น วางแผนอย่างละเอียด ลงมือปฏิบัติ ทดสอบ และ ปรับปรุงแก้ไข การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม Makerspace สร้างความคุ้นเคยกับผู้เรียนในรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน สร้างผู้เรียนให้เป็นนักคิด นักแก้ปัญหา เป็นคนมีเหตุผล

Makerspace & STE(A)M Education

สะเต็มศึกษา คือ แนวทางการจัดการศึกษาบูรณาการความรู้ใน สหวิทยาการ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (S), เทคโนโลยี (T), วิศวกรรม (E) ,ศิลปะ (A) และคณิตศาสตร์ (M) โดยเน้นการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง และการทำงานกิจกรรมในโครงการ Starfish Maker เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมจะใช้ควบคู่กับสะเต็มศึกษาเพื่อการพัฒนา ศักยภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีความสอดคล้องกันคือ ไม่มีติดขัดกับการเรียนรู้เพียงสาขาใดสาขาหนึ่งแต่เปิด โอกาสให้นักเรียนเป็นผู้เลือกสิ่งที ชอบและมีความสนใจ เริ่มต้นจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เพราะง่ายต่อการเชื่อมโยงกับบริบทชีวิตประจำวันของนักเรียนได้จริง ในระหว่างกระบวนการสร้างผู้เรียนจะต้องเชื่อมโยง วิชาต่างๆเข้าด้วยกันเพื่อใช้ แก้ไขปัญหา เป็นการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติผ่านการปฏิบัติจริง

Maker Space and Learning in Century 21st

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร มีความรู้และสิ่งใหม่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ผู้ที่จะประสบผลสำเร็จ ในอนาคตคือผู้ที่มีทักษะในการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิตที่ดีควบคู่กัน การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นไปที่ทักษะมากกว่าความรู้ เน้นการปฏิบัติ เน้นกระบวนการหาคำตอบ เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนา ศักยภาพของแต่ละบุคคล

กิจกรรมในโครงการ Starfish Maker ได้ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ความรู้หลายสาระหลายวิชาบูรณาการ (STEAM Education) ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบแบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (STEAM Process) เพื่อสร้างให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิตที่ดี (21st century skills) เพื่อก้าวไปสู่ ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในอนาคตที่จะมาถึง

ทักษะในศตวรรษที่ 21 และ ทักษะด้านสังคมและอารมณ์

การสร้างผู้เรียนให้มีความสุขและประสบผลสำเร็จ ในโลก อนาคตนั้น ต้องคำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นหลัก โลกแห่งอนาคตจะมีการเพิ่มพูนของความรู้อย่างมากมายอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้คนจะมีชีวิตปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างหลากหลายและซับซ้อน การอยู่อย่างเรียนรู้เป็นจะนำไปสู่ความสำเร็จและการใช้ชีวิตอย่างมีทักษะ (ด้านสังคมและอารมณ์) ทำให้มีชีวิตมีความสุข Starfish maker ให้ความสนใจและมุ่งพัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้แก่ ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรมทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำและทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อส่วนทักษะชีวิตที่ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมเมื่อ มาร่วมกิจกรรมคือการรู้จักตนเองการบริหารจัดการตนเองการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง ทักษะด้านความสัมพันธ์ และการรู้จักสังคม

ทักษะด้านสังคมและอารมณ์ (Social Emotion Skills)

การรู้จักตนเอง Self Awareness	รู้ถึง ตนเอง Self-Awareness ของผู้อื่น
การบริหารจัดการตนเอง Self Management	ควบคุมตนเอง ภายใต้กฎระเบียบ ที่ตนเอง สร้างขึ้น Self-Management
การรับผิดชอบต่อหน้าที่และ การตัดสินใจ Responsible Decision Making	การรับผิดชอบ หน้าที่ ของตนเอง และผู้อื่น Responsible Decision Making
ทักษะสัมพันธ์ Relationship Skills	การ ทำงาน ร่วมกับ ผู้อื่น Relationship Skills
การรู้จักสังคม Social Awareness	การ เข้าใจ ผู้อื่น และ สังคม Social Awareness

การจัดการพื้นที่ของ Starfish Maker Space

การจัดการพื้นที่ที่ใช้ใน maker space นั้นไม่ได้กำหนดไว้อย่างแน่นอนตายตัว ในแต่ละที่จึงมีแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น ที่ใดก็ตามมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการจัดพื้นที่ เช่น จะต้องเป็นที่ที่สามารถใช้ในกิจกรรมได้หลากหลาย มีตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเข้าถึง ได้ง่ายสะดวกต่อการลำเลียงขนส่ง การจัดการสถานที่ควรสร้างให้เกิดบรรยากาศที่น่าสนใจกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมสามารถทำงานร่วมกันได้สะดวก ในขณะที่เดียวกันก็ต้องให้บรรยากาศในความเป็นส่วนตัว เพื่อคิด และแก้ไข ปัญหาด้วย มีการจัดสรรอุปกรณ์ เครื่องมือและวัสดุที่ให้ความรู้สึกเข้าถึงได้ง่าย และพอเพียง นำสัมผัส มีการจัดเก็บ ที่เป็นระเบียบ หาพบได้ง่าย สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้เครื่องมือและวัสดุในพื้นที่บริการ นั้นน่าจับต้อง และง่ายต่อการป้องกันอันตราย ที่อาจเกิดขึ้นได้

ในการสร้างและกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์นั้น อาจมีกล่องหรือบริเวณที่ maker สามารถทิ้ง หรือวางสิ่งประดิษฐ์ ที่ตนไม่ใช้ หรือไม่ต้องการไว้แทนที่จะทิ้ง หรือแยกชิ้นส่วนเก็บ เพราะสิ่งเหล่านี้ อาจถูกปรับเปลี่ยนให้มีประโยชน์มากขึ้น หรือ สร้างแรงบันดาลใจให้กับนักสร้างคนอื่นๆ ได้ สำหรับงาน ที่ดำเนินการจนสิ้นสุดแล้ว จะถูกนำไปเก็บไว้ในชั้นที่สามารถมองเห็น ได้เพื่อกระตุ้นความคิดให้กับคนอื่น ๆ ต่อไป

ในการจัดการพื้นที่ และใช้อุปกรณ์ตกแต่งไม่จำเป็นจะต้องเป็นของใหม่และมีราคาแพง หรือได้รับการออกแบบมาอย่างดี อุปกรณ์ที่ใช้อาจเป็นของง่าย ๆ ที่ผ่านการดัดแปลง หรือปรับเปลี่ยนมาใช้ได้

โรงเรียนบ้านปลาตาวได้ใช้อาคารเรียน Lung Dick ซึ่งเป็นอาคารเรียนชั้นเดียวตั้งอยู่ ใกล้ประตูทางเข้าหลักของ โรงเรียนเป็นสถานที่สำหรับโครงการ Maker Space โดยวางแผนครั้งแรก ใช้ห้องเรียนจำนวน 4 ห้องเป็นที่จัดกิจกรรม โดยแบ่งตามลักษณะกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์เป็นหลัก ได้แก่ ห้องที่ใช้ในกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะและงานประดิษฐ์ ห้องกิจกรรม เกี่ยวกับอาหาร ห้องกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับผ้าการตัดเย็บและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และไฟฟ้าและห้องที่เกี่ยวกับการเล่นซึ่งจะมี ของเล่นกระตุ้นความคิด หนังสือ และอุปกรณ์ดนตรีอยู่

กิจกรรมใน Maker Space

- กิจกรรมเล่าเรื่องผ่านสื่อ
- แสดงบทบาทสมมติ
- แต่งตัวตามจินตนาการ
- ทำของเล่นดัดแปลงปรับปรุงใช้วัสดุเหลือใช้มาสร้างผลงาน
- กิจกรรมสร้างสรรค์เมนูตามจินตนาการ เชฟกระทะเหล็ก
 - แปรรูปอาหาร
- ชิมรสจากประสาทสัมผัสทั้งห้า
- ออกแบบอาหาร
 - ถ่ายภาพ วิดีโอ
- เลือกใช้สีผิวสมมติ
- กิจกรรมแสงสีที่สวยงาม
- อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- งานปั้นงานประดิษฐ์
- กิจกรรมช่างประดิษฐ์
- งานซ่อมแซม
- กิจกรรมตัดเย็บ เย็บปักถักร้อย
- การวัดการคาดคะเน
 - พัฒนาการกล้ามเนื้อ
- ตั้งคำถามเพื่อสร้างความคุ้นเคยจากประสบการณ์เดิม
- การป้องกันตนเองจากของเล่นอันตราย

อุปกรณ์ที่เตรียมไว้ในแต่ละส่วน

ห้องทำอาหาร

เตาอบ พิมพ์ขนมไทย หม้อ ตะแกรงกรองน้ำมัน กระทะ ถาดหลายขนาด มีด ที่นวดแป้ง อ่างผสม ถาดอบ มีด เขียง ชามและจานสังกะสี ถุงมือกันร้อน ผ้ากันเปื้อน

ห้องผ้า

เข็มเย็บผ้าหลายขนาด จักรเย็บผ้าขนาดเล็ก จักรเย็บผ้าขนาดใหญ่ กระดุม ชิป ตาพลาสติก สะตึง กรรไกรตัดผ้า ด้ายหลายสี ไหมพรม ด้ายสำหรับปัก ผ้าเคมี ผ้าพื้น ผ้าลวดลาย โยสังเคราะห์

ห้องงานช่าง อิเล็กทรอนิกส์

ปืนกาว ไขควงชุด คีมปากจระเข้ไขควง น็อต ท่อและ ข้อต่อ เสื่อยคัตเหล็ก พวงกุญแจ ชุดวงจรไฟฟ้า หลอดไฟ LED สายไฟ มอเตอร์ เทปพัน สายไฟ ริงด้าน แม่เหล็ก ชุดบัดกรี ไขควง สวิตช์ คีมตัดลวด ไขควงเช็คไฟ แวนตานิรภัย ถุงมืองานช่าง ถ่านไฟฉายหลายขนาด

ห้องของเล่น ตัวต่อ

บอลพลาสติกหลายขนาด และคละสี บอลยางคละสี ตัวต่อพลาสติก ตัวต่อไม้ ตัวต่อรูปภาพ ของเล่น ชุดเครื่องครัว อาหาร ผักและผลไม้ เครื่องครัว ดินเผา ของเล่นเด็ก หุ่นคน สัตว์จำลอง หุ่นมือ และโรงละคร สำหรับหุ่นมือ หนังสือสำหรับเด็ก ม้าโยก ชุดโบว์ลิ่ง เครื่องดนตรีจำลองจากไม้ เครื่องดนตรีจริง กีตาร์ กลองเมโลเดียน ระนาด ขลุ่ย ฉาบ ฉิ่ง

ห้องศิลปะงานประดิษฐ์

สีไม้ สีน้ำ พู่กันหลายขนาด จานสี สีเทียน สีชอล์ก รูปปั้นปูนพลาสติก กระจาดขาวเขียน กาวลาเท็กซ์ ดินน้ำมันหลากสี ลวด กระจาดขาวใส ดินน้ำมัน ใช้แล้วผสมกัน กระจาดสีพื้นหน้าเดียว และสองหน้า คละสี กระจาดลาย กรรไกร สิ่งของที่รวบรวมได้จากชุมชน นักเรียน และผู้ปกครองเพื่อนำมา ประดิษฐ์ ริโซเคิล

บทบาทของบุคลากรใน Maker space

ใน Maker Space นักเรียนสามารถเลือกกิจกรรมและลักษณะงานตามสิ่งที่คุณชอบและสนใจการเรียน การสอนแบบเดิมไม่สามารถนำมาใช้ได้อีกต่อไป คนที่เป็นบุคลากรใน Maker space ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ แต่จะต้องการความชัดเจนในสิ่งที่คุณชอบและมีความกระหายใคร่รู้ เพียงแค่จัดให้มีความปลอดภัยและสมรรถนะพื้นฐาน นักเรียนก็สามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองได้ การเรียนรู้ผ่านการเรียนรู้ออนไลน์ หรือการรู้จักชุมชนหรือผู้มีความเชี่ยวชาญ ในเรื่องที่คุณสนใจจะทำให้การเรียนรู้ตามสิ่งที่คุณหลงใหลเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ บุคลากรแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องมีส่วนช่วยในการ พัฒนา Maker Space ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยหัวหน้า Maker Space เจ้าหน้าที่ หรือ Maker coach และนักเรียนหรือ maker ในโครงการของมูลนิธิบ้านปลาตัว มีหน้าที่และบทบาทดังนี้

หน้าที่บทบาทของหัวหน้า Maker Space

- ทำงานร่วมกับคณะกรรมการมูลนิธิและกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาแผนกลยุทธ์ของโปรแกรม STF maker space
- จัดการ starfish Maker โค้ช รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญภายนอก
- เตรียมแนวทางการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่องและการสนับสนุน Maker coach
- พัฒนาและจัดการโปรแกรมการดำเนินงานประสิทธิภาพทั้งสภาพแวดล้อมและการวางแผนการใช้พื้นที่การจัดการกับวัสดุและขั้นตอนการทำงาน
- ทำให้โปรแกรมที่มี ดำเนินไปตามเวลาที่กำหนด
- ทำงานกับคณะกรรมการและผู้อำนวยการการศึกษา เพื่อการวางแผนและดำเนินการรายงานและการประเมินกลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ และนำไปสู่การทำรายงานประจำปี
- สื่อสารทั้งภายนอก และภายในชุมชนใหม่ของ Starfish Maker สร้างแพลตฟอร์ม: เว็บไซต์ Facebook และการสื่อสารทั้งวาจา และลายลักษณ์อักษร
- ทำงานร่วมกันกับโรงเรียน สถาบัน และกลุ่มอื่น ๆ ที่สนใจ เพื่อเพิ่ม และขยายโปรแกรม starfish Maker
- พัฒนาแผนการเรียนรู้ให้ชำนาญของชุมชน Maker ให้แข็งแกร่ง โดยเน้นวิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งตัวต่อตัว และแบบ on-line
- เป็นแบบอย่างในการ คิดไปข้างหน้า เปิดกว้างสู่แนวทางที่เป็นประเด็นที่สังคมและชุมชนสนใจ
- ช่วยรักษาวัฒนธรรมองค์กร คือ การเป็นองค์กรที่เป็นมิตร เคลื่อนไปข้างหน้า เปิด เต็มใจ สำหรับพนักงานทั้งหมด
- รักษาความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผู้รับประโยชน์ของ SCHSF ครอบครัวของเขา และชุมชนซึ่ง SCHSF ให้บริการ
- สร้างความสัมพันธ์ที่ดีหน่วยงานพันธมิตร หน่วยงานรัฐบาล / กระทรวง
- ทำให้ทีมมีความใกล้ชิดกับทีมงาน HR เพื่อให้พนักงานมีแรงจูงใจ และมีความสามัคคีในการทำงาน
- ทำงานในเป็นมิตร เรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน อย่างมีอาชีพ และเป็นแบบอย่างต่อองค์กร
- แสดงความมุ่งมั่นชัดเจนและอุทิศตนเพื่อเด็กที่ SCHSF ให้การสนับสนุน
- เผชิญหน้า ความท้าทาย และแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพทันเวลา

บทบาทของบุคลากรใน Maker space

หน้าที่และบทบาทของผู้ฝึก Maker Space

- ทำงานร่วมกับคณะกรรมการมูลนิธิและกรมการศึกษาเพื่อพัฒนาแผนกลยุทธ์ของโปรแกรม STF maker space
- ทำงานร่วมกันกับหัวหน้า starfish Maker, starfish maker โค้ชคนอื่น รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญภายนอก
- มีการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่องและการให้ความร่วมมือหัวหน้า Maker
- การดำเนินงานให้โปรแกรมมีประสิทธิภาพ ทั้งสภาพแวดล้อมและการวางแผนการใช้พื้นที่การจัดการกับวัสดุและขั้นตอนการทำงาน
- ทำให้โปรแกรมที่มี ดำเนินไปตามเวลาที่กำหนด
- ทำงานกับคณะกรรมการและผู้อำนวยการการศึกษา เพื่อการวางแผน และดำเนินการรายงานและการประเมินกลยุทธ์วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ และนำไปสู่การทำรายงานประจำปี
- สื่อสารทั้งภายนอก และภายในชุมชนใหม่ของ Starfish Maker สร้างแพลตฟอร์ม: เว็บไซต์ Facebook และการสื่อสารทั้งวาจา และลายลักษณ์อักษร
- ทำงานร่วมกันกับโรงเรียน สถาบัน และกลุ่มอื่น ๆ ที่สนใจ เพื่อเพิ่ม และขยายโปรแกรม starfish Maker
- มีส่วนร่วมพัฒนาแผนการเรียนรู้ให้ชำนาญของชุมชน Maker ให้แข็งแกร่ง โดยเน้นวิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งตัวต่อตัว และแบบ on-line
- เป็นแบบอย่างในการ คิดไปข้างหน้า เปิดกว้างสู่แนวทางที่เป็นประเด็นที่สังคมและชุมชนสนใจ
- ช่วยรักษาวัฒนธรรมองค์กร คือ การเป็นองค์กรที่เป็นมิตร เคลื่อนไปข้างหน้า เปิด เต็มใจ สำหรับพนักงานทั้งหมด
- รักษาความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผู้รับประโยชน์ของ SCHSF ครอบครัวของเขา และชุมชนซึ่ง SCHSF ให้บริการ
- ทำงานในเป็นมิตร เรียบร้อย อ่อนน้อมต่อมดคน อย่างมีอาชีพ และเป็นแบบอย่างต่อองค์กร
- แสดงความมุ่งมั่นชัดเจนและอุทิศตนเพื่อเด็กที่ SCHSF ให้การสนับสนุน
- เผชิญหน้า ความท้าทาย และแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพทันเวลา

บทบาทของบุคลากรใน Maker space

แนวทางการทำงานของ Maker coach กับ maker (นักเรียน)

Maker coach มีบทบาทสำคัญในการช่วยสร้างการเรียนรู้ และสร้างลักษณะนิสัยที่ต้องการ ได้แก่

- กระตุ้นการเรียนรู้ของ maker ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมภายใน maker space ให้เหมาะสม เป็นประโยชน์ และปลอดภัยในการใช้งาน
- กระตุ้นการเรียนรู้ด้วยคำถาม หรือสถานการณ์ที่ชวนให้คิดเพื่อก่อให้เกิดการคิด การวิเคราะห์ และหาคำตอบนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์
- สร้างความมั่นใจในการเรียนรู้ของ maker
- ตรวจสอบ จัดเก็บเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี และมีจำนวนพอเพียง
- ช่วยสร้างสำนึกของความรู้รับผิดชอบตนเองและผู้อื่นของ maker
- ประเมินและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ maker แต่ละคนที่อยู่ในการดูแล
- ปฏิบัติต่อ maker โดยเป็นไปตามหลักของนโยบายสิทธิเด็ก

บทบาทและลักษณะของ Maker

นักเรียนต้องมีความตั้งใจในการทำทุกอย่างด้วยตัวเอง และสนใจงานที่ต้องลงมือทำเขาจึงสามารถสร้าง อะไรบางอย่างจากที่ไม่มีอะไรสักอย่างได้ นี่เป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะได้ทักษะที่จำเป็นยิ่ง ไม่ใช่เพียงแค่การใช้เครื่องมือต่างๆ เท่านั้น แต่เขาจะสามารถบอกความรู้รับผิดชอบและจัดการกับ ความรับผิดชอบของเขาได้ ลักษณะของนักเรียน จะเกิดขึ้น เมื่อเข้าร่วมโครง Maker Space อันเกี่ยวข้องกับลักษณะภายในเช่น การค้นหาสิ่งที่ชอบและค้นคว้า หาคำตอบด้วยตนเอง การเคารพ ให้เกียรติตนเองและผู้อื่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่น อาจแสดงออก เป็นลักษณะ ที่สังเกตได้ ดังนี้

- ไม่กลัวที่จะค้นคว้าและสร้างสรรค์สิ่งใหม่
- ไปให้ถึงการช่วยเหลือและข้อมูลหากต้องการ
- ทำงานร่วมกัน และช่วยเหลือกัน
- แบ่งปันเครื่องมือ และวัสดุ
- ขออนุญาตก่อนจับ หรือเคลื่อนย้ายสิ่งของที่ไม่ใช่ของตนเอง
- รักษาความสะอาดเรียบร้อย
- เก็บเครื่องมือและวัสดุให้เรียบร้อยเหมือนตอนที่หยิบมาใช้
- หากมีการบาดเจ็บเกิดขึ้นให้รายงานโดยทันที

ความปลอดภัยใน Maker Space

ในการทำกิจกรรมทุกอย่างมีความเสี่ยงภัยรวมอยู่ด้วยไม่มากก็น้อย การให้ความสนใจและความตระหนักถึงอันตรายในการใช้เครื่องมืออย่างไม่ถูกต้องหรือขาดความระมัดระวังเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง ในการทำงานร่วมกับเด็ก ควรมีการอธิบายวิธีการ ใช้งานของเครื่องมืออย่างละเอียดการใช้งานของอุปกรณ์ที่มีกำลังมาก อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายได้มากยิ่งขึ้น เครื่องมือที่มีความซับซ้อนของการทำงานมากยิ่งขึ้นต้องระมัดระวังให้มากยิ่งขึ้น เพราะมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้มากขึ้น เพื่อความปลอดภัย ควรเน้นไปที่การป้องกัน หากเกิดอุบัติเหตุขึ้นการจัดการที่ถูกต้องและเป็นระบบจะช่วยลดการสูญเสียได้

การวางแผนเพื่อป้องกันการเกิดอันตราย

การเกิดอุบัติเหตุและอันตรายในระหว่างการทำงานอาจมาจากปัจจัยหลัก 2 ส่วน ได้แก่ อุปกรณ์และผู้ใช้อุปกรณ์โดยอาจเกิดจากคุณสมบัติและความสามารถของผู้ใช้ ไม่เหมาะสมหรืออาจเกิดจากความประมาทและไม่เอาใจใส่ของผู้ปฏิบัติการเอง เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดจากเครื่องมือหรืออุปกรณ์

- เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต้องมีสภาพดี ทำงานได้ มีการบำรุงรักษาสม่ำเสมอไม่เสียหายชำรุด
- การติดตั้งเครื่องมือจะต้องอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมกับการทำงาน ไม่แคบเกินไป หรือกีดขวางการทำงานอื่น สะดวกในการเข้าถึง มีอากาศ แสงสว่างเพียงพอ ไม่ร้อนหรือหนาวเกินไป
- มีการอธิบายส่วนประกอบและการทำงานของอุปกรณ์คร่าวๆ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจ และมีความ ระมัดระวังมากขึ้น
- ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องมือประเมินความน่าจะเป็นถึงอันตรายที่เกิดขึ้นได้จากเครื่องมือ และสาเหตุที่อาจนำไปสู่อันตรายเพื่อให้คำแนะนำแก่ผู้ปฏิบัติงานถึงความเสี่ยงที่ได้รับเมื่อใช้เครื่องมือ

การป้องกันอันตรายเกิดจากบุคคลที่ใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์

- มีการสอนและการสาธิตการใช้เครื่องมืออย่างละเอียด ติดตามจนผู้ปฏิบัติทำงานได้อย่างชำนาญ
- ผู้ใช้เครื่องมือมีการป้องกันโดยการสวมอุปกรณ์ที่ถูกต้องและเหมาะสม
- มิใช่เครื่องมือโดยลำพังในขณะที่ไม่คุ้นเคยและไม่ชำนาญในการใช้งาน

ความปลอดภัยใน Maker Space

การป้องกันอันตรายที่เกิดจากความประมาท

- ใช้เครื่องมือให้ถูกต้องและเหมาะกับลักษณะของงานที่ทำ
- ระมัดระวังในการทำงาน ไม่หยอกล้อเล่นกัน
- ปิดป้ายเตือนในจุดที่มองเห็นง่าย เพื่อสร้างความระมัดระวังก่อนใช้เครื่องมือ
- สร้างความเข้าใจว่าสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมกันด้วยการคิดป้ายเพื่อย้ำความเข้าใจและสร้างความตระหนักไว้ในแต่ละส่วนพื้นที่ เช่น
 - * Safety is everyone's responsibility, keep this in mind at all times. ให้เราจำไว้เสมอว่า ความปลอดภัยคือความรับผิดชอบของทุกคน
 - * Safety is important if you are unsure of how to safely do something, ask. ความปลอดภัยคือสิ่งสำคัญ หากไม่แน่ใจว่าทำอย่างไรจะปลอดภัยให้ถาม
 - * All members are expected to maintain a safe and clean environment at all times. เราคาดหวังให้ทุกคนสร้างสภาพแวดล้อมที่สะอาดและปลอดภัยตลอดเวลา

การวางแผนปฏิบัติเมื่อเกิดอุบัติเหตุหรือความไม่ปลอดภัย

ขั้นตอนการช่วยเหลือเมื่อพบผู้ประสบเหตุฉุกเฉิน

1. สำรวจสถานการณ์
2. สำรวจการบาดเจ็บเบื้องต้น
 - ตรวจสอบความรู้สึกตัว
 - ตรวจสอบทางเดินหายใจ
 - ตรวจสอบการหายใจ
 - ตรวจสอบชีพจร
 - ตรวจสอบการบาดเจ็บ
3. แจ้งขอความช่วยเหลือ

การขอความช่วยเหลือเมื่อตรวจสอบสภาพผู้ป่วยอย่างรวดเร็วแล้วให้รีบ แจ้งขอความช่วยเหลือ จากหน่วยแพทย์ โทรศัพทหมายเลข 1669 ในขณะที่แจ้ง ขอความช่วยเหลือ ตั้งสติให้ดี พุดจาให้ชัดเจนไม่ตื่นเต้นตกใจพร้อมทั้งให้รายละเอียด ข้อมูลต่างๆ ดังนี้

- สถานที่เกิดเหตุ บอกจุดที่สังเกตได้ง่าย
- ชื่อผู้แจ้งขอความช่วยเหลือและเบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อกลับไป
- เกิดเหตุอะไร มีผู้บาดเจ็บกี่คน แต่ละคน
- มีอาการบาดเจ็บอย่างไรบ้าง
- ให้การช่วยเหลือขั้นต้นไปแล้วอย่างไร

ความปลอดภัยใน Maker Space

การปฐมพยาบาลตามอาการบาดเจ็บ

บาดแผลเปิดมีเลือดออก

ให้ห้ามเลือดโดยสองค้ำมึงถึงความปลอดภัยและความสะอาด เพื่อไม่ให้เกิดอาการ ติดเชื้อ ไม่สัมผัสแผลหรือและเลือดของผู้ป่วยโดยตรงควรรวมถุงมือยาง หรือหาว์สติกโกลด์ตัว เช่น ถุงพลาสติก หรือ ใช้ผ้าสะอาดพับหนาๆ กดลงบนบาดแผลในกรณีฉุกเฉิน ใช้เสื้อ ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ แต่ผ้าไม่มีจริงๆ ใช้ผ้ามือกลง ไปตรงๆ ใต้เขย่นานประมาณ 10 นาที ถ้าเลือดยังไม่หยุดไหล ทั้งยกส่วนนั้นให้สูงขึ้นเหนือระดับ หัวใจ ในกรณีที่ไม่มีการกระดูกบริเวณ นั้นหักรวมด้วยหากมีวัสดุติดอยู่ที่บาดแผลให้พันผ้าทับไว้ โดยให้เกิดการเคลื่อนที่น้อยที่สุด อย่าพยายามนำวัสดุออกด้วยตนเองหากมีการหลุดและขาดของอวัยวะให้นำใส่ถุงพลาสติกที่สะอาด แห้ง และเก็บไว้ในที่เย็น นำส่งพร้อมกับผู้ประสบเหตุไปยังสถานพยาบาลที่ใกล้ที่สุด อย่าพยายามฆ่าเชื้อ ให้บริเวณนั้นสัมผัสกับน้ำ

ไฟไหม้หรือสัมผัสกับความร้อน

หยุดยั้งความร้อน โดยนำร่างกายออกจากสิ่งๆที่นำความร้อน ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าหรือเครื่องประดับ หลังจากนั้นให้ตรวจร่างกาย ดูการหายใจ ชีพจร หากอยู่เฉพาะชั้นผิวหนัง ให้ระบายความร้อนโดยใช้ผ้าชุบน้ำ เปิดน้ำเย็นไหลผ่าน ทาด้วยยาทาแผลไหม้ ห้ามเจาะตุ่มน้ำหรือส่วนที่พองออก ปิดด้วยผ้าสะอาด เพื่อป้องกันการติดเชื้อแผลไหม้บริเวณกว้าง หรืออวัยวะที่สำคัญต้องรีบนำส่งโรงพยาบาล

การบาดเจ็บที่เกิดขึ้นกับกระดูกและข้อต่อ

สำรวจตำแหน่งที่ เกิดความผิดปกติ และยึดให้อยู่กับที่ และนำส่งสถานพยาบาล อาการบาดเจ็บและรูปแบบของการเกิดอันตรายอื่นๆ ให้ปฏิบัติตามหลักการปฐมพยาบาล

**แนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบ
Active Learning**

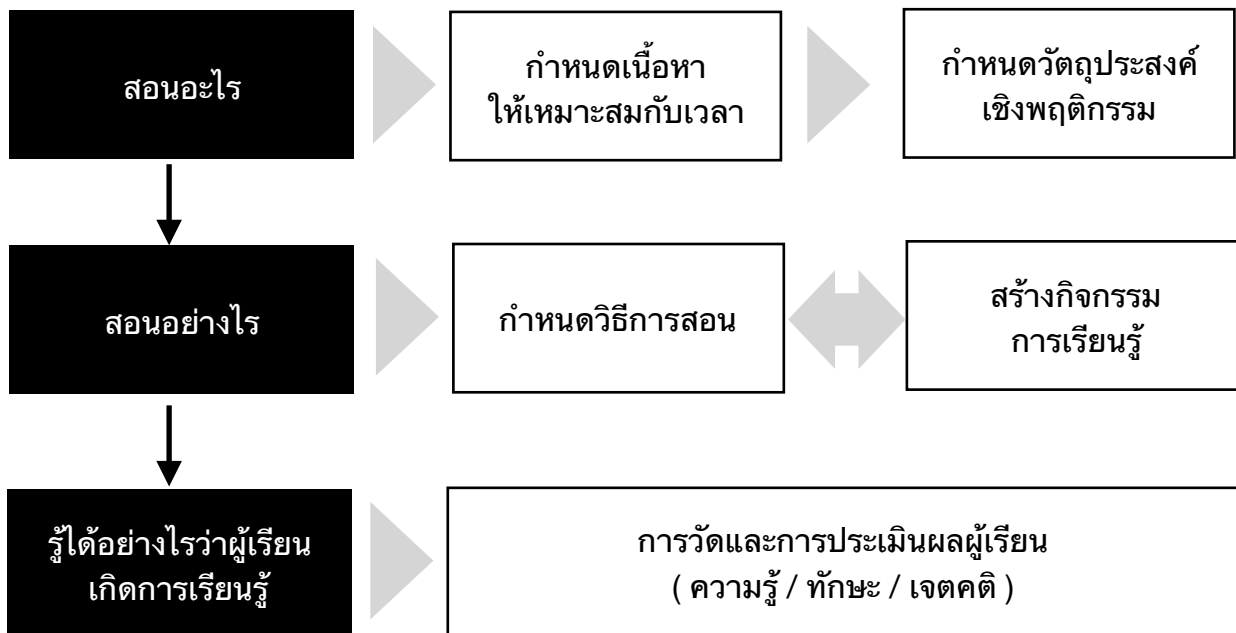
การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ เป็นการตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการ มีความรู้ และมีทักษะ จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีคุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ กระบวนการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ หรือที่เรียกกันว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งซึ่งผู้สอนจะต้องเรียนรู้ให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสัมฤทธิ์ผล

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. **การถ่ายทอดความรู้ (Transmission Approach)** เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กันมานานเป้าหมายเพื่อสืบทอดความรู้ อารยะธรรม วัฒนธรรมประเพณี ทักษะฝีมือเพื่อให้คงอยู่ต่อไป ประกอบกับต้องการกำลังคนในระบบอุตสาหกรรมจึงเน้นความเก่ง คนเก่ง การถ่ายทอด ใช้รูปแบบวิธีสอน (Teaching) การฝึกฝน (train) การกล่อมเกล่าให้เกิดศรัทธาและเชื่อฟัง (Tame) ครูจะเป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ (Teacher Centered Development)
2. **การสร้างองค์ความรู้ (Transformational Approach) หรือ (Constructionist)** เป็นการจัดการเรียนรู้ที่คาดหวังว่าจะยกระดับศักยภาพของประชาชน ให้พึ่งพาตนเองได้หลังจากที่พึ่งพาผู้อื่น โดยเฉพาะเจ้าของกิจการ รัฐบาล ฯลฯ มานานจนเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน การว่างงาน เกิดปัญหาสุขภาพ ฯลฯ โดยพยายามจะให้ผู้เรียนลดการเรียนรู้ที่ต้องพึ่งพาครู โรงเรียน หรือสถาบันไปสู่การพึ่งพาตนเอง ในการแสวงหาความรู้ โดยเน้นการเรียนรู้ผ่าน สื่อ (Media) นวัตกรรม (Innovation) และเทคโนโลยี (Technology) การเรียนรู้จะเน้นการเรียนรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง ภายใต้การอำนวยความสะดวกของครู
3. **การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่สู่ปัญญาภิวัฒน์ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลาย (Transactional Approach)** ผลการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์และวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ศักยภาพของประชาชนต้องได้รับการพัฒนาทักษะและวิถีการดำเนินชีวิตใหม่ รูปแบบการให้การศึกษาแนวใหม่จะเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนสู่ขีดจำกัดของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีศักยภาพสูงเพื่อเป็นที่พึ่งของสังคมให้มีโอกาสเรียนรู้เต็มศักยภาพ โดยรูปแบบที่พัฒนาเน้นการใช้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสู่สังคม 4.0

การวางแผนการจัดการเรียนรู้

3H กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

Head (พุทธิพิสัย: K) Hand (ทักษะพิสัย: P) Heart (จิตพิสัย: A) คือ วิธีคิดด้านการจัดการศึกษาซึ่งนำพุทธธรรมมาเป็นหลักในการจัดการศึกษา ผ่านการรับรู้ของสติเป็นแกนกลาง บูรณาการองค์ประกอบสามอย่างที่ไม่แยกขาดเพื่อให้เกิด 'อิสรภาพทางปัญญา' ในฐานะมนุษย์ที่เต็มพร้อมไม่ใช่แค่ขอบเขตในห้องเรียน

- Head คือ การประมวลผลความรู้ ที่ไม่ใช่แค่ความรู้ในความหมายทั่วไปแต่เป็นความรู้ที่ประมวลจากจิตใจ การได้ลงมือทำ และการได้ใคร่ครวญอย่างแยบคาย
- Hand ไม่ใช่แค่มือ แต่คือประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การได้ยิน มองเห็น ลิ้มรส ได้กลิ่น และสัมผัสเคลื่อนไหว ที่เปรียบเหมือนเครื่องรับข้อมูล (input) หรืออุปกรณ์แห่งการเรียนรู้ เพื่อส่งไปประมวลผลภายใน
- Heart คือ บ่อเกิดของจิตใจ เจตจำนง การกระทำ และสติ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญแห่งการเรียนรู้

ด้านพุทธิพิสัย (ความรู้) Cognitive Domain (K)	ด้านทักษะพิสัย (ทักษะ) Psychomotor Domain (P)	ด้านเจตพิสัย (เจตคติ) Affective Domain (A)
ชั้นความจำ <ul style="list-style-type: none"> - บอก - ชี้ - บ่ง - หารายการ - จับคู่ 	<ul style="list-style-type: none"> - เขียน - ปฏิบัติตามระเบียบ - ทำตามข้อเสนอ - ขวานกึ่ง - ตอนกึ่ง 	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งใจฟัง - เอาใจใส่ - กระตือรือร้น - ยอมรับ - เห็นประโยชน์
ชั้นความเข้าใจ <ul style="list-style-type: none"> - บอกความแตกต่าง - ขยายความ - ยกตัวอย่าง - อธิบายความหมาย - สรุป - สาธิต - อธิบาย - อภิปราย 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำตามขั้นตอน - ทำความเคารพ - ฝึกปฏิบัติงาน - ร้องเพลง - แสดงละคร - ตรวจสอบ - ประกอบเครื่องมือ - ใช้เครื่องมือ 	<ul style="list-style-type: none"> - เต็มใจ - กระตือรือร้น - ปฏิบัติตนเป็นประจำสม่ำเสมอ - เห็นความสำคัญ - เห็นคุณค่า - รับผิดชอบ - มีทัศนคติ
ชั้นนำไปใช้ <ul style="list-style-type: none"> - ประยุกต์ - จัดระบบ - แก้ปัญหา - เปลี่ยนแปลง - คำนวณ - เสนอ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้อุปกรณ์ - ปฏิบัติงาน - ติดตั้งอุปกรณ์ - ตรวจสอบและแก้ไข - ซ่อมบำรุง - สร้าง 	<ul style="list-style-type: none"> - มีระเบียบ - ประณีต - มีค่านิยม - ชอบปฏิบัติ - มีบุคลิกภาพ - ยึดมั่น
ชั้นวิเคราะห์ <ul style="list-style-type: none"> - เปรียบเทียบ - แยกแยะความแตกต่าง - ทดสอบ - วิเคราะห์ - ตรวจสอบ - สังเกต - ให้เหตุผล - จำแนก 	<ul style="list-style-type: none"> - ประดิษฐ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - อดทน อดกลั้น - ควบคุมตนเอง - แสดงความสนใจ - เห็นด้วย - ให้ความ - ร่วมมือ - ปฏิบัติตาม - ร่วมกิจกรรม
ชั้นประเมินค่า <ul style="list-style-type: none"> - ตัดสินใจ - พิจารณา - สรุปประเมิน - เลือก - วัตถุประสงค์ - เปรียบเทียบ - ทบทวน - ให้คะแนน, ข้อคิดเห็น 		<ul style="list-style-type: none"> - ปฏิบัติงานตรงเวลา

ปิระมิดแห่งการเรียนรู้ (Learning Pyramid) คือ การแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ จากผลของงานวิจัยของ NTL Institute ได้แสดงให้เห็นถึงการเรียนในรูปแบบต่างๆ และประสิทธิภาพที่ได้รับแบ่งออกเป็น 7 ระดับได้แก่

การสอนแบบทันสมัยและเทคนิควิธีสอนแนวใหม่

การเรียนการสอนแนวใหม่

เป็นการนำแนวคิด วิธีการ กระบวนการหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งจะช่วยให้การศึกษาและการเรียน การสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม เกิดแรงจูงใจ ในการเรียนด้วยนวัตกรรมเหล่านั้น และประหยัดเวลาในการเรียนได้อีกด้วย

กระบวนการทัศน์ใหม่ของการเรียนรู้

แนวคิดแบบใหม่ๆ เริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการปฏิรูปการศึกษาใน ปัจจุบัน ด้วยมุมมองที่ว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันและต่างก็มีเอกลักษณ์ของตน ดังนั้น การจัดหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้อยู่ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้คำนึงถึงลักษณะดังกล่าว

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสร้างความวิตกกังวลและความไม่มั่นคงในหมู่ครู ซึ่งถือเป็นความท้าทายที่จะเรียนรู้กลยุทธ์ใหม่ ในฐานะที่เป็นผู้นำการศึกษา ครูอาจารย์ต้องยอมรับที่จะเรียนรู้และแก้ปัญหาที่อาจจะเกิด จากทฤษฎีใหม่ๆ ที่เข้ามาอย่างมีสติ ครูต้องเป็นตัวอย่างของผู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาจะต้องเรียนรู้ วิธีการคิดนอกกรอบและพัฒนามากขึ้น งานของครูไม่ได้เป็นเพียงแค่ปรับแต่งสภาพที่เป็นอยู่ ถ้าหากจะทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในระบบโรงเรียน เราควรจะแสวงหาความจริงจากหลายมิติ ในฐานะที่เป็นมนุษย์เรามี ความซับซ้อนหลายแง่มุมชีวิตที่ไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงรูปแบบเดียว มนุษย์ชอบความจริงแต่ก็ต้องอาศัยอยู่บน หน้ากากของการเรียนรู้จากความหลากหลายของแหล่งที่มา ขณะเดียวกัน ครูผู้สอนควรจะได้รับ การฝึกอบรม เกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ๆ เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะของมนุษย์ของพวกเขา อีกทั้ง ครูต้องเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับชุมชนที่หลากหลาย มากขึ้น และเห็นพ่อแม่เป็นแหล่งของการเรียนรู้และการสนับสนุนมากกว่าการแทรกแซง

การถ่ายทอดความรู้สำหรับผู้เรียนยุคใหม่

ครูสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้โดยการลงมือปฏิบัติเช่นเดียวกับการเชิญชวนให้นักเรียนร่วมลงมือกับครูด้วย ครูจะอาศัยโอกาสดังกล่าวนี้ในการสังเกตการณ์การทำงานและร่วมแบ่งปันประสบการณ์ที่ค้นพบด้วยกัน การ เรียนรู้ลักษณะนี้จะช่วยให้ครูผู้สอนที่จะทำให้ก้าวกระโดดจากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ เพราะ การเรียนการสอนในยุคใหม่ไม่เพียงแต่สอนนักเรียน แต่ยังต้องดูแลและสร้างความสัมพันธ์กับพวกเขาด้วย กระบวนการของการเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาเป็นขั้นตอนสำคัญ ครูจะกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามและตรวจสอบ คำถามของพวกเขา วิธีการเช่นนี้จะทำให้หลักสูตรมีความหมายมากขึ้น บทเรียนไม่จำเป็นต้องจบลงด้วยคำตอบที่ ถูก แต่ควรจะเป็นคำตอบที่สามารถขยายผลไปสู่การตั้งคำถามของผู้เรียนต่อไป เพราะแนวคิดสมัยใหม่มองว่า ความคิดของนักเรียนมีคุณค่า นักเรียนจะใช้พัฒนาความหมายของตัวเองแทนการถ่ายโอนความรู้จากครู โดยจะ เน้นการคิดเชิงวิพากษ์มากกว่าข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง

กิจกรรมการเรียนควรมีความหมายและน่าสนใจให้กับนักเรียน พวกเขาควรได้รับอนุญาตในการสร้าง พัฒนาและประยุกต์ใช้ความรู้หรือทักษะเพิ่มเติม พวกเขาควรมีทางเลือกและได้รับโอกาสที่จะเป็นนักวางแผน และผู้มีอำนาจตัดสินใจ กิจกรรมควรสร้างขึ้นที่ช่วยให้เด็กที่จะใช้ประโยชน์จากความรู้ในสถานการณ์ใหม่ เด็ก ควรจะเป็นการสนับสนุนในการหาคำตอบสำหรับคำถามของตัวเองโดยใช้การวิเคราะห์

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อวิธีการศึกษา ได้แก่แนวคิดพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พอจะสรุปได้ ๔ ประการ คือ

๑. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different)

การจัดการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลเอาไว้ อย่างชัดเจนซึ่งจะเห็นได้จากแผนการศึกษาของชาติ ให้มุ่งจัดการศึกษาตามความถนัดความสนใจ และความสามารถ ของแต่ละคนเป็นเกณฑ์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนได้แก่ การจัดระบบห้องเรียนโดยใช้อายุเป็นเกณฑ์บ้าง ใช้ความสามารถเป็นเกณฑ์บ้าง นวัตกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อสนองแนวความคิดพื้นฐานนี้ เช่น การเรียนแบบไม่แบ่งชั้น (Non-Graded School) แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Text Book) เครื่องสอน (Teaching Machine) การสอนเป็นคณะ (Team Teaching) การจัดโรงเรียนในโรงเรียน (School within School) เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction)

๒. ความพร้อม (Readiness)

เดิมทีเดียวเชื่อกันว่า เด็กจะเริ่มเรียนได้ก็ต้องมีความพร้อมซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันการวิจัยทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ชี้ให้เห็นว่าความพร้อมในการเรียนเป็นสิ่งสร้างขึ้นได้ ถ้าหากสามารถจัดบทเรียน ให้พอเหมาะกับระดับความสามารถของเด็กแต่ละคน วิชาที่เคยเชื่อกันว่ายาก และไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กก็สามารถนำมาให้ศึกษาได้ นวัตกรรมที่ตอบสนองแนวความคิดพื้นฐานนี้ได้แก่ ศูนย์การเรียน การจัดโรงเรียนในโรงเรียน นวัตกรรมที่สนองแนวความคิดพื้นฐานด้านนี้ เช่น ศูนย์การเรียน (Learning Center) การจัดโรงเรียนในโรงเรียน (School within School) การปรับปรุงการสอนสามขั้น (Instructional Development in 3 Phases)

๓. การใช้เวลาเพื่อการศึกษา

แต่เดิมมาการจัดเวลาเพื่อการสอน หรือตารางสอนมักจะจัดโดยอาศัยความสะดวกเป็นเกณฑ์ เช่น ถูหน่วยเวลาเป็นชั่วโมง เท่ากันทุกวิชา ทุกวันนอกจากนั้นก็ยังมีจัดเวลาเรียนเอาไว้แน่นอนเป็นภาคเรียน เป็นปี ในปัจจุบันได้มีความคิดในการจัดเป็นหน่วยเวลาสอนให้สัมพันธ์กับลักษณะของแต่ละวิชาซึ่งจะใช้เวลาไม่เท่ากัน บางวิชาอาจใช้ช่วงสั้นๆ แต่สอนบ่อยครั้ง การเรียนก็ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น นวัตกรรมที่สนองแนวความคิดพื้นฐานด้านนี้ เช่น การจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น (Flexible Scheduling) มหาวิทยาลัยเปิด (Open University) แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Text Book) การเรียนทางไปรษณีย์

๔. ประสิทธิภาพในการเรียน

การขยายตัวทางวิชาการ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้มีสิ่งต่างๆ ที่คนจะต้องเรียนรู้เพิ่มขึ้นมาก แต่การจัดระบบการศึกษาในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอจึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งในด้านปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เรียน และปัจจัยภายนอก นวัตกรรมในด้านนี้ที่เกิดขึ้น เช่น การเรียนทางโทรทัศน์ การเรียนทางไปรษณีย์ การเรียนการสอนทางไกล การเรียนทางเว็บไซต์ การเรียนผ่านเครือข่าย แบบเรียนสำเร็จรูป

ตัวอย่างนวัตกรรมทางด้านการจัดการเรียนการสอน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ (Constructivism)

แนวคิด

กระบวนการสร้างความรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีความหมายต่อตนเอง จากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการคิดและการแสวงหาความรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ และประสบการณ์ด้วยตนเองโดยมีครูผู้สอนเป็นผู้จัดโอกาส บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

แนวทางการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสร้างความรู้ มีขั้นตอน/กระบวนการ ดังนี้

๑) ขั้นแนะนำ

เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะรับรู้ถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้จากการสร้างของครูผู้สอน

๒) ขั้นทบทวนความรู้เดิม

เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่ในเรื่องที่กำลังจะเรียนรู้

๓) ขั้นปรับเปลี่ยนความคิด

เป็นขั้นที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ ตามกระบวนการสร้างความรู้ตามกระบวนการสร้างความรู้ที่ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยๆ ดังนี้

๓.๑) สร้างความกระฉับและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกัน

๓.๒) สร้างความคิดใหม่จากการอภิปรายร่วมกัน และสาธิตแสดงให้เห็นจนทำให้ผู้เรียนสามารถกำหนดความคิด หรือความรู้ใหม่ขึ้นได้

๓.๓) การประเมินความคิดใหม่ โดยการทดลอง หรือใช้กระบวนการคิด คิดอย่างไตร่ตรอง ลึกซึ้ง และประเมินคุณค่า

๓.๔) การนำความคิดไปใช้ ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ความคิด หรือความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

๔) ขั้นทบทวน

เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้เรียนจะได้ทบทวนความคิด ความเข้าใจ โดยการเปรียบเทียบระหว่างความคิดเดิมกับความคิดใหม่

ผลที่เกิดกับผู้เรียน

กระบวนการสร้างความรู้ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความรู้ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนได้สังเกตสิ่งที่ตนเองสนใจ อยากเรียนรู้ แล้วจึงศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเติม นำไปเชื่อมโยงต่อยอดกับความรู้ และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ เกิดเป็นความรู้ใหม่ ของผู้เรียนเอง อีกทั้งได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิด

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

แนวคิด

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกันมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม มีเป้าหมายร่วมกัน การติดต่อสัมพันธ์กัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละบุคคลทักษะระหว่างบุคคล ทักษะการทำงานกลุ่มย่อย ใช้กระบวนการทำงานที่มีขั้นตอนหรือวิธีการที่จะช่วยให้ การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้กลุ่มได้รับความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ

รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่ใช้กันในปัจจุบัน มีหลายรูปแบบ ตัวอย่างเช่น

๑. รูปแบบ Jigsaw

เป็นการสอนที่อาศัยแนวคิดการต่อภาพ ผู้เสนอวิธีการนี้คนแรก คือ Aronson et.al ต่อมา มีการปรับและเพิ่มเติมขั้นตอนให้มากขึ้น แต่วิธีการหลัก ยังคงเดิม การสอนแบบนี้ นักเรียนแต่ละคนจะได้ศึกษาเพียงส่วนหนึ่งหรือหัวข้อย่อยของเนื้อหาทั้งหมด โดยการศึกษาเรื่องนั้นๆ จากเอกสารหรือกิจกรรมที่ครูจัดให้ ในตอนที่ศึกษาหัวข้อย่อยนั้น นักเรียนจะทำงานเป็นกลุ่มกับเพื่อนที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาหัวข้อย่อยเดียวกัน และเตรียมพร้อมที่จะกลับไปอธิบายหรือสอนเพื่อนสมาชิกในกลุ่มพื้นฐานของตนเอง

แนวการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

ขั้นที่ ๑ ครูแบ่งหัวข้อที่จะเรียนเป็นหัวข้อย่อยเท่าจำนวนสมาชิกของแต่ละกลุ่ม ถ้ากลุ่มขนาด ๓ คน ให้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน

ขั้นที่ ๒ จัดกลุ่มนักเรียนให้มีสมาชิกที่มีความสามารถคละกัน เป็นกลุ่มพื้นฐานหรือ Home Groups จำนวนสมาชิกในกลุ่มอาจเป็น ๓ หรือ ๔ คนก็ได้ จากนั้นแจกเอกสารหรืออุปกรณ์การสอนให้กลุ่มละ ๑ ชุด หรือให้คนละชุดก็ได้ กำหนดให้สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบอ่านเอกสารเพียง ๑ ส่วนที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น หากแต่ละกลุ่มได้รับเอกสารเพียงชุดเดียว ให้นักเรียนแยกเอกสารออกเป็นส่วนๆ ตามหัวข้อย่อย คือ ในแต่ละกลุ่มนักเรียนคนที่ ๑ จะอ่านเฉพาะหัวข้อย่อยที่ ๑ นักเรียนคนที่ ๒ จะอ่านเฉพาะหัวข้อย่อยที่ ๒ นักเรียนคนที่ ๓ จะอ่านเฉพาะหัวข้อย่อยที่ ๓

ขั้นที่ ๓ เป็นการศึกษาในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Groups) นักเรียนจะแยกย้ายจากกลุ่มพื้นฐาน (Home Group) ไปจับกลุ่มใหม่เพื่อทำการศึกษาเอกสารส่วนที่ได้รับมอบหมาย โดยคนที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาเอกสารหัวข้อย่อยเดียวกัน จะไปนั่งเป็นกลุ่มด้วยกัน กลุ่มละ ๓ หรือ ๔ คน แล้วแต่จำนวนสมาชิกของกลุ่มที่ครูกำหนดในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ สมาชิกจะอ่านเอกสาร สรุปเนื้อหาสาระ จัดลำดับขั้นตอนการนำเสนอ เพื่อเตรียมทุกคนให้พร้อมที่จะไปสอนหัวข้อนั้น ที่กลุ่มเดิมของตนเอง

ขั้นที่ ๔ นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับกลุ่มเดิมของตน แล้วผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มฟังทีละหัวข้อ มีการซักถามข้อสงสัย ตอบปัญหา ทบทวนให้เข้าใจชัดเจน

ขั้นที่ ๕ นักเรียนแต่ละคนทำแบบทดสอบเกี่ยวกับเนื้อหาทั้งหมดทุกหัวข้อ แล้วนำคะแนนของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม

ขั้นที่ ๖ กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด จะได้รับรางวัล หรือการชมเชย

การสอนแบบ Jigsaw เป็นการสอนที่อาจนำไปใช้ในการทบทวนเนื้อหาที่มีหลาย ๆ หัวข้อ หรือใช้กับบทเรียนที่เนื้อหาแบ่งแยกเป็นส่วนๆ ได้ และเป็นเนื้อหาที่นักเรียนศึกษาจากเอกสารและสื่อการสอนได้

๒. รูปแบบ STAD (Student Teams-Achievement Division)

หลักการพื้นฐานของรูปแบบการเรียนรู้แบบเป็นทีม ของ Slavin ประกอบด้วย

- การให้รางวัลเป็นทีม (Team Rewards) ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการวางเงื่อนไขให้นักเรียนพึ่งพากัน จัดว่าเป็น Positive Interdependence

- การจัดสภาพการณ์ให้เกิดความรับผิดชอบในส่วนบุคคลที่จะเรียนรู้ (Individual Accountability) ความสำเร็จของทีมหรือกลุ่ม อยู่ที่การเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคนในทีม

- การจัดให้มีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะประสบความสำเร็จ (Equal Opportunities For Success) นักเรียนมีส่วนช่วยให้ทีมประสบความสำเร็จด้วยการพยายามทำผลงานให้ดีขึ้นกว่าเดิม ในรูปของคะแนนปรับปรุง ดังนั้น แม้แต่คนที่เรียนอ่อนก็สามารถมีส่วนช่วยทีมได้ ด้วยการพยายาม ทำคะแนนให้ดีกว่าครั้งก่อนๆ นักเรียนทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อนต่างได้รับการส่งเสริมให้ตั้งใจเรียนให้ดีที่สุด ผลงานของทุกคนในทีมมีค่าภายใต้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้

แนวการจัดการเรียนรู้ เป็นดังนี้

ขั้นที่ ๑ ขั้นสอน

ครูดำเนินการสอนเนื้อหา ทักษะหรือวิธีการเกี่ยวกับบทเรียนนั้น ๆ อาจเป็นกิจกรรมที่ครูบรรยาย สาธิต ใช้สื่อประกอบการสอน หรือให้นักเรียนทำกิจกรรมการทดลอง

ขั้นที่ ๒ ขั้นทบทวนความรู้เป็นกลุ่ม

แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิก ๔-๕คน ที่มีความสามารถทางการเรียนต่างกัน สมาชิกในกลุ่มต้องมีความเข้าใจว่า สมาชิกทุกคนจะต้องทำงานร่วมกันเพื่อช่วยเหลือกันและกันในการศึกษาเอกสารและทบทวนความรู้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการสอบย่อยครูเน้นให้นักเรียนทำ ดังนี้

ก. ต้องให้แน่ใจว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่มสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องทุกข้อ

ข. เมื่อมีข้อสงสัยหรือปัญหา ให้นักเรียนช่วยเหลือกันภายในกลุ่มก่อนที่จะถามครู หรือถามเพื่อนกลุ่มอื่น

ค. ให้สมาชิกอธิบายเหตุผลของคำตอบของแต่ละคำถามให้ได้ โดยเฉพาะแบบฝึกหัด ที่เป็นคำถามปรนัยแบบให้เลือกตอบ

ขั้นที่ ๓ ขั้นทดสอบย่อย

ครูจัดให้นักเรียนทำแบบทดสอบย่อย หลังจากนักเรียนเรียนและทบทวนเป็นกลุ่มเกี่ยวกับเรื่องที่กำหนด นักเรียนทำแบบทดสอบคนเดียวไม่มีการช่วยเหลือกัน

ขั้นที่ ๔ ขั้นหาคะแนนพัฒนาการ

คะแนนพัฒนาการเป็นคะแนนที่ได้จากการพิจารณาความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ต่ำสุดการทดสอบครั้งก่อนๆ กับคะแนนที่ได้จากการทดสอบครั้งปัจจุบันเมื่อได้คะแนนพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนแล้ว จึงหาคะแนนพัฒนาการของกลุ่ม ซึ่งได้จากการนำคะแนนพัฒนาการของสมาชิกแต่ละคนมารวมกัน หรือหาค่าเฉลี่ยของคะแนนพัฒนาการของสมาชิกทุกคน

ขั้นที่ ๕ ขั้นให้รางวัลกลุ่ม

กลุ่มที่ได้คะแนนปรับปรุงตามเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับคำชมเชย หรือติดประกาศที่บอร์ดในห้องเรียน

๓. รูปแบบ LT (Learning Together)

แบบนี้มีการกำหนดสถานการณ์และเงื่อนไขให้นักเรียนทำผลงานเป็นกลุ่ม ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแบ่งปันเอกสาร การแบ่งงานที่เหมาะสม และการให้รางวัลกลุ่ม หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๑) สร้างความรู้สึกพึ่งพากัน (Positive Interdependence) ให้เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียน ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี คือ

๑.๑) กำหนดเป้าหมายร่วมของกลุ่ม (Mutual Goals) ให้ทุกคนต้องเรียนรู้เหมือนกัน

๑.๒) การให้รางวัลรวม เช่น ถ้าสมาชิกทุกคนของกลุ่มได้คะแนนคิดเป็นร้อยละ ๘๐ ขึ้นไปของคะแนนเต็ม (Joint Rewards) สมาชิกในกลุ่มนั้นจะได้คะแนนพิเศษอีกคนละ ๕ คะแนน

๑.๓) ให้ใช้เอกสารหรือแหล่งข้อมูล (Share Resources) ครูอาจแจกเอกสารที่ต้องใช้เพียง ๑ ชุด สมาชิกแต่ละคนจะต้องช่วยกันอ่านโดยแบ่งเอกสารออกเป็น ส่วน ๆ เพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

๑.๔) กำหนดบทบาทของสมาชิกในการทำงานกลุ่ม (Assigned Roles) งานที่มอบหมายแต่ละงานอาจกำหนดบทบาทการทำงานของสมาชิกในกลุ่มแตกต่างกัน หากเป็นงานเกี่ยวกับการตอบคำถามในแบบฝึกหัดที่กำหนด ครูอาจกำหนดบทบาทของสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้อ่านคำถาม ผู้ตรวจสอบ ผู้กระตุ้นให้สมาชิกช่วยกันคิดหาคำตอบและผู้จดบันทึกคำตอบ

๒) จัดให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน (Face-To-Face Interaction)

ให้นักเรียนทำงานด้วยกันภายใต้บรรยากาศของความช่วยเหลือและส่งเสริมกัน

๓) จัดให้มีการรับผิดชอบในส่วนบุคคลที่จะเรียนรู้ (Individual Accountability)

เป็นการทำให้นักเรียนแต่ละคนตั้งใจเรียนและช่วยกันทำงาน ไม่กินแรงเพื่อน ครูอาจจัดสภาพการณ์ได้ด้วยการประเมิน

ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

- ผู้เรียนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวกมีการทำงานร่วมกันโดยสมาชิกทุกคน
- ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์ส่งเสริมความรู้อย่างกันและกัน
- ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและสมาชิกของกลุ่ม
- ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้รายบุคคลและรายกลุ่ม
- ผู้เรียนมีกระบวนการกลุ่มในการพัฒนาการเรียนรู้
- ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี

แนวคิด

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่าขณะนี้เทคโนโลยี มีความก้าวหน้าก้าวไกลไปในลักษณะรูปแบบใดบ้างทั้งทางด้านวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีใหม่ๆ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการใช้เทคโนโลยี มาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของตนเองและงาน

แนวการจัดการเรียนรู้

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดในการปฏิรูปต้องแตกต่างไปจากการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม กล่าวคือ

๑) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิดโดยฝึกการคิดวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล การใฝ่หาความรู้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาตนเอง และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม

๒) จัดระบบเครือข่ายการเรียนรู้ให้เป็นแหล่งความรู้สำหรับการค้นคว้าหาความรู้ทุก ๆ ด้านที่ผู้เรียนต้องการ เช่น สื่อมวลชนทุกแขนง เครื่องคอมพิวเตอร์ ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน และหน่วยงานต่างๆ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างกว้างขวาง

๓) จัดกิจกรรมทั้งใน และนอกหลักสูตร โดยให้ผู้ทำกิจกรรมที่ต้องเรียนในห้องเรียนให้เสร็จสิ้น และให้แบ่งเวลาทำกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อเสริมประสบการณ์ทางสังคม

๔) ปรับกระบวนการเรียนการสอน และเทคนิคการสอนของครูให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาเน้นให้ครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะให้ผู้เรียนทำการศึกษาค้นคว้า คิดและตัดสินใจด้วยตนเองขณะเดียวกันครูต้องเป็นต้นแบบด้านคุณธรรม และจริยธรรมด้วย ซึ่งต้องปลูกฝังทั้งในชั่วโมงเรียนและกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ

ผลที่เกิดกับผู้เรียน

ผลการเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะการใช้เทคโนโลยี ในการสร้างความรู้ และพัฒนางาน บูรณาการการใช้เทคโนโลยีกับการวิเคราะห์ปัญหาและการทำงาน เป็นทีมพัฒนาคุณค่าทัศนคติ และจริยธรรมในเชิงบวกในการใช้เทคโนโลยีพัฒนาคุณภาพชีวิต

รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experimental Instruction)

แนวคิด

กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ตรงที่ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดกับหลักการต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม

แนวทางการจัดการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

๑) การเรียนรู้จากประสบการณ์โดยการกระตุ้นแนะนำเรื่องที่จะเรียนโดยใช้ประสบการณ์หรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด เราให้ผู้เรียนอยากเห็น อยากเรียนรู้

๒) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ข้อเท็จจริง โดยเชื่อมโยงความอยากรู้ อยากเห็น อยากเรียนรู้ของผู้เรียนจากประสบการณ์เดิม สู่การค้นคว้า แสวงหาความรู้ใหม่ หรือแนวคิด ทฤษฎีใหม่ตามธรรมชาติของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

๓) การฝึกปฏิบัติ ในขั้นนี้เป็นการฝึกปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญมากยิ่งขึ้น

๔) การนำไปใช้ หรือขยายผล เป็นขั้นการนำข้อค้นพบในขั้นฝึกปฏิบัติไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ

ผลที่เกิดกับผู้เรียน

ช่วยพัฒนาทักษะการคิดบนพื้นฐานของการสืบค้นข้อเท็จจริงอย่างมีเหตุมีผลรู้จักหาข้อมูล ทฤษฎี หลักการมาสนับสนุนสิ่งที่ค้นพบ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integration)

แนวคิด

การเรียนรู้แบบบูรณาการ คือ การจัดการเรียนรู้โดยการนำสาระที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม และสามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับ วัตถุประสงค์ ความเหมาะสมกับผู้เรียนและสาระการเรียนรู้

แนวทางการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สามารถทำได้หลายลักษณะ ในที่นี้จะขอเสนอแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นหลัก ซึ่งแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑) การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันเข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราว ประเด็นปัญหา หัวเรื่องหรือประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันนั้น สามารถจัดการเรียนรู้ โดยผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้นๆ ไม่เกี่ยวข้องของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

๒) การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ ทักษะ/กระบวนการ หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตั้งแต่สองกลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไปเข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวประเด็นปัญหา หัวเรื่องหรือประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ อย่างเข้าใจลึกซึ้งและชัดเจนใกล้เคียงกับความเป็นจริงในชีวิต

การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา โดยทั่วไปจะเป็นการจัดการเรียนรู้โดยครูผู้สอนคนเดียว แต่ในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปจะเป็นการสอนเป็นทีมตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือทำความเข้าใจแล้วแยกกันสอนตามรายวิชาที่รับผิดชอบ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งสองประเภทนี้ จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อครูผู้สอนเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้หรือ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบทเรียน และศักยภาพของผู้เรียน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจึงต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- จัดประสบการณ์ตรงที่สอดคล้องกับผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้อง ดีงาม
- จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิดกล้าทำ
- ให้ผู้เรียนได้ร่วมทำงานเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ผลที่เกิดกับผู้เรียน

๑) เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้การแก้ปัญหาโดยใช้ความรู้หลาย ๆ ด้านประกอบกัน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทั้งด้านความรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปพร้อม ๆ กัน

๒) เปิดโลกทัศน์ทั้งครูผู้สอน และผู้เรียนให้กว้างขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะด้าน เฉพาะทาง ช่วยให้การเรียนรู้น่าสนใจ น่าตื่นเต้น ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และมีความคิด และมุมมองที่กว้างขึ้น

๓) เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้ทำงานร่วมกัน ในการบูรณาการความรู้ ความเข้าใจตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์สู่ตัวผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าในการนำความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

๔) ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในลักษณะองค์รวม สามารถเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีจุดมุ่งหมายและมีความหมาย สามารถแสดงหาความรู้ความเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างไม่จำกัด ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้ภูมิปัญญาและชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบที่เน้นกระบวนการคิด (Thinking Skills)

แนวคิด

กระบวนการคิด เป็นกระบวนการทางสมองในการจัดกระทำข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่รับเข้ามา เป็นกระบวนการทางสติปัญญา มีลักษณะเป็นกระบวนการหรือวิธีการ ในการพัฒนาให้เกิดกระบวนการคิด จึงต้องมีบุคคล มีเนื้อหาหรือข้อมูลที่ใช้ในการคิด คุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิดกระบวนการที่ใช้ในการคิด วิธีการพัฒนาการคิดและการวัดและประเมินการคิด

แนวทางการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดมีแนวทาง ดังนี้

๑) การจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการคิด โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนคิด ไม่ปิดกั้นความคิด ให้กำลังใจ เสริมแรงเมื่อผู้เรียนคิดได้ด้วยตนเอง

๒) ใช้รูปแบบวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชื่อมโยงจากความคิดเดิมในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ได้แก่ การคิดคล่อง การคิดหลากหลาย การคิดละเอียดการคิดชัดเจน การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดถูกทาง การคิดกว้าง การคิดลึกซึ้ง และการคิดไกล

๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด และกระบวนการคิดต่างๆ ตามความเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน ซึ่งทักษะการคิด สามารถแบ่งได้ ดังนี้

๓.๑) ทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

๓.๑.๑) ทักษะการสื่อความหมาย หมายถึง ทักษะการรับสาร รับความคิดของผู้อื่นเข้ามา เพื่อรับรู้ ตีความ แล้วจดจำเมื่อต้องการที่จะระลึกถึง เพื่อนำมาเรียบเรียงและถ่ายทอดความคิดของตนให้แก่ผู้อื่น โดยแปลความคิดของตนให้แก่ผู้อื่น โดยแปลความคิดในรูปของภาษาต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน

๓.๑.๒) ทักษะการคิดที่เป็นแกนหรือทักษะการคิดทั่วไป หมายถึง ทักษะการคิดที่จำเป็นต้องใช้อยู่เสมอในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ทักษะการสังเกต ทักษะการสำรวจ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล ทักษะการจำแนก และทักษะการเปรียบเทียบ

๓.๒) ทักษะการคิดขั้นสูง หมายถึง ทักษะการคิดที่มีขั้นตอนหลายขั้น และต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมาย และทักษะการคิดทั่วไปหลายๆ ทักษะในแต่ละขั้น เช่น ทักษะการตั้งสมมติฐาน ทักษะการสรุปลงความเห็น ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประเมิน ทักษะการสร้างองค์ความรู้ เป็นต้น

๔) ให้เวลาแก่ผู้เรียนในการใช้ความคิด และแสดงความคิด อภิปรายแลกเปลี่ยนกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้

๕) ร่วมกันสรุปประเด็นที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

๖) การวัดและประเมินผลการเรียนทั้งทางด้านเนื้อหา สารการเรียนรู้และทักษะกระบวนการคิด

ผลที่เกิดกับผู้เรียน

- ๑) มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ปฏิบัติงานได้อย่างมีขั้นตอน
- ๒) มีความสามารถในการพิจารณาสิ่งต่างๆ และประเมินค่าโดยใช้หลักเกณฑ์อย่างสมเหตุสมผล รู้จักประเมินตนเอง และผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง
- ๓) ส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาการอ่าน เขียน ฟัง พูดของผู้เรียน ให้มีทักษะในการสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี
- ๔) ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและในสถานการณ์ปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กระบวนการคิดถึงจึงเป็นภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตในสังคมที่มีความยุ่งยาก และซับซ้อนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งใช้เป็นเครื่องมือ ในการแก้ไขปัญหาเพื่อเลือกตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ ของสังคมได้อย่างเข้มแข็ง

การศึกษาเป็นรายบุคคล (Individual Study)

การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญสำหรับมนุษย์ แต่ละคนจึงมีความสามารถ ความสนใจ ความพร้อมและความต้องการที่แตกต่างกัน ทำให้การเรียนรู้ไม่เหมือนกัน ดังนั้นแนวคิดทางการศึกษาแผนใหม่จึงเน้นในเรื่องการจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เรียกการเรียนการสอนลักษณะนี้ว่า การจัดการเรียนการสอนรายบุคคล หรือการจัดการเรียนการสอนตามเอกัตภาพ (แบบเอกัตบุคคล) หรือการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยมุ่งจัดสภาพการเรียนการสอนที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถ ความสนใจและความพร้อม

ครูหรือผู้เรียน เป็นผู้กำหนดหัวข้อปัญหา หรือโครงการตามสาระการเรียนรู้ที่กำหนด โดยผู้เรียนต้องศึกษา วิเคราะห์ สรุปอ้างอิงและสรุปข้อความรู้บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ และประเมินผลกระบวนการ ครูต้องใช้เทคนิคการประเมินในด้านการให้ข้อมูลป้อนกลับ และการตรวจแก้งาน โดยใส่ไว้ในสื่อที่ผู้เรียนใช้ หรือใช้ร่วมกันไปกับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ครูมีบทบาทช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะและนิสัยการเรียนรู้อย่างอิสระ โดยจัดสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนให้ส่งเสริมความเป็นอิสระ ให้ผู้เรียนมั่นใจในตนเอง อยากรู้อยากเห็นและปรารถนาที่จะเรียนรู้ โดยครูอาจจัดชั้นเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ จัดชุดกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activity Packages)

การศึกษาเป็นรายบุคคล สามารถปรับใช้ได้หลาย ๆ สถานการณ์ ตั้งแต่การเรียนในชั้นเรียนที่มีครูคอยควบคุม จนถึงการศึกษาอิสระที่ศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดที่ผู้เรียนต้องกำกับการเรียนรู้ของตน โดยหัวข้อที่ศึกษาจะเป็นไปตามข้อกำหนดของรายวิชาหรือไม่ก็ได้ ครูอาจใช้วิธีนี้ กับผู้เรียนทั้งห้องเรียน กับกลุ่ม หรือกับผู้เรียนแต่ละคนก็ได้

กิจกรรมที่ครูสามารถเลือกใช้ให้ผู้เรียนปฏิบัติในการศึกษาเป็นรายบุคคล มีดังนี้

รายงาน การระดมพลังสมอง การค้นคว้าอย่างอิสระ เรียงความ การแก้ปัญหา การเรียนเสริม โครงการ การตัดสินใจ ศูนย์การเรียนรู้ แบบจำลอง คู่สัญญา ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ การทำนิตยสาร การสืบค้นคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดการสอน เกม การมอบหมายงานเป็นรายบุคคล

เนื่องจากผู้เรียนแต่ละบุคคลมีความสามารถในการเรียนรู้ และความสนใจในการเรียนรู้ที่ต่างกัน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้หลายวิธี เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนในกลุ่มใหญ่สามารถตอบสนองผู้เรียนแต่ละคนที่แตกต่างกันได้ด้วย อาทิ

เทคนิคการใช้ Concept Mapping ที่มีหลักการใช้ตรวจสอบความคิดของผู้เรียนว่า คิดอะไร เข้าใจสิ่ง
ที่เรียนอย่างไร แล้วแสดงออกมาเป็นกราฟิก

เทคนิค Learning Contracts คือ สัญญาที่ผู้เรียนกับผู้สอนร่วมกันกำหนด เพื่อใช้เป็นหลักยึดในการ
เรียนว่าจะเรียนอะไร อย่างไร เวลาใด ใช้เกณฑ์อะไรประเมิน

เทคนิค Know-Want-Learned ใช้เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ผสมผสานกับ การใช้ Mapping
ความรู้เดิม เทคนิคการรายงานหน้าชั้นที่ให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมานำเสนอหน้าชั้นซึ่งอาจมีกิจกรรม
ทดสอบผู้ฟังด้วย

เทคนิคกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกัน แลกเปลี่ยน
ความรู้ความคิดซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน เพื่อแก้ปัญหาให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

การจัดการเรียนรู้แบบย้อนกลับ Backward Design

กระบวนการออกแบบแบบถอยหลังกลับ (Backward Design) ของ Wiggins และ McTighe เริ่มจากคิด
ทุกอย่างให้จบสิ้นสุดจากนั้นจึงเริ่มต้นจากปลายทางที่ผลผลิตที่ต้องการ (เป้าหมายหรือมาตรฐานการเรียนรู้) สิ่งนี้
ได้มาจากหลักสูตร เป็นหลักฐานพยานแห่งการเรียนรู้ (Performances) ซึ่งเรียกว่า มาตรฐานการเรียนรู้ แล้วจึง
วางแผนการเรียนการสอนในสิ่งที่จำเป็นให้กับนักเรียนเพื่อเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การสร้างผลงานหลักฐานแห่งการ
เรียนรู้นั้นได้

กระบวนการออกแบบการวางแผนของครูผู้สอนเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องกัน ๓ ขั้นตอน แต่ละ
ขั้นตอนประกอบด้วยคำถามที่ว่า

ขั้นตอน ๑ : อะไรคือความเข้าใจที่ต้องการและมีคุณค่า

ขั้นตอน ๒ : อะไรคือพยานหลักฐานของความเข้าใจ

ขั้นตอน ๓ : ประสบการณ์การเรียนรู้และการสอนอะไรที่จะสนับสนุนทำให้เกิดความเข้าใจ ความ
สนใจ และความยอดเยี่ยมในหลักฐานนั้นๆ

ขั้นตอนที่ ๑ กำหนดเป้าหมายหลักของการเรียนรู้ (Identity desired goals)

ผู้สอนต้องวิเคราะห์คำหรือวลีที่สำคัญตามที่บ่งบอกไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ของรายวิชาที่นำมา
ออกแบบ และต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า มาตรฐานตัวชี้วัดแต่ละข้อ รวมทั้งจุดมุ่งหมายสำคัญของรายวิชา
นั้นๆ ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีความเข้าใจและเกิดทักษะหรือเจตคติในเรื่องใดบ้าง โดยตั้งคำถามสำคัญ
(Essential Questions) เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดหลักว่า เมื่อจบหน่วยการเรียนรู้แล้ว

๑) ผู้เรียนควรรู้อะไร และมี ความเข้าใจในหัวข้อความรู้หรือสาระการเรียนรู้ที่เป็นแก่นสำคัญใน
เรื่องใดบ้าง

๒) ผู้เรียนควรปฏิบัติและแสดงความสามารถในเรื่องใดบ้าง จนเป็นพฤติกรรมติดตัวคงทนหรือ
เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๓) สาระสำคัญที่ควรค่าแก่การเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ได้แก่เรื่องอะไรบ้าง เพื่อ
จะช่วยให้ผู้เรียนดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ทั้งการทำงานหรือการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

๔) ผู้เรียนควรมีความรู้และเกิดความเข้าใจที่ลุ่มลึกยั่งยืนเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้างที่จะติดตัวผู้เรียน
และสามารถนำไปบูรณาการเชื่อมกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕) ผู้เรียนควรเรียนรู้ในสภาพจริงและ/หรือจัดทำโครงการตามสาระการเรียนรู้ใดบ้างที่จะเกิด
ประโยชน์สูงสุดแก่ตัวผู้เรียน

ขั้นตอนที่ ๒ กำหนดหลักฐานและวิธีวัดประเมินผลการเรียนรู้ (Determine Acceptable Evidence)

ระบุเครื่องมือที่ใช้วัดประเมินผลและวิธีการวัดประเมินผล โดยเน้นการวัดจากพฤติกรรมการเรียนรู้รวบยอด (Performance Assessment) เพื่อประเมินว่าผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เป็นผลมาจากการมีความรู้ความเข้าใจตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในเป้าหมายหลักของการจัดการเรียนรู้ได้จริงหรือไม่ อะไรคือร่องรอยหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนรู้และสามารถทำได้ตามที่มาตรฐานกำหนด ทั้งนี้ผู้สอนควรดำเนินการวัดประเมินผลก่อนเรียน ในระหว่างเรียน และเมื่อสิ้นสุดการเรียน โดยใช้เครื่องมือการวัดประเมินผลย่อยๆ ทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบกับการรวบรวมหลักฐานร่องรอยของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแสดงออกอย่างครบถ้วน เช่น

- การใช้แบบทดสอบย่อยๆ
- การสังเกตความพร้อมทางการเรียน
- การสังเกตการทำกิจกรรม การตรวจการบ้าน
- การเขียนบันทึกประจำวัน (Learning Log)
- การสะท้อนผลจากชิ้นงานต่างๆ เป็นต้น

ข้อพึงระมัดระวัง คือ การกำหนดหลักฐานของการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนนั้น ต้องเป็นหลักฐานที่บ่งชี้ได้ว่า ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ด้วยวิธีการประเมินอย่างหลากหลาย และมีความต่อเนื่องจนจบสิ้นกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้น และหลักฐานการประเมินต้องมีความเที่ยงตรง เอื้อต่อการเรียนรู้ตามสภาพจริงของผู้เรียน ผู้สอนจึงควรตรวจสอบหลักฐานการเรียนรู้กับวิธีการวัดประเมินผลว่ามีความสอดคล้องสัมพันธ์กันหรือไม่

ขั้นตอนที่ 3 วางแผนการจัดกิจกรรมและเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้และมีหลักฐานที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ผู้สอนควรวางแผนการเรียนการสอน ที่จะจัดกิจกรรมอย่างไรจึงจะสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความรู้ที่ฝังแน่นตามที่มาตรฐานกำหนดไว้ ตามประเด็นต่อไปนี้

๑) ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้ (ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด ทฤษฎี หลักการต่างๆ) และทักษะ (กระบวนการทำงาน) อะไรบ้างจึงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจหรือมีความสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

๒) ผู้สอนจำเป็นต้องสอนและชี้แนะหรือจัดกิจกรรมอะไรบ้างจึงจะช่วยพัฒนาผู้เรียน ให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย

๓) ผู้สอนควรใช้สื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้อะไรบ้างที่จะช่วยกระตุ้นผู้เรียน และเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้างต้น

๔) การกำหนดขอบข่ายสาระการเรียนรู้ รูปแบบกิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ มีความกลมกลืนสอดคล้องและมีประสิทธิภาพหรือไม่ จะช่วยส่งผลต่อการวัดประเมินผลได้ชัดเจนหรือไม่

แหล่งการเรียนรู้

www.st.ac.th/quality/BackwardDesign/2.backward%20design1.doc

www.reo1.moe.go.th/reo1/images/kkk/akasan.doc

<http://www.gotoknow.org/posts/201289>

การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน Brain-based Learning

การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้สมองทั้งสองซีกซ้ายและซีกขวาเกิดการเรียนรู้อย่างสมดุลและสอดคล้องกับสติปัญญาของผู้เรียน โดยใช้กระบวนการและวิธีการที่หลากหลายอย่างเหมาะสม สิ่งเกี่ยวข้องข้อกับหลักการทำงานของสมองสำหรับการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนไว้ ๑๒ ข้อ ดังนี้

๑. สมองนั้นทำงานพร้อมกันหลายๆ ส่วน ซึ่งสมองจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีในสภาพแวดล้อมที่มีสิ่งเร้าอย่างหลากหลาย (The brain is a parallel processor) การจัดชั้นเรียนตามข้อคิดนี้ ควรจัดให้มีการนำเสนอหรือวิธีการต่าง ๆ เช่น กิจกรรม และรูปแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ มาใช้ ในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้ความหลากหลายที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น

๒. ศักยภาพในการเรียนรู้มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการเจริญเติบโต บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย และสภาวะอารมณ์ (Learning engages the entire physiology) ดังนั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงภาวะที่แตกต่างกันนี้ของผู้เรียนแต่ละคนด้วย รวมไปถึงต้องดูแลสภาวะผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์อยู่เสมอ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ความสงสัยใคร่รู้เป็นสิ่งที่มาตามธรรมชาติ และติดตัวมาตั้งแต่เกิด ซึ่งสมองนั้นก็ถูกออกแบบมาเพื่อรับรู้และขบคิดเพื่อค้นหาคำตอบ (The search for meaning is innate) จากข้อนี้ก็ควรจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคำถาม และส่งเสริมให้ผู้เรียนหาคำตอบจากคำถามนั้นด้วยตัวเอง

๔. การค้นหาคำตอบของมนุษย์เป็นกิจกรรมที่เป็นรูปแบบ (The search for meaning occurs through “patterning”) ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องมีการดำเนินการอย่างมีรูปแบบเป็นระบบระเบียบ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

๕. อารมณ์ความรู้สึกไม่ได้แยกออกจากการเรียนรู้ ซึ่งมีความสำคัญมากต่อการจดจำข้อมูล รวมไปถึงการเรียกใช้ข้อมูล (Emotion are critical to patterning) สิ่งนี้ทำให้จำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนให้เอื้อต่อตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีภาวะอารมณ์และความรู้สึกที่ดีเป็นปกติ รวมไปถึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักถึงภาวะอารมณ์และความรู้สึกของตนเองด้วย จึงจะช่วยให้เป็นประโยชน์ต่อ การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมาก

๖. สมองแต่ละส่วนนั้นทำงานทั้งแบบเฉพาะด้าน และประสานสัมพันธ์กับส่วนอื่นๆ (Every brain simultaneously perceives and creates parts and wholes) ดังนั้น จึงควรออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นทั้งการใช้สมองเฉพาะแต่ละด้าน และรวมถึงการใช้สมองประสานสัมพันธ์กันด้วย

๗. การเรียนรู้นั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เรียนสนใจและใส่ใจในการเรียนรู้ (Learning involves both focused attention and peripheral perception) จากข้อนี้ จึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคทางจิตวิทยาต่าง ๆ เพื่อดึงดูดผู้เรียนให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น

๘. การเรียนเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก (Learning involves conscious and unconscious processes) จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง และควรกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและมีเวลาทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว

๙. มนุษย์มีความทรงจำ ๒ ประเภท คือ ทั้งความทรงจำที่มาจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และความทรงจำที่มาจากาท่องจำ (We have (at last) two types of memory systems : spatial and rote learning) ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญทั้งกับการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์จริง และการเรียนรู้ที่ใช้ทักษะการท่องจำ

๑๐. ความเข้าใจที่ดีของสมองจะเกิดจากข้อมูลและทักษะจากความทรงจำที่มาจากประสบการณ์จริง (The brain understand and remember best when facts skill are embedded in natural spatial memory) จากข้อนี้แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสัมผัสจากประสบการณ์จริงนั้น มีประโยชน์ต่อการพัฒนาสมอง จึงควรเน้นการส่งเสริมในส่วนนี้เป็นพิเศษ

๑๑. แรงเสริมทางบวกมีผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่ถ้าผู้เรียนได้รับสิ่งไม่พึงพอใจจากการคุกคามทางความรู้สึก ความเครียด และความวิตกกังวล ก็จะทำให้สมองไม่เกิดการเรียนรู้ (Learning and enhanced by challenge and inhibited by threat) ดังนั้นจึงควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย และหลีกเลี่ยงการกดดันผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ

๑๒. สมองของมนุษย์นั้นมีความแตกต่างกัน แต่โครงสร้างสมองของแต่ละคนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ (Every brain is unique) สิ่งนี้จึงจำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้กลยุทธ์ และเทคนิคการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อจูงใจผู้เรียนให้ได้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ที่ดีในการเรียนรู้

การนำการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based learning) กับการนำมาใช้จริงในการจัดการเรียนรู้ คือ การนำหลักการเกี่ยวกับสมอง มาเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษา สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ดีที่สุดเป็นความคิดระดับสูงที่ รวมเอาเทคนิคที่หลากหลาย รูปแบบการเรียนรู้นี้จะหมายรวมถึงแนวความคิดทางการศึกษาใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ หรือบูรณาการเทคนิคต่างๆ ที่หลากหลายมาใช้ ในจัดการเรียนรู้ ได้แก่

- การเรียนรู้ด้วยตนเอง(Mastery Learning)
- ลีลาการเรียนรู้(Learning Styles)
- พหุปัญญา(Multiple Intelligences)
- การเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning)
- การสร้างสถานการณ์ (Practical Simulation)
- การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง(Experiential Learning)
- การเรียนรู้จากการใช้ปัญหาเป็นฐาน(Problem based learning)
- ความเคลื่อนไหวทางการศึกษา (Movement Education)

บทบาทของครู

๑. ครูสร้างบรรยากาศในการจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง กล้าคิดกล้าแสดงออก

๒. จัดสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ตลอดจนสื่อต่างๆ เช่น เพลง และคำคล้องจอง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดความคิด จินตนาการ ในการที่จะเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ประจำวัน

๓. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ครูควรให้ความเป็นกันเองกับผู้เรียนในขณะที่ผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยการสนทนาซักถาม กระตุ้นให้แรงเสริมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจทำงาน และมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น

๔. ให้แรงเสริมในทางบวกขณะที่ผู้เรียนออกมานำเสนอผลงาน และแนะนำ อำนวยความสะดวกต่าง ๆ เมื่อผู้เรียนต้องการ

๕. สังเกตและจดบันทึกตามแบบบันทึก

แหล่งการเรียนรู้

http://www.pharmacy.cmu.ac.th/unit/unit_files/files_download/2011-10-19ก.ย.54 doc.pdf

http://www.kroobannok.com/news_file/p80795940427.pdf

<http://www.kroobannok.com/75130>

การสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา

พหุปัญญา หรือความฉลาด ในทัศนะของ Dr.Howard Gardner ซึ่งเป็นผู้เสนอคำนี้ขึ้นมา หมายถึงความสามารถของมนุษย์ที่จะค้นหาปัญหา และหาทางแก้ไขปัญหา รวมไปถึงความสามารถในการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ เพื่อตอบสนองหรือรับใช้สังคมของตน เขาต้องการแสดงให้เห็นอย่างเจาะจง และกระตุ้นเตือนผู้ใหญ่ โดยเฉพาะครูว่า เด็กแต่ละคนมีปัญหาหรือความฉลาดหลายด้าน ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องค้นหา เพื่อสามารถช่วยกระตุ้นหรือจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนให้เหมาะกับเด็กแต่ละคน โดยการจำแนกความฉลาดของมนุษย์ออกได้เป็น 7 ด้าน ซึ่งต่อมาได้เพิ่มเข้าไปอีก ๒ ด้าน รวมเป็น ๙ ด้าน (ซึ่งในอนาคตก็อาจเพิ่มเติมเข้าไปได้อีก เมื่อมีองค์ความรู้มากขึ้น) ประกอบด้วย

๑. Visual/Spatial Intelligence

ความฉลาดที่จะเรียนรู้ด้วยการมองเห็นภาพ/มิติ เก็บข้อมูลจากการมองเห็นจนเกิดความคิดในเชิงมิติ และปรากฏภาพในสมอง และจดจำภาพเหล่านั้นเป็นข้อมูลไว้ใช้ต่อไป เด็กกลุ่มนี้มักจะชอบเรียนรู้ด้วยแผนที่ ตาราง แผนภูมิ กราฟ รูปภาพ วิดิทัศน์ และภาพยนตร์ ให้ความสำคัญกับความเข้าใจที่จะนำไปสู่การลงมือกระทำ เป็นทักษะที่ทำให้เรามองเห็นสิ่งต่างๆ บนที่กไว้ในสมอง เกิดภาพในใจ จนสามารถคิดค้นสิ่งต่างๆ หรือแก้ไขปัญหา ทักษะของเด็กที่เก่งด้านนี้ อาทิ ต่อภาพปริศนา การอ่าน เขียน และทำความเข้าใจแผนภูมิ กราฟ และเก่งเรื่องทิศทาง สเก็ตภาพ วาดเขียน รวมไปถึงการออกแบบภาพมิติต่างๆ หรือจัดการภาพได้ดี โตขึ้นมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพบางอย่างได้ดี เช่น ผู้นำทาง/ออกแบบการนำทาง ศิลปินภาพปั้น สถาปัตย์ นักออกแบบภายใน วิศวกร ฯลฯ

๒. Verbal/Linguistic Intelligence

ความฉลาดที่จะเรียนรู้ด้วยการฟัง พูด และใช้ภาษา และมีทักษะในการฟัง อ่าน เขียน ใช้คำ เด็กพัฒนาทักษะด้านการฟังและการพูดได้ดี ความคิดมักจะออกมาเป็นคำพูดมากกว่าเป็นภาพ เก่งที่จะเล่าเรื่อง อธิบาย สอน พูดข้ามชั้น เข้าใจความหมายในคำพูดได้ดี จดจำข้อมูล พูดชักจูงโน้มน้าวคนอื่น อธิบายวิเคราะห์การใช้คำพูด ซึ่งเมื่อโตขึ้น มีแนวโน้มที่จะทำอาชีพต่อไปนี้ อาทิเช่น นักประพันธ์ นักการสื่อสาร (เขียนข่าว บทความ) ครู นักกฎหมาย นักการเมือง นักแปล ฯลฯ

๓. Logical/Mathematical Intelligence

ความฉลาดที่จะเรียนรู้ด้วยเหตุผล ตรรกะ และตัวเลข เด็กมักคิดเป็นระบบ หรือ เรียงลำดับตามเหตุการณ์ ตามอันดับตัวเลข เก่งที่จะเชื่อมโยงข้อมูลชิ้นส่วนต่างๆเข้าเป็นภาพใหญ่ มักกระตือรือร้นสนใจสิ่งรอบตัวเสมอๆ มักชอบถามคำถามและชอบทดลองเพื่อให้ได้คำตอบ มีทักษะในการแก้ปัญหา จัดลำดับหรือจัดกลุ่มข้อมูล เชื่อมโยงความคิดเชิงนามธรรม และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน สามารถจัดการกับเหตุผลที่เกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่ได้ยาวๆ และเห็นความก้าวหน้าของมัน สามารถทำวิจัยได้ดี มักถามคำถามเรื่องธรรมชาติรอบตัว อีกทั้งยังมีทักษะด้านการคำนวณ และรูปทรงเรขาคณิต เมื่อโตขึ้น มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพบางอย่างได้ดี คือ นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร โปรแกรมเมอร์ นักวิจัย นักบัญชี นักคณิตศาสตร์ ฯลฯ

๔. Bodily/Kinesthetic Intelligence

ความฉลาดที่จะควบคุมร่างกาย การเคลื่อนไหว และจัดการงานต่างๆได้ดี มักแสดงตัวตนด้วยการเคลื่อนไหว มีทักษะในการใช้สายตาร่วมกับการใช้มือ เช่น เล่นบอลได้ดี หรือ ยิงเป้าได้แม่นยำ ด้วยทักษะในการจัด การสิ่งแวดลอมรอบตัว ทำให้สามารถจดจำและจัดระบบข้อมูลสิ่งรอบตัวได้ดี ซึ่งทำให้มีทักษะในการเต้นรำ ควบคุมสมดุร่างกาย กีฬา การทดลอง ใช้ภาษา กาย ศิลปะ การแสดง เลียนแบบ ใช้มือในการสร้างสรรค์หรือสร้างสิ่งต่างๆ แสดงอารมณ์ด้วยภาษากาย และมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพบางอย่างได้ดี อาทิ นักเต้นรำ นักกีฬา ครูสอนพลศึกษา นักแสดง นักผจญเพลิง ช่างฝีมือหรือผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ ฯลฯ

๕. Musical/Rhythmic Intelligence

ความฉลาดที่จะสร้างและตีความกับสุนทรียทางดนตรี ทำให้เด็กกลุ่มนี้มักคิดเป็นเสียง จังหวะ และรูปแบบ (คล้ายกับการเล่นดนตรี แบบที่วงดนตรีเล่นร่วมกันเป็นเพลง) มักตอบสนองต่อเสียงดนตรี ทั้งด้านความชื่นชมหรือวิพากษ์วิจารณ์ ไวกับเสียงที่อยู่รอบตัว เช่น เสียงกระดิ่ง น้ำหยด ทำให้มีทักษะในการร้องเพลง ผีวปาก เล่นเครื่องดนตรี จดจำจังหวะและแบบแผนของเสียง ประพันธ์เพลง จดจำท่วงทำนองเสนาะ และเข้าใจโครงสร้างและจังหวะของดนตรี จึงมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพ นักดนตรี ดีเจ นักร้อง นักแต่งเพลง ฯลฯ

๖. Interpersonal Intelligence

ความฉลาดที่จะสร้างความสัมพันธ์และเข้าใจผู้อื่น มักจะมองสิ่งต่างๆ ด้วยมุมมองของคนอื่นๆ รอบตัว เพื่อให้เข้าใจว่าคนอื่นคิดอย่างไรและรู้สึกอย่างไร มีทักษะในการเข้าใจอารมณ์ความรู้สึก แรงบันดาลใจ และแรงกระตุ้นของผู้คน เป็นนักจัดการแม้บางครั้งอาจจะดูว่าเจ้ากี้เจ้าการไปบ้าง แต่ก็เพื่อให้เกิดความสงบสันติในกลุ่ม และทำให้เกิดความร่วมมือกัน โดยใช้ทั้งภาษาพูดและภาษากาย เช่น การสบตา การเอียง/โน้มตัว ยิ้ม เพื่อสร้างสัมพันธ์ให้สื่อสารกันได้ มีทักษะในการฟังและเข้าใจคนอื่น ใช้ความเห็นอกเห็นใจ และความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึก ในการให้คำปรึกษาหรือประสานงานในกลุ่ม จะคอยตรวจสอบอารมณ์ของกลุ่ม แรงบันดาลใจและความตั้งใจ ใช้การสื่อสารทั้งภาษาพูดและภาษากาย สร้างความเชื่อมั่นในกลุ่มได้ดี เป็นนักประสานและแก้ไขความขัดแย้ง ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในระหว่างผู้คน คนกลุ่มนี้มักจะประกอบอาชีพเหล่านี้ได้ดี คือ นักจิตวิทยา Counselor นักการเมือง นักธุรกิจ นักเจรจาต่อรอง ฯลฯ

๗. Intrapersonal Intelligence

ความฉลาดในการเข้าใจตนเอง สื่อสารกับตนเอง โดยเฉพาะการมีสติกับภาวะภายในของตน พยายามที่จะเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกภายใน ความฝัน สัมพันธภาพกับผู้อื่น เข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของตน สะท้อนและวิเคราะห์ตนเอง เข้าใจแรงปรารถนาและความใฝ่ฝันของตน วิเคราะห์แบบแผนการคิดของตน ให้เหตุผลกับตน เข้าใจบทบาทหน้าที่และสัมพันธภาพกับคนอื่น เมื่อโตขึ้นมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพเหล่านี้คือ นักวิจัย นักคิด/ปราชญ์ นักปรัชญา

๘. Naturalistic Intelligence

ความฉลาดในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในธรรมชาติรอบตัว แยกแยะความเป็นจริง/ลักษณะร่วมหรือแตกต่างของสิ่งรอบตัว จัดกลุ่มสิ่งที่เหมือนหรือต่างกัน ด้วยแนวคิดที่เป็นเหตุเป็นผล มองเห็นลำดับขั้นของความเชื่อมโยงในธรรมชาติ จัดแบบแผนความคิดของตน ด้วยการจัดกลุ่ม จัดอันดับขั้นของความจำต่อสิ่งรอบตัว จึงมีทักษะในการจัดระบบคิดภายในตัวเอง แสดงความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและเข้าใจธรรมชาติรอบตัว จดจำแยกแยะรายละเอียด สนุกกับการแ่งนับและจัดระบบสิ่งต่างๆ รอบตัว ชอบที่จะใช้กราฟ แผนภูมิ ตาราง และลำดับเวลา โตขึ้นมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพเหล่านี้ได้ดี เช่น นักธรณีวิทยา นักมานุษยวิทยา นักวิทยาศาสตร์ เกษตรกร นักปศุสัตว์ นักปรุงอาหาร ฯลฯ

๙. Existential Intelligence

ความฉลาดในการเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้ากับภาพใหญ่ (มหภาค) จนเห็นความงดงามของสรรพสิ่งในโลก เชื่อมโยงการดำรงอยู่ของมนุษย์และตนเองกับสิ่งที่ใหญ่กว่า เช่น จักรวาล พระเจ้า ความดีงาม สามารถรวบรวมสรุปรายละเอียด แล้วทำให้เกิดความเข้าใจถึงสิ่งที่ใหญ่กว่า เห็นคุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์ เห็นความงดงามของศิลปะ คุณธรรมบารมี และมีแนวโน้มที่จะใส่ใจกับการค้นหาความหมายในชีวิต พยายามมองหาความเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้สาขาย่อยๆ เข้าเป็นภาพใหญ่ สนใจและชื่นชมกับบรรณคดี เรื่องเล่า อัตประวัติของคนต่างวัฒนธรรม รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับครอบครัวและเพื่อนๆ รวมไปถึงชุมชน และขยายไปถึงชุมชนโลก ชอบเข้าไปเกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมและการเมือง ใส่ใจกับสุขภาวะของตน ที่จริงอาจเชื่อมโยงไปถึง “ปัญญาญาณ” ในศาสนาพุทธและการพัฒนาด้านจิตวิญญาณอื่นๆ

ครูจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพหุปัญญาแต่ละด้านให้เด็ก ดังนี้

Visual/Spatial Intelligence

ได้แก่ การให้เด็กเคลื่อนไหวอิสระในบริเวณที่เรียนรู้ หัดให้ร่างภาพก่อนจะเข้าสู่บทเรียน ฝึกเขียนแผนที่ แผนที่ ภาพ ฝึกการระดมความคิด จัดสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นการใช้ตา ฝึกการเคลื่อนไหวตามจินตนาการ ฝึกการรวบรวมข้อมูล จากการมองเห็นเข้าเป็นการคิดเป็นระบบ

Verbal/Linguistic Intelligence

ได้แก่ การฝึกค้นคว้าคำศัพท์ใหม่ๆ เรียนรู้คำศัพท์ในภาษาอื่นๆ ฝึกให้นำเสนอหน้าชั้นเรียน โต้ว่าที่ อภิปราย แทรกบทละคร การแสดงเข้ามาในบทเรียน หัดเขียนบันทึกประจำวันอย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้ฝึกเขียนบทความสร้างสรรค์ ฝึกให้เล่าเรื่อง หัดอ่านวรรณกรรมเด็กและเยาวชน

Logical/Mathematical Intelligence

ได้แก่ การฝึกจัดลำดับกิจกรรม การฟังคำสั่ง นำเสนอ “คำจำกัดความ หรือ ข้อตกลง” ก่อนจะเข้าสู่กิจกรรมในบทเรียน จัดให้มีคำถามปลายเปิดอยู่ในกระบวนการแก้ปัญหา ส่งเสริมการทดลองซึ่งเด็กๆ จะสามารถทดสอบสมมติฐานได้ หัดให้ใช้เหตุผล หรือ การอนุมานในการนำเสนอ ฝึกให้มีการโต้แย้งในชั้นเรียน หัดแก้ปัญหาเกม puzzles ให้เด็กฝึกกำหนดเป้าหมายระยะสั้นของการเรียนรู้ของตนและกลุ่ม ส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผล

Bodily/Kinesthetic Intelligence

ได้แก่ การจัดกิจกรรมที่ให้ได้ใช้มือ ร่างกาย เพิ่มการแสดงเข้าไปในหน่วยการเรียนรู้ ใช้เกมเพื่อทบทวนบทเรียน ใช้ดนตรี จังหวะในการเรียนรู้ จัดบทเรียนการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เรียนตัวเลขจากสิ่งของที่จับต้องได้ เปิดโอกาสให้เด็กได้สร้างและแยกแยะสิ่งของต่างๆ ด้วยตนเอง ให้เด็กฝึกที่จะสร้างแนวคิดผ่านการทดลองด้วยร่างกายของตนเอง ให้เด็กเคลื่อนไหวในชั้นเรียนอย่างอิสระ เล่นต่อบล็อก

Musical/Rhythmic Intelligence

ได้แก่ การฝึกการฟังเสียงเดี่ยว เสียงผสมในสิ่งแวดล้อม ฝึกการเคลื่อนไหวตามจังหวะ ฝึกการวาดภาพจากสิ่งที่เห็นในสิ่งแวดล้อม หัดฟัง ร้องเพลงกล่อมเด็ก/เพลงพื้นบ้าน ฝึกภาษาต่างประเทศ ฟังเสียงเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ทั้งเดี่ยวและผสม ฝึกเรียงลำดับตามรูปแบบของสิ่งต่างๆ ฝึกอ่านโน้ตดนตรี

Interpersonal Intelligence

ได้แก่ การให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน ให้เด็กทำงานเป็นกลุ่ม ให้เด็กเลือกจัดกลุ่มของตนโดยอิสระ ฝึกทำงานเป็นทีม โดยแต่ละคนมีหน้าที่ดูแล ฝึกวางแผนการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จ ใช้การแข่งขัน กระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ ที่จะตั้งเป้าหมายไปสู่ความสำเร็จที่สูงขึ้น ฝึกบทบาทสมมติ เชื่อเชิญคนภายนอกเข้ามาช่วยทำ งานกับกลุ่ม จัดให้มีการทำงานร่วมกับชั้นเรียนอื่นๆ

Intrapersonal Intelligence

ได้แก่ การใช้บทเรียนที่แตกต่างในระหว่างเด็กแต่ละกลุ่ม ใช้การอุปมาอุปมัยในบทเรียน จัดให้มีทางเลือกสำหรับผู้เรียน ส่งเสริมให้เด็กตั้งเป้าหมายของตนในการเรียน จัดให้มีการเขียนบันทึกประจำวันก่อนเข้าสู่บทเรียน เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความรู้สึกต่อบทเรียน รวมทั้งการสะท้อน เสนอแนะ จัดให้มีการประเมินผลตัวเด็กในกระบวนการประเมินผลชั้นเรียน นำประเด็นเรื่องความยุติธรรมในสังคมเข้าสู่บทเรียน ใช้แบบสอบถามประเมิน และเครื่องมืออื่นๆ ที่จะช่วยให้เด็กประเมินความก้าวหน้าของตน

Naturalistic Intelligence

ได้แก่ การฝึกให้ทำกราฟแผนภูมิทั้งระนาบกว้างและลึก ฝึกให้ระดมสมองด้วยกระบวนการต่างๆ ฝึกทำ mind mapping นำประเด็นการเรียนรู้ไปสู่ธรรมชาติรอบตัว ฝึกทำแฟ้มงานประจำตัว พยายามจัดโครงการร่วมกับชั้นเรียนอื่นๆ

Existential Intelligence

ได้แก่ การทบทวนบทเรียนเดิม ก่อนจะขึ้นบทเรียนใหม่ กำหนดประเด็นที่ครอบคลุมแนวคิดหลายๆด้าน เชื่อมโยงบทเรียนเข้ากับเรื่องราวในโลก บูรณาการหน่วยการเรียนรู้ข้ามวิชา ใช้ศิลปะเข้าในหน่วยการเรียนรู้ อภิปรายความสำคัญของประเด็นที่จะเรียนรู้ เชิญคนภายนอกที่มีความเห็นแตกต่าง/กว้าง ให้เด็กฝึกที่จะสรุปประเด็นต่างๆที่ได้เรียน กระตุ้นให้เด็กกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น หรือมุมมองที่แตกต่างออกไปจากบทเรียน ให้เด็กมีส่วนร่วมในการกำหนด จัดปรับหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับตน เพื่อให้มีความเป็นเจ้าของบทเรียน (มากกว่าจะเป็นของครู/พ่อแม่)

แหล่งการเรียนรู้

<http://taamkru.com/th/พหุปัญญา/>

<http://ced.kmutnb.ac.th/tsk/question/index.php>

http://www.bgfl.org/bgfl/custom/resources_ftp/client_ftp/ks3/ict/multiple_int/index.htm

ห้องเรียนกลับด้าน Flipped Classroom

แนวคิดหลักของ "ห้องเรียนกลับด้าน" คือ "เรียนที่บ้าน-ทำการบ้านที่โรงเรียน" เป็นการนำสิ่งที่เดิมที่เคยทำในชั้นเรียนไปทำที่บ้าน และนำสิ่งที่เคยถูกมอบหมายให้ทำที่บ้านมาทำในชั้นเรียนแทน โดยยึดหลักที่ว่า เวลาที่นักเรียนต้องการพบครูจริงๆ คือ เวลาที่เขาต้องการความช่วยเหลือ เขาไม่ได้ต้องการให้ครูอยู่ในชั้นเรียนเพื่อสอนเนื้อหาต่างๆ เพราะเขาสามารถศึกษาเนื้อหานั้นๆ ด้วยตนเอง ถ้าครูบันทึกวิดีโอการสอนให้เด็กไปดูเป็นการบ้าน แล้วครูใช้ชั้นเรียนสำหรับชี้แนะนักเรียนให้เข้าใจแก่นความรู้จะดีกว่า

ดังนั้น งานหลักของครูคือการสอนนักเรียนเมื่อไม่เข้าใจ มากกว่าที่จะเป็นคนบอกเล่าเนื้อหาการเรียนเพียงอย่างเดียว การเรียนการสอนเช่นนี้ทำให้สามารถนำการจัดการเรียนรู้ตามความแตกต่างของผู้เรียน (Differentiate Instruction)และการเรียนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based learning : PBL) มาใช้ในชั้นเรียนได้ด้วย การเรียนการสอนแบบ "ห้องเรียนกลับด้าน" ทำให้ครูมีเวลาชี้แนะนักเรียนและช่วยนักเรียนสร้างสรรค์แนวคิดต่างๆ ได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังลดจำนวนนักเรียนที่หยุดเรียนในชั้นเรียนนั้นๆ และช่วยเพิ่มเนื้อหาสาระจากที่นักเรียนได้เรียนรู้ด้วย หลายคนให้ความเห็นว่า "ห้องเรียนกลับด้าน" อาจส่งผลเสียต่อนักเรียนที่ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้นอกโรงเรียน อย่างไรก็ตามครูหลายท่านก็แก้ปัญหานี้ได้ด้วยการแจก CDs หรือเตรียม Thumb drives ที่มีไฟล์วิดีโอให้นักเรียน

แหล่งการเรียนรู้

<http://taamkru.com/th/ห้องเรียนกลับด้าน-خانรับความคิดใหม่-1>

<http://taamkru.com/th/ห้องเรียนกลับด้าน-خانรับความคิดใหม่-2>

<http://taamkru.com/th/ห้องเรียนกลับด้าน-خانรับความคิดใหม่-3>

<https://www.scbfoundation.com/stocks/c1/file/13782013511lnn3c1.pdf>

http://www.noppawan.sskru.ac.th/data/learn_c21.pdf

การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน PROJECT-BASED LEARNING

การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นรูปแบบหนึ่งของ Child-centered Approach ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานตามระดับทักษะที่ตนเองมีอยู่ เป็นเรื่องที่น่าสนใจและรู้สึกสบายใจที่จะทำ นักเรียนได้รับสิทธิในการเลือกว่าจะตั้งคำถามอะไร และต้องการผลผลิตอะไรจากการทำงานชิ้นนี้ โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนอุปกรณ์และจัดประสบการณ์ให้แก่ นักเรียน สนับสนุนการแก้ไขปัญหา และสร้างแรงจูงใจให้แก่ นักเรียน โดยลักษณะของการเรียนรู้แบบโครงงาน มีดังนี้

- นักเรียนกำหนดการเรียนรู้ของตนเอง
- เชื่อมโยงกับชีวิตจริง สิ่งแวดล้อมจริง
- มีฐานจากการวิจัย หรือ องค์ความรู้ที่เคยมี
- ใช้แหล่งข้อมูล หลายแหล่ง
- ผังตรงด้วยความรู้และทักษะบางอย่าง (embedded with knowledge and skills)
- ใช้เวลามากพอในการสร้างผลงาน
- มีผลผลิต

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานนั้น มีกระบวนการและขั้นตอนแตกต่างกันไปตามแต่ละทฤษฎี ดังนี้

แนวคิดที่ ๑ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

ของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ไว้ ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑) **ขั้นนำเสนอ** หมายถึง ขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ กำหนดสถานการณ์ ศึกษาสถานการณ์ เล่นเกม ดูรูปภาพ หรือผู้สอนใช้เทคนิคการตั้งคำถามเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน เช่น สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนของโครงงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนรู้

๒) **ขั้นวางแผน** หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันวางแผน โดยการระดมความคิด อภิปรายหาหรือข้อสรุปของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

๓) **ขั้นปฏิบัติ** หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม เขียนสรุปรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการวางแผนร่วมกัน

๔) **ขั้นประเมินผล** หมายถึง ขั้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีผู้สอน ผู้เรียนและเพื่อนร่วมกันประเมิน

แนวคิดที่ ๒ ขั้นการจัดการเรียนรู้ ตาม โมเดลจอร์จยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL

ของ วิจารย์ พานิช มีดังนี้

๑) **Define** คือ ขั้นตอนการทำให้สมาชิกของทีมงาน ร่วมทั้งครูด้วยมีความชัดเจนร่วมกันว่า คำถาม ปัญหา ประเด็น ความท้าทายของโครงการคืออะไร และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อะไร

๒) **Plan** คือ การวางแผนการทำงานในโครงการ ครูก็ต้องวางแผน กำหนดทางหนีทีไล่ในการทำหน้าที่โค้ช รวมทั้งเตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำโครงการของนักเรียน และที่สำคัญเตรียมคำถามไว้ถามทีมงานเพื่อกระตุ้นให้คิดถึงประเด็นสำคัญบางประเด็นที่นักเรียนมองข้าม โดยครูต้องไม่เข้าไปช่วยเหลือจน

ทีมงานขาดโอกาสคิดเองแก้ปัญหาเอง นักเรียนที่เป็นทีมงานก็ต้องวางแผนงานของตน แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ การประชุมพบปะระหว่างทีมงาน การแลกเปลี่ยนข้อค้นพบแลกเปลี่ยนคำถาม แลกเปลี่ยนวิธีการ ยิ่งทำความเข้าใจร่วมกันไว้ชัดเจนเพียงใด งานในขั้น Do ก็จะได้ผลดีเพียงนั้น

๓) Do คือ การลงมือทำ มักจะพบปัญหาที่ไม่คาดคิดเสมอ นักเรียนจึงจะได้เรียนรู้ทักษะในการแก้ปัญหา การประสานงาน การทำงานร่วมกันเป็นทีม การจัดการความขัดแย้ง ทักษะในการทำงานภายใต้ทรัพยากรจำกัด ทักษะในการค้นหาความรู้เพิ่มเติมทักษะในการทำงานในสภาพที่ทีมงานมีความแตกต่าง หลากหลาย ทักษะการทำงานในสภาพกดดัน ทักษะในการบันทึกผลงาน ทักษะในการวิเคราะห์ผล และแลกเปลี่ยนข้อวิเคราะห์กับเพื่อนร่วมทีม เป็นต้น ในขั้นตอน Do นี้ ครูจะได้มีโอกาสสังเกตทำความเข้าใจ ศิษย์เป็นรายคน และเรียนรู้หรือฝึกทำหน้าที่เป็น “วาทยากร” และโค้ชด้วย

๔) Review คือ การที่ทีมนักเรียนจะทบทวนการเรียนรู้ ว่างานหรือกิจกรรม หรือพฤติกรรมแต่ละขั้นตอนได้ให้บทเรียนอะไรบ้าง เอาทั้งขั้นตอนที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลวมาทำความเข้าใจ และกำหนดวิธีการใหม่ที่ถูกต้องเหมาะสมรวมทั้งเอาเหตุการณ์ระทึกใจ หรือเหตุการณ์ที่ภาคภูมิใจ ประทับใจ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ขั้นตอนนี้เป็นการเรียนรู้แบบทบทวนไตร่ตรอง (reflection)

๕) Presentation คือ การนำเสนอโครงการต่อชั้นเรียน เป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดการทบทวนขั้นตอนของงานและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างเข้มข้น แล้วเอามานำเสนอในรูปแบบที่เราใจ ให้อารมณ์และให้ความรู้ (ปัญญา) ทีมงานของนักเรียนอาจสร้างนวัตกรรมในการนำเสนอก็ได้ โดยอาจเขียนเป็นรายงาน และนำเสนอเป็นการรายงานหน้าชั้น มี เพาเวอร์พอยท์ (PowerPoint) ประกอบ หรือจัดทำวีดิทัศน์หรือเป็นละครนำเสนอ เป็นต้น

บทบาทครู

ครูใช้คำถามกระตุ้นการเรียนรู้ คำถามนั้นต้องเป็นคำถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด และเพื่อให้นักเรียนได้อธิบาย โดยขึ้นต้นว่า “ทำไม” หรือ ลงท้ายว่า “อย่างไรบ้าง” “อะไรบ้าง” “เพราะอะไร” โดยคำถามเหล่านี้อาจเป็นคำถามในใบกิจกรรมหรือคำถามก่อนปฏิบัติกิจกรรม กำลังลงมือปฏิบัติกิจกรรมและ/หรือ หลังปฏิบัติกิจกรรม ทุกคำถามต้องเชื่อมโยงไปยังรายวิชาที่เรียนเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดด้วย

ครูทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตว่า นักเรียนแต่ละคนมีพฤติกรรมอย่างไร ขณะปฏิบัติกิจกรรมโดยการสังเกต ต้องเป็นไปอย่างเหมาะสม คือ เมื่อครูเห็นว่าพฤติกรรมที่นักเรียนกำลังเรียนรู้ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรืออันตรายแก่นักเรียนอื่นรอบตัว

ครูสอนให้นักเรียนเรียนรู้การตั้งคำถาม เมื่อนักเรียนสามารถตั้งคำถามได้ จะทำให้นักเรียน รู้จักถาม เพื่อค้นคว้าข้อมูล รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และร่วมแสดงความคิดเห็นของตนเองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เรื่อง การรู้จักถามเป็นอีกวิธีหนึ่งที่นักเรียนจะได้เรียนรู้และได้มาซึ่งความรู้ที่นักเรียนสนใจ

ครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนเกิดข้อสงสัย ครูจะต้องเป็นผู้คอยแนะนำ ชี้แจง ให้ข้อมูลต่างๆ หรือยกตัวอย่างเหตุการณ์ใกล้ตัวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียนเชื่อมโยงไปสู่ความรู้ด้านอื่นๆ ในขณะทำกิจกรรมเมื่อนักเรียนเกิดข้อสงสัย หรือคำถาม โดยไม่บอกคำตอบแก่นักเรียน

ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดหาคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งครูจะเป็นผู้สังเกตและคอยกระตุ้นด้วยคำถาม ให้นักเรียนได้คิดกิจกรรมที่อยากเรียนรู้และหาคำตอบในสิ่งที่สงสัยด้วยตนเอง

ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานอย่างอิสระ ตามความคิดและความสามารถของนักเรียนเอง เพื่อให้นักเรียนได้ใช้จินตนาการและความสามารถของตนเองในการคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่

แหล่งการเรียนรู้

<https://candmbsri.wordpress.com/2015/04/08/การจัดการเรียนรู้แบบไซ-2>

<https://candmbsri.wordpress.com/2015/04/08/การจัดการเรียนรู้แบบไซ-3>

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน PROBLEM-BASED LEARNING

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่เน้นในสิ่งที่เด็กอยากเรียนรู้ โดยสิ่งที่อยากเรียนรู้ดังกล่าวจะต้องเริ่มมาจากปัญหาที่เด็กสนใจหรือพบในชีวิตประจำวันที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบทเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบให้แก่นักเรียนโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ คิดวิจารณ์ญาณ การสืบค้นและรวบรวมข้อมูล กระบวนการกลุ่ม การบันทึกและการอภิปราย

ลักษณะของปัญหาในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน อาจมีลักษณะดังนี้

- เกิดขึ้นในชีวิตจริงและเกิดจากประสบการณ์ของผู้เรียนหรือผู้เรียนอาจมีโอกาสได้เผชิญกับปัญหานั้น
- เป็นปัญหาที่พบบ่อยมีความสำคัญมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการค้นคว้า
- เป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจน ตายตัวหรือแน่นอนและเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนคลุมเครือหรือผู้เรียนเกิดความสงสัย
- เป็นปัญหาที่มีประเด็นขัดแย้ง ข้อถกเถียงในสังคมยังไม่มีข้อยุติ
- เป็นปัญหาที่อยู่ในความสนใจ เป็นสิ่งที่อยากรู้แต่ไม่รู้
- ปัญหาที่สร้างความเคียดแค้น เสียหาย เกิดโทษ ภัย และเป็นสิ่งไม่ดี หากมีการนำข้อมูลมาใช้โดยลำพังคนเดียวอาจทำให้ตอปัญหาผิดพลาด
- ปัญหาที่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่นว่าจริง ถูกต้อง แต่ผู้เรียนไม่เชื่อว่าจริง ยังไม่สอดคล้องกับความคิดของผู้เรียน
- ปัญหาที่อาจมีคำตอบ หรือแนวทางการแสวงหาคำตอบได้หลายทางครอบคลุมการเรียนรู้ที่กว้างขวางหลากหลายเนื้อหา
- เป็นปัญหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน
- เป็นปัญหาที่ไม่สามารถหาคำตอบของปัญหาได้ทันที ต้องมีการสำรวจ ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล หรือทดลองดูก่อน จึงจะได้คำตอบ ไม่สามารถคาดเดา หรือทำนายได้ง่ายๆ ว่าต้องใช้ความรู้อะไร ยุทธวิธีในการสืบเสาะหาความรู้เป็นอย่างไร หรือคำตอบ หรือผลของความรู้เป็นอย่างไร
- เป็นปัญหาที่ส่งเสริมความรู้ด้านเนื้อหา ทักษะ สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา

ขั้นตอนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

๑) ทดสอบความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่จะสอนก่อนเรียน เพื่อจะได้ทราบความรู้พื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลในเรื่องดังกล่าว และเป็นแนวทางในการออกแบบหรือปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนด้วย

๒) ให้ความรู้เบื้องต้นก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐานจะนำไปสู่การเรียนรู้ของเด็กในกิจกรรมที่ต้องลงมือปฏิบัติ ดังนั้น ครูจึงต้องอธิบายเนื้อหาคร่าวๆ เพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจเบื้องต้น

๓) เปิดโอกาสให้เด็กเสนอสิ่งที่อยากเรียนรู้ โดยให้เด็กเขียนถึงสิ่งที่ตนเองอยากเรียนรู้ และสิ่งที่ตนเองเรียนรู้มาแล้ว สิ่งที่เด็กอยากเรียนรู้อาจเป็นปัญหาในชีวิตประจำวัน หรือปัญหาของชุมชน หรือแนวทางในการแก้ปัญหาที่ถูกกำหนดขึ้นในชั้นเรียนที่เด็กช่วยกันคิดและอยากลงมือปฏิบัติ

๔) แบ่งกลุ่มเด็กในการทำกิจกรรม เพื่อให้เด็กรู้จักวางแผนคือ ให้เด็กรู้จักกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง โดยการทำปฏิทินการเรียนรู้ตามความต้องการในการเรียนของตน วิธีการดังกล่าวเพื่อให้เด็กรู้หน้าที่ของตนเองและในขณะเดียวกันสามารถแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ตนเองและเพื่อนในกลุ่มได้

๕) สร้างกติกาในการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน เพื่อให้เด็กรู้จักเคารพในเงื่อนไขและกติกาที่กำหนดขึ้น โดยทุกคนในชั้นเรียนจะต้องยอมรับและปฏิบัติตาม

๖) ให้เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ครูเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติได้กิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง โดยครูจะคอยเป็นผู้แนะนำ ตอบคำถามและสังเกตเด็กขณะทำกิจกรรม

๗) ครูให้เด็กสรุปสิ่งที่เรียนรู้จากการทำกิจกรรมและให้เด็กได้นำเสนอผลงานของตน โดยครูเป็นผู้คอยสนับสนุนให้เกิดการนำเสนอที่หลากหลายรูปแบบและเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ ไม่จำกัดแนวคิดในการนำเสนอ

๘) ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของเด็ก จากผลงานและพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกขณะร่วมกิจกรรม โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอนเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิง

เกริก ท่วมกลาง และจินตนา ท่วมกลาง. การพัฒนาสื่อนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊ค, ๒๕๕๕.

มนสิข สิทธิสมบูรณ์. การพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. [เอกสารออนไลน์] สืบค้นจาก http://office.nu.ac.th/edu_teach/ASS/Download/vchk-การพัฒนานวัตกรรม-มนสิข.pdf [พฤศจิกายน, ๒๕๕๘]

สุคนธ์ สินธพานนท์. นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ ๔ .กรุงเทพฯ : ๙๑๑๙ เทคนิคพรินต์ติ้ง, ๒๕๕๓.

Active Learning

คำจำกัดความ

การเรียนการสอนแบบ Active Learning เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การระดมสมอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำกรณีศึกษา เป็นต้น โดยกิจกรรมที่นำมาใช้ควรช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร/นำเสนอ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม บทบาทของผู้เรียนนอกจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกันด้วย ผู้สอนควรลดบทบาทในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนในลักษณะการบรรยายลง และเพิ่มบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเรียนรู้

ลักษณะของการเรียนแบบ Active Learning

1. เป็นการพัฒนาศักยภาพการคิดการแก้ปัญหาและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดระบบการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในรูปแบบของความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด
4. เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสารสารสนเทศสู่ทักษะการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่า
5. ผู้เรียนได้เรียนรู้ความมีวินัยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. ความรู้เกิดจากประสบการณ์และการสรุปของผู้เรียน
7. ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง

ตัวอย่างวิธีการสอนที่เน้นการเรียนแบบ Active Learning

1. แบบระดมสมอง (Brainstorming)
2. แบบเน้นปัญหา/โครงการ/กรณีศึกษา (Problem/Project-based Learning/Case Study)
3. แบบแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)
4. แบบแลกเปลี่ยนความคิด (Think – Pair – Share)
5. แบบสะท้อนความคิด (Student's Reflection)
6. แบบตั้งคำถาม (Questioning-based Learning)
7. แบบใช้เกม (Games-based Learning)

ตารางแสดงการเปรียบเทียบหลักการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และ Passive Learning

Passive Learning	Active Learning
<ul style="list-style-type: none"> เชื่อว่าผู้เรียนคือผู้ไม่มีความรู้ ยังว่างเปล่าเหมือนฟองน้ำ ต้องการเติมความรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> เชื่อว่าการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้สามารถเรียนรู้ในสิ่งใหม่และต่อยอดความรู้อเดิมเป็นความรู้ใหม่ด้วยตนเอง
<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยใช้การบรรยายให้ผู้เรียนจดบันทึกเป็นหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย แบบผู้เรียนมีส่วนร่วมเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
<ul style="list-style-type: none"> ผู้เรียนจำเนื้อหาที่เรียนแต่ละบทเรียนได้ประมาณ ร้อยละ 10 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้เรียนมีโอกาสจำเนื้อหาบทเรียนในแต่ละบทเรียนได้มากกว่าร้อยละ 50
<ul style="list-style-type: none"> ผู้เรียน เรียนรู้โดยการจดจำ เป็นลักษณะการเติมความรู้ เหมือนการบันทึกเทป 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้เรียนใช้การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม สื่อ นวัตกรรม และการอภิปราย <ul style="list-style-type: none"> - สร้างองค์ความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเอง - ใช้การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงและใช้การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - ใช้การมีส่วนร่วมกับผู้อื่นและสร้างกรอบความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์อื่นๆ
<ul style="list-style-type: none"> ผู้สอนใช้การบรรยายตามหนังสือหรือการอ่านให้ฟัง หรือการอธิบายเนื้อหา หลักการ และการสาธิต 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้สอนไม่เน้นการอธิบายเนื้อหา หลักการ และวิธีการ แต่เป็นผู้คอยอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ สาธิต กำหนดกิจกรรม และการบูรณาการในชั้นเรียน
<ul style="list-style-type: none"> การทดสอบนักเรียนนำเอาสิ่งที่จำไว้ตามที่ครูบอกมาตอบ 	<ul style="list-style-type: none"> การทดสอบ นักเรียนต้องใช้การบูรณาการความรู้ เพื่อการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่า ตลอดจนแนวทางการนำไปใช้ ในการตอบแต่ละประเด็น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก

เทคนิค/วิธีการสอน	บทบาทผู้สอน	เนื้อหา	กิจกรรม/กระบวนการ	การประเมินผล	สื่อการสอน
1. การสอนแบบโครงงาน	<ul style="list-style-type: none"> - ให้คำแนะนำ - ตรวจสอบประเมินผล - สรุปความรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองระหว่างการทำโครงงาน - ผู้เรียนเรียนรู้จากการนำเสนอของเพื่อน - ผู้เรียนผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้เรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมอบหมายงานพร้อมเกณฑ์การประเมินผลโครงการ - ผู้เรียนนำเสนอโครงร่างโครงการต่อผู้สอนเป็นระยะเพื่อรายงานความก้าวหน้าของโครงการ - ผู้เรียนนำเสนอผลงานในชั้นเรียน - ผู้สอนคัดเลือกผลงานที่โดดเด่นส่งเข้าประกวด 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินจากกระบวนการคิดสร้างสรรค์และผลงานที่สะท้อนถึงความเข้าใจเนื้อหา 	<ul style="list-style-type: none"> - ตัวอย่างผลงานของรุ่นพี่ - ใบงาน
2. บทบาทสมมติ	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดสถานการณ์สมมติ - กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้เรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนเตรียมบทบาทสมมติ - ผู้สอนให้ผู้เรียนแสดงบทบาทตามที่ได้รับมอบหมาย - ผู้สอนตั้งคำถามให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ 	<ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการคิดวิเคราะห์และผลงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - สถานการณ์สมมติ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (ต่อ)

เทคนิค/วิธีการสอน	บทบาทผู้สอน	เนื้อหา	กิจกรรม/กระบวนการ	การประเมินผล	สื่อการสอน
3. การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - ให้คำแนะนำและดำเนินการสอนตามหลักการ - อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ ค้นหาคำตอบร่วมกับกลุ่มเพื่อน - ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปเนื้อหา 	<ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดปัญหาจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน - กระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์/วางแผน กำหนดวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการวิจัย - ผู้เรียนลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาตามวิธีการที่เลือก - ผู้สอนคอยสังเกต ให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน ขณะลงมือแก้ปัญหา - ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปผลการแก้ปัญหาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงสิ่งที่ได้จากการลงมือแก้ปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อสรุปจากการแก้ปัญหาของผู้เรียน ตามแนวคิดที่ต้องการให้เรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเด็นปัญหา/สถานการณ์ปัญหา - เนื้อหา/บทเรียนที่จะสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (ต่อ)

เทคนิค/วิธีการสอน	บทบาทผู้สอน	เนื้อหา	กิจกรรม/กระบวนการ	การประเมินผล	สื่อการสอน
4. กรณีศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนนำเสนอกรณีศึกษา - ดูแลให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมของผู้เรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนอภิปรายและสรุปคำตอบร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนเตรียมกรณีศึกษา - แบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ร่วมกันหาคำตอบ - ผู้เรียนนำเสนองานหน้าชั้นเรียน - ผู้เรียนร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น 	<ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการคิดวิเคราะห์และคำตอบตามหลักวิชาการ 	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีศึกษา
5. การเรียนรู้จากสภาพการจริง	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนเสนอประเด็น/โจทย์ - ประเมินและติดตามความก้าวหน้าของโครงการตามลำดับขั้นตอน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียน เรียนรู้จากการค้นคว้าข้อมูลและกระบวนการแลกเปลี่ยนในชั้นเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนสร้างแรงจูงใจ/ชี้ให้ผู้เรียนทราบเป้าหมายของการเรียนรู้ - ผู้สอนมอบหมายกรอบความรู้ที่จะให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน - ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลตามความสนใจและความถนัดของตนเองจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต หนังสือ สัมภาษณ์ 		

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (ต่อ)

เทคนิค/วิธีการสอน	บทบาทผู้สอน	เนื้อหา	กิจกรรม/กระบวนการ	การประเมินผล	สื่อการสอน
5. การเรียนรู้จากสภาพการจริง (ต่อ)			จากสถานที่จริง ตามประเด็นรอบความรู้ที่ผู้สอนกำหนด - ผู้สอนติดตามความก้าวหน้าการทำงานของผู้เรียนเป็นระยะ - ผู้เรียนเสนอผลงานหน้าชั้นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม - ผู้สอนประเมินผลงานของผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้	- ประเมินจากการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้เกณฑ์การประเมินที่ได้แจ้งให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้า	- ใบงาน - วิดีทัศน์/เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดหลักที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้
6. การระดมพลังสมอง	- นำเสนอประเด็นปัญหา - ดูแลให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมของผู้เรียน	- ผู้เรียนอภิปรายและสรุปคำตอบร่วมกัน	- ผู้สอนนำเสนอประเด็นปัญหาที่เร้าให้ผู้เรียนเกิดการคิด - ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบคำถามอย่างหลากหลาย	- กระบวนการคิดวิเคราะห์และคำตอบตามหลักวิชาการ	- โจทย์/ประเด็นปัญหา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (ต่อ)

เทคนิค/วิธีการสอน	บทบาทผู้สอน	เนื้อหา	กิจกรรม/กระบวนการ	การประเมินผล	สื่อการสอน
6. การระดมพลังสมอง (ต่อ)			<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหรือค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อหาคำตอบที่เป็นไปได้มากที่สุด - ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันเลือกคำตอบที่ดีที่สุด - ผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปคำตอบที่เด่นชัดที่สุด 		

หลักสำคัญของการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุกคือ

****ผู้สอน สอนให้น้อย เปิดใจให้กว้าง เปิดโอกาสให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองให้มาก****

การประเมินผลในชั้นเรียน

การประเมินผลการเรียนเป็นเรื่องที่ครูทุกคนที่ต้องปฏิบัติและให้ความสำคัญต่อการประเมินผล เพราะผลการประเมินจะสะท้อนถึงความสำคัญได้อย่างอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนของครู การบริหารจัดการ รวมถึงยังแสดงพัฒนาการด้านการเรียนรู้แก่เด็กนักเรียน โดยทั่วไปแล้วการประเมินผลในชั้นเรียนจะแบ่งออกได้ดังนี้

- 1. การประเมินผลก่อนเรียน (Monitoring Assessment)** หมายถึง การประเมินผลที่กระทำก่อนให้ข้อมูล หรือก่อนกระบวนการเรียนการสอน โดยประโยชน์ที่ได้รับคือ ครูจะได้ทราบปัญหาของนักเรียนหรือเป็นการวางแผนในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน
- 2. การประเมินผลระหว่างเรียน (Formative Assessment)** หมายถึง การประเมินผลที่กระทำในขณะที่จัดการเรียนการสอน การประเมินผลจะมีประสิทธิภาพจะเป็นในลักษณะของการประเมินตามสภาพจริง ประโยชน์ที่ได้รับ คือ ครูสามารถติดตามพัฒนาการของนักเรียนและปรับกระบวนการที่ตนและทัศนคติต่อเรื่องที่เรียน รวมไปถึงการตรวจสอบองค์ความรู้หลัก (Concept) เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนออกไป
- 3. การประเมินผลสรุป (Summative Assessment)** หมายถึง การประเมินผลเพื่อสรุปและเป็นการตัดสินผลการเรียน โดยนำคะแนนจากส่วนต่างๆ มาใช้ในการประกอบการตัดสินใจของครู โดยในชั้นการประเมินเพื่อสรุปนี้ จะเป็นการสรุปหรือตัดสิน เช่น ผลการเรียน การสอบวัดความรู้และความสามารถ เป็นต้น โดยประโยชน์ที่ได้รับคือ เพื่อเป็นการสรุปว่านักเรียนมีความพร้อมระดับใดในเนื้อหาวิชาที่เรียนผ่านมา และเป็นข้อมูลสำคัญครูที่มีหน้าที่รับผิดชอบในระดับที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- สมนึก ภัททิยธนี. (2555). การวัดผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กภาพลิษฐ์ : ประสานการพิมพ์.
- สุรีพร อนุศาสนนันท์. (2554). การวัดและประเมินผลในชั้นเรียน. ชลบุรี : เกียรติคุณศรีเอช.

การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) หมายถึง กระบวนการสังเกต บันทึกและการรวบรวมข้อมูลจากผลงาน วิธีการ หรือสิ่งที่ผู้เรียนปฏิบัติ เพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจต่อตัวผู้เรียน การประเมินผลตามสภาพจริง จะไม่เน้นการประเมินเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้นวัดประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงาน ความสามารถในการแก้ปัญหาและการแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติในสภาพจริง ในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย การวัดและประเมินตามสภาพจริง มีกระบวนการวัดผลการเรียนรู้ตามแนวทาง 3 ประการ คือ

1. วัดครบถ้วนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้จริง วัดความสามารถทางความรู้ ความคิด ได้จริง (Cognitive Ability) วัดความสามารถในการปฏิบัติได้จริง (Performance/ Practice Ability) และวัดคุณลักษณะทางจิตใจได้จริง (Affective Characteristics)
2. วัดได้ตรงความเป็นจริง คือ สิ่งที่วัดได้นั้นเป็นข้อมูล เป็นการแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ทั้งความสามารถทางความรู้ ความคิด ความสามารถในการปฏิบัติและคุณลักษณะทางจิตใจ มีความคลาดเคลื่อนผิดพลาดน้อยที่สุด ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ใดยความสามารถได้คะแนนสูง ตัดความผิดพลาดที่ผู้มีความสามารถสูงกลับได้คะแนนน้อย
3. เลือกสรร คิดค้นเครื่องมือและเทคนิคการวัดผลที่เป็นการวัดพฤติกรรมที่แท้จริงที่แสดงออกซึ่งความสามารถของผู้เรียน (Ability to do) ซึ่งอาจได้จากการสังเกต พฤติกรรมผู้เรียน สังเกตจากการปฏิบัติภาระงาน (Tasks) ที่จัดให้ปฏิบัติในสถานการณ์ที่ผู้สอนจะกำหนด สังเกตจากร่องรอยหลักฐานผลการปฏิบัติภาระงานของผู้เรียน เป็นต้น

เทคนิควิธีการประเมินตามสภาพจริงที่น่าสนใจ 7 วิธี ซึ่งจะช่วยให้การวัดและการประเมินผลตามสภาพจริงมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แก่

การสังเกต เป็นการเก็บข้อมูลพฤติกรรมด้านการใช้ความคิด การปฏิบัติงาน อารมณ์ ความรู้สึก และลักษณะนิสัย โดยสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน หรือในสถานการณ์อื่นนอกโรงเรียน ซึ่งมีวิธีดำเนินการอยู่สองลักษณะคือ การสังเกตทำได้โดยตั้งใจ กับ การสังเกตที่ทำโดยไม่ตั้งใจ การสังเกตโดยตั้งใจหรือมีโครงการสร้างหมายถึงการที่ครูกำหนดพฤติกรรมที่ต้องสังเกต รวมถึงช่วงเวลาและวิธีการสังเกต ส่วนการสังเกตแบบไม่ตั้งใจ หรือไม่มีโครงสร้างนั้น หมายถึงไม่มีกำหนดรายการสังเกตไว้ล่วงหน้า ครูอาจมีกระดาษแผ่นเล็ก ๆ ติดตัวไว้ตลอดเวลาเพื่อบันทึก เมื่อพบพฤติกรรมการแสดงออกที่มีความหมาย

การสัมภาษณ์ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้เก็บข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนในด้านความคิดสติปัญญา ความรู้สึก กระบวนการขั้นตอนในการทำงาน และวิธีแก้ปัญหาต่างๆได้ดี ซึ่งเป็นวิธีที่อาจใช้ประกอบการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มั่นใจมากยิ่งขึ้น โดยก่อนที่ครูจะสัมภาษณ์นั้น ควรหาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียนและเตรียมชุดคำถามล่วงหน้าเสียก่อน เพื่อให้การสัมภาษณ์เจาะตรงประเด็นและได้ข้อมูลเพิ่มเติม และขณะสัมภาษณ์ครูควรใช้วาจา ทำท่าง น้ำเสียงที่อบอุ่นเป็นกันเอง เพื่อให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัย และมีแนวโน้มจะให้ข้อมูลต่างๆ ควรสัมภาษณ์นักเรียนด้วยคำถามที่เข้าใจง่าย และอาจใช้การสัมภาษณ์กับบุคคลใกล้ชิดนักเรียนร่วมด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเพิ่มเติม

การตรวจงาน เป็นการวัดและประเมินผลที่เน้นการนำผลการประเมินไปใช้ทันทีใน 2 ลักษณะ คือ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนและเพื่อช่วยปรับปรุงการสอนของครู จึงเป็นการประเมินที่ควรดำเนินการตลอดเวลา และควรมีลักษณะที่ครูสามารถประเมินพฤติกรรมระดับสูงของนักเรียนได้ เช่น การตรวจแบบฝึกหัด ผลงานภาคปฏิบัติ โครงการ/โครงการต่างๆ เป็นต้น

การรายงานตนเอง เป็นการให้นักเรียนเขียนบรรยายหรือตอบคำถามสั้น ๆ หรือ ตอบแบบสอบถามที่ครูสร้างขึ้น เพื่อสะท้อนถึงการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งความรู้ ความเข้าใจ วิธีคิด วิธีทำงานความพอใจในผลงาน ความต้องการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

การใช้บันทึกจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนผลงานนักเรียน โดยเฉพาะความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนจากแหล่งต่าง ๆ เช่น จากเพื่อนครูหรือผู้ปกครอง เป็นต้น

การใช้ข้อสอบแบบเน้นการปฏิบัติจริง คือการใช้แบบทดสอบเพื่อวัดสิ่งที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ซึ่งข้อสอบนั้นจะต้องมีความหมายต่อผู้เรียน เลียนแบบสภาพความเป็นจริง ครอบคลุมความสามารถของผู้เรียนและเนื้อหาตามหลักสูตร เน้นให้มีหลายคำตอบและหลายวิธีหาคำตอบ และมีเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน

การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน แฟ้มสะสมงานหมายถึง สิ่งที่ใช้สะสมงานของนักเรียนอย่างมีจุดประสงค์ อาจเป็นแฟ้ม กล่อง แผ่นดิสก์ หรืออัลบั้ม ก็ได้ แฟ้มสะสมผลงานนี้ จะเป็นหลักฐานสะท้อนให้เห็นถึงความพยายาม ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าถึงได้จาก <https://www.trueplookpanya.com/blog/content/73500/-teaartedu-teaart-teamet->

ฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ เทคนิคและเครื่องมือ

แบบบันทึกการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง

โปรดบันทึกสิ่งที่ท่านได้เรียนรู้

แนวทางในการนำไปใช้เพื่อจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

แบบบันทึกการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง

โปรดบันทึกสิ่งที่ท่านได้เรียนรู้

แนวทางในการนำไปใช้เพื่อจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

แบบบันทึกการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง

โปรดบันทึกสิ่งที่ท่านได้เรียนรู้

แนวทางในการนำไปใช้เพื่อจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

แบบบันทึกการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง

โปรดบันทึกสิ่งที่ท่านได้เรียนรู้

แนวทางในการนำไปใช้เพื่อจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

การออกแบบการจัดการเรียนรู้

K-W-L CHART

Name: _____

TOPIC: _____		
K WHAT I KNOW	W WHAT I WONDER	L WHAT I LEARNED

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง วิชาพระพุทธศาสนา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ศ ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บอกพุทธประวัติ หรือประวัติของ ศาสนาที่ตนนับถือโดยสังเขป	➢ พุทธประวัติ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ประสูติ ◆ ตรัสรู้ ◆ ปรีนิพพาน
	๒. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนิน ชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาคก/ เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่ กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สามเณรบ้นฑิต ◆ วันฉฬฆาค ◆ สุวัณณสามชาคก ◆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ◆ เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (หนูพร้อม)
	๓. บอกความหมาย ความสำคัญ และ เคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรม โอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือ หลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่ กำหนด	➢ พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> ◆ ศรัทธา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ➢ โอวาท ๓ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> ○ เบญจศีล ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> ○ เบญจธรรม ○ สังฆหัตถ์ ๔ ○ กัตติญญคเวทื่อพ่อแม่ และ ครอบครัว ○ มงคล ๓๘ <ul style="list-style-type: none"> - ทำดี - ว่าง่าย - รับใช้พ่อแม่

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญ ปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ◆ ตนแลเป็นที่พึ่งของตน ◆ มาตา มิตฺตํ สกฺ ฆเร ◆ มารดาเป็นมิตรในเรือนของตน
	๔. เห็นคุณค่าและสวมนต์ แผ่นเมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิใน พระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตาม แนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	➢ ฝึกสวมนต์และแผ่เมตตา <ul style="list-style-type: none"> ◆ รู้ความหมายและประโยชน์ของสติ ◆ ฟังเพลงและร้องเพลงอย่างมีสติ ◆ เล่นและทำงานอย่างมีสติ ◆ ฝึกให้มีสติในการฟัง การอ่าน การคิด การถามและการเขียน
ป.๒	๑. บอกความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ	◆ พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของ ชาดไทย
	๒. สรปพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึง การออกผนวชหรือประวัติศาสนาที่ตนนับ ถือตามที่กำหนด	➢ สรปพุทธประวัติ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ประสูติ <ul style="list-style-type: none"> ○ เหตุการณ์หลังประสูติ ○ แรกนาขวัญ ○ การศึกษา ○ การอภิเษกสมรส ○ เทวทูต ๔ ○ การออกผนวช
	๓. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนิน ชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาคก/ เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่ กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สามเณรอาฬ ◆ วรณชาคก ◆ วานรินทชาคก ◆ สมเด็จพระญาณสังวร (สุข ใก่เถื่อน) ◆ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฒโน)
	๔. บอกความหมาย ความสำคัญ และ เคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตาม	➢ พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> ◆ ศรัทธา

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	หลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ โอวาท ๓ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> ◦ เบญจศีล ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> ◦ เบญจธรรม ◦ หิริ-โอตตัมปะ ◦ สังคหวัตถุ ๔ ◦ ฆราวาสธรรม ๔ ◦ กติญญกถาที่ต่อครู อาจารย์ และโรงเรียน ◦ มงคล ๓๘ <ul style="list-style-type: none"> - กติญญ - สงเคราะห์ญาติพี่น้อง ◆ ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ นิमित्तํ สาธุรูปานํ กตญญ กตเวทิตา ความกตัญญู กตเวทิตเป็นเครื่องหมายของคนดี ◆ พุรุมหาติ มาตาปิตโร มารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร
	๕. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัวและในโรงเรียน ตามหลักศาสนา	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างการกระทำความดีของตนเอง และบุคคลในครอบครัว และในโรงเรียน (ตามสาระในข้อ ๔)
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สึกสวดมนต์ไหว้พระและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายและประโยชน์ของสติและสมาธิ ◆ สึกสมาธิเบื้องต้น ◆ สึกสติเบื้องต้นด้วยกิจกรรมการเคลื่อนไหวอย่างมีสติ ◆ สึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๗. บอกชื่อศาสนา ศาสดา และความสำคัญของคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ชื่อศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ของศาสนาต่าง ๆ <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระพุทธศาสนา <ul style="list-style-type: none"> ◦ ศาสดา : พระพุทธเจ้า ◦ คัมภีร์ : พระไตรปิฎก ◆ ศาสนาอิสลาม <ul style="list-style-type: none"> ◦ ศาสดา : มุฮัมมัด ◦ คัมภีร์ : อัลกุรอาน ◆ คริสต์ศาสนา <ul style="list-style-type: none"> ◦ ศาสดา : พระเยซู ◦ คัมภีร์ : ไบเบิล ◆ ศาสนาฮินดู <ul style="list-style-type: none"> ◦ ศาสดา : ไม่มีศาสดา ◦ คัมภีร์ : พระเวท พราหมณะ อุปนิษัต อารันยกะ
ป.๓	๑. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การสวดมนต์ การทำบุญ ใส่บาตร การแสดงความเคารพ การใช้ภาษา ◆ พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรมไทย อันเกิดจากความศรัทธา เช่น วัด ภาวนา พระพุทธรูป วรรณคดี สถาปัตยกรรมไทย
	๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่การบำเพ็ญเพียรจนถึงปรินิพพาน หรือประวัติของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรุปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ การบำเพ็ญเพียร ◆ ผจญมาร ◆ ครัสรู้ ◆ ปฐมเทศนา ◆ ปรินิพพาน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สามเณรสังกัจจายะ ◆ อารามพุทธชาดก ◆ มหาวาณิชชาดก ◆ สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (โต พุทฺทมรสี) ◆ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
	๔. บอกความหมาย ความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสำคัญของพระไตรปิฎก เช่น เป็นแหล่งอ้างอิง ของหลักธรรมคำสอน
	๕. แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> ◆ สรีรธา ➢ โอวาท ๓ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> ◦ เบญจศีล ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> ◦ เบญจธรรม ◦ สติ-สัมปชัญญะ ◦ สังคหวัตถุ ๔ ◦ ขรราวาสธรรม ๔ ◦ อัถกะ ๓ (อัถคัตถะ, ปรีถกะ, อุกขัตถะ) ◦ กัตถัญญกเวทิต่อชุมชน, สิ่งแวดล้อม ◦ มงคล ๓๘ <ul style="list-style-type: none"> - รู้จักให้ - พุศโไพเราะ - อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ◆ ทำจิตใจบริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ ทพมานิ ปิโย โหติ ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก ◆ โมกฺโข กลฺยาณิชา สาธุ แปลงวาจาไพเราะให้สำเร็จประโยชน์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ฟีกสวดมนต์ ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายและประโยชน์ของสติและสมาธิ ◆ รู้ประโยชน์ของการฝึกสติ ◆ ฝึกสมาธิเบื้องต้นด้วยการนับลมหายใจ ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน อย่างมีสติ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	๗. บอกชื่อ ความสำคัญและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคลของศาสนาอื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ชื่อและความสำคัญของศาสนวัตถุ ศาสนสถานและ ศาสนบุคคล ในพระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา ศาสนาฮินดู ◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถานและศาสนบุคคลในศาสนาอื่นๆ
ป.๔	๑. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ◆ เป็นศูนย์รวมการทำความดี และพัฒนาจิตใจ เช่น ฝึกสมาธิ สวดมนต์ ศึกษาหลักธรรม ◆ เป็นที่ประกอบศาสนพิธี (การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การเวียนเทียน การทำบุญ) ◆ เป็นแหล่งทำกิจกรรมทางสังคม เช่น การจัดประเพณีท้องถิ่น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารชุมชน และการส่งเสริมพัฒนาชุมชน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่บรรลุนิพพานจนถึงประกาศธรรม หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรุปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ คริสต์ ◆ ประกาศธรรม ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> ◦ โปรดชฎิล ◦ โปรดพระเจ้าพิมพิสาร ◦ พระอัครสาวก ◦ แสดงโอวาทปาฏิโมกข์
	๓. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระอัฐเวทกัสสปะ ◆ ภูฏิกุสชาดก ◆ มหาอุกกุสชาดก ◆ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ◆ สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี
	๔. แสดงความเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> > พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> ◦ ศรีทธา ๔ ◆ พระพุทธ <ul style="list-style-type: none"> ◦ พุทธคุณ ๓ ◆ พระธรรม <ul style="list-style-type: none"> ◦ หลักกรรม ◆ พระสงฆ์ > ไตรสิกขา ◆ สิล สมာธิ ปัญญา > โอวาท ๓ ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> ◦ เบญจศีล ◦ ทุจจริต ๓ ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> ◦ เบญจธรรม ◦ สุจริต ๓ ◦ พรหมวิหาร ๔ ◦ กัตถุญกตเวทีต่อประเทศชาติ ◦ มงคล ๓๘ <ul style="list-style-type: none"> - เคารพ - ถ่อมตน - ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) > พุทธศาสนสุภาษิต ◆ สุขา สงมสุข สามัคคี ◆ ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข ◆ โลโกปคฤมกิกา เมตตา ◆ เมตตาธรรม คำจูนโลก
	๕. ชื่นชมการทำความคิดของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างการกระทำความดีของตนเองและบุคคลในครอบครัว ในโรงเรียน และในชุมชน
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สวดมนต์ให้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการขึ้น การเดิน การนั่ง และการนอนอย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดความรู้สึก เมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ใจรับรู้ธรรมารมณ์ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นชาติได้อย่างสมานฉันท์	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ <ul style="list-style-type: none"> ◦ เบญจศีล - เบญจธรรม ◦ ทุจจริต ๓ - สุจริต ๓ ◦ พรหมวิหาร ๔ ◦ มงคล ๓๘

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> - เคารพ - ถ่อมตน - ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน ○ พุทธศาสนสุภาษิต : ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข เมตตาธรรมล้ำจุนโลก ◆ กติบัญญัติแก่วิถีปฏิบัติ
	๘. อธิบายประวัติศาสตร์ของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ประวัติศาสตร์ <ul style="list-style-type: none"> ○ พระพุทธเจ้า ○ มุฮัมมัด ○ พระเยซู
ป.๕	๑. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักในการพัฒนาชาติไทย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ มรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับจากพระพุทธศาสนา <ul style="list-style-type: none"> ○ มรดกทางด้านรูปธรรม เช่น ศาสนสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม ○ มรดกทางด้านจิตใจ เช่น หลักธรรม คำสั่งสอน ความเชื่อ และคุณธรรมต่างๆ ◆ การนำพระพุทธศาสนาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชาติไทย <ul style="list-style-type: none"> ○ พัฒนาด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อม เช่น ภาวนา ๔ (กาย สីล จิต ปัญญา) ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และอริยสังคีติ ○ พัฒนาจิตใจ เช่น หลักโอวาท ๓ (ละความชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์) และการบริหารจิตและเจริญปัญญา

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญหรือประวัติศาสตร์ที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรุปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ โปรดพระพุทธบิดา (เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์) ◆ พุทธกิจสำคัญ ได้แก่ โลกัถัจฉริยา ญาตัจฉริยา และพุทธคัจฉริยา
	๓. เห็นคุณค่าและประพจน์ติดตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาคค/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระโสณโกปิวิสะ ◆ อุพเสฎฐิชาคค ◆ วันณาโรหชาคค ◆ สมเด็จพระสังฆราช (สา) ◆ อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ
	๔. อธิบายองค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ องค์ประกอบของพระไตรปิฎก <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระสุตตันตปิฎก ◆ พระวินัยปิฎก ◆ พระอภิธรรมปิฎก ➢ ความสำคัญของพระไตรปิฎก
	๕. แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> ○ ศรัทธา ๔ ◆ พระพุทธ ○ พุทธจริยา ๓ ◆ พระธรรม ○ อริยสังคีติ ๔ ○ หลักกรรม ◆ พระสงฆ์ ➢ ไตรสิกขา <ul style="list-style-type: none"> ◆ ศีล สมาธิ ปัญญา ➢ โอวาท ๓ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> ○ เบญจศีล ○ อบายมุข ๔

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> ○ เบนุจรธรรม ○ บุญกิริยาวัตถุ ๓ ○ อคติ ๔ ○ อธิปไตย ๔ ○ กติบัญญัติเขตต่อพระพุทธศาสนา ○ มงคล ๓๘ <ul style="list-style-type: none"> - ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน - การงานไม่เอาถูล - อดทน ◆ ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ วิริเยน ทุกขมจฺเจติ คนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร ◆ ปณญา โลกสุมิ ปชฺโชโต ปณญา คือ แสงสว่างในโลก
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายของสดีสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน อย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึก เมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มีมารกระทบใจ รับรู้ธรรมารมณ์ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถามและการเขียน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม	◆ โอวาท ๓ (ตามสาระการเรียนรู้ข้อ ๕)
ป.๖	๑. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ หรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ เช่น เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมไทย เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทย และเป็นหลักในการพัฒนาชาติไทย
	๒. สรุปรพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถาน หรือประวัติศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรุปรพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ ปลงอายุสังขาร ◆ ปิณฑิมสาวก ◆ ปรีณิพพาน ◆ การถวายพระเพลิง ◆ แจกพระบรมสารีริกธาตุ ◆ สังเวชนียสถาน ๔
	๓. เห็นคุณค่าและประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาคค/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระราชา ◆ ทีฆิตติโกสลชาคค ◆ สัพพทาฐิชาคค ◆ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ◆ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส
	๔. วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> ○ สรีรธา ๔ ◆ พระพุทธ <ul style="list-style-type: none"> ○ พุทธกิจ ๕ ◆ พระธรรม <ul style="list-style-type: none"> ○ อริยสัจ ๔ ○ หลักกรรม ◆ พระสงฆ์ ➢ ไตรสิกขา <ul style="list-style-type: none"> ◆ ศีล สมาธิ ปัญญา ➢ โอวาท ๓ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> ○ เบนุจศีล ○ อบายมุข ๖ ○ อกุศลมูล ๓

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> ○ เบญจธรรม ○ กุศลมุล ๓ ○ พละ ๔ ○ คารวะ ๖ ○ กตัญญูกตเวทิต่อพระมหากษัตริย์ ○ มงคล ๓๘ <ul style="list-style-type: none"> - มีวินัย - การงานไม่มีโทษ - ไม่ประมาทในธรรม ◆ ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) <p>➢ พุทธศาสนสุภาษิต</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ สัจเจน กิคุติ ปโปโปติ คนจะได้เกียรติด้วยสัจจะ ◆ ยลาวาทิ ตถการี พูดเช่นไร ทำเช่นนั้น
	๕. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างการทำความดีของบุคคลในประเทศ
	๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา และบริหารจิตเจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอนอย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึกเมื่อได้เห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ใจรับรู้ธรรมารมณ์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักธรรม : อริยสัจ ๔ หลักกรรม ◆ โอวาท ๓ : เบญจศีล – เบญจธรรม ๖ อกุศลมุล ๓ กุศลมุล ๓
	๘. อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	<p>➢ หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่างๆ</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระพุทธศาสนา : อริยสัจ ๔ โอวาท ๓ ฯลฯ ◆ ศาสนาอิสลาม : หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ หลักจริยธรรม ◆ คริสต์ศาสนา : บัญญัติ ๑๐ ประการ
	๘. อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่นๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี	<p>➢ ศาสนพิธีของศาสนาต่างๆ</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระพุทธศาสนา <ul style="list-style-type: none"> ○ ศาสนพิธีที่เป็นพุทธบัญญัติ เช่น บรรพชา อุปสมบท ○ ศาสนพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ทำบุญพิธีเนื่องในวันสำคัญของศาสนา ○ ศาสนาอิสลาม เช่น การละหมาด การถือศีลอด การบำเพ็ญฮัจญ์ ฯลฯ ○ คริสต์ศาสนา เช่น สวดล้างบาป สวดอภัยบาป สวดล้าง สวดมหาสนิท ฯลฯ ○ ศาสนาฮินดู เช่น พิธีสราทธ์ พิธีบูชาเทวดา
ม.๑	๑. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การสังคายนา ◆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. วิเคราะห์ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย รวมทั้งการพัฒนาตนและครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น <ul style="list-style-type: none"> ◆ ศาสนาประจำชาติ ◆ สถาบันหลักของสังคมไทย ◆ สภาพแวดล้อมที่กว้างขวาง และครอบคลุมสังคมไทย ◆ การพัฒนาตนและครอบครัว
	๓. วิเคราะห์พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติ จนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยา หรือประวัติ ศาสตร์ที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรูปและวิเคราะห์ พุทธประวัติ <ul style="list-style-type: none"> ○ ประสูติ ○ เทวทูต ๔ ○ การแสวงหาความรู้ ○ การบำเพ็ญทุกรกิริยา
	๔. วิเคราะห์และประพจน์คิดตนตาม แบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจาก ประวัตินัก ช่าง/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ พุทธสาวก พุทธสาวิกา <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระมหากัสสปะ ◆ พระอุบาลี ◆ อนาถบิณฑิกะ ◆ นางวิสาขา ➢ ชาลค <ul style="list-style-type: none"> ◆ อัมพชาลค ◆ ติตติรชาลค
	๕. อธิบายพุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญ ในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของ ศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของ ตนเองและครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> ➢ พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> ◆ พุทธคุณ ๘ ➢ อริยสัจ ๔ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) <ul style="list-style-type: none"> ○ ชั้น ๕ <ul style="list-style-type: none"> - ธาตุ ๔ ◆ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) <ul style="list-style-type: none"> ○ หลักกรรม <ul style="list-style-type: none"> - ความหมายและคุณค่า ○ อบายมุข ๖ ◆ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) <ul style="list-style-type: none"> ○ สุข ๒ (กายิก, เจตสิก) ○ กิเลสขุ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) <ul style="list-style-type: none"> ○ ไตรสิกขา ○ กรรมฐาน ๒ ○ ปธาน ๔ ○ โภค ๓ ○ มงคล ๓๘ - ไม่คบคนพาล - คบบัณฑิต - บูชาผู้ควรบูชา ➢ พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ ชั่ว เสวติ ตาภิโส คบบคนเช่นใดเป็นคนเช่นนั้น ◆ อดคณา โจทยศุคานัน จงเตือนตน ด้วยตน ◆ นิสมม กรณั เสยโย ใคร่ครวญก่อนทำจึงดี ◆ ทูราวาสา มรา ทุกุขา เรือนที่ครองไม่คิน่าทุกขมาให้
	๖. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิต เพื่อการ เรียนรู้และการดำเนินชีวิต ด้วยวิถีคิดแบบ โยนิโสมนสิการคือวิถีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม และวิถีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก หรือการพัฒนาจิตตาม แนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ โยนิโสมนสิการ <ul style="list-style-type: none"> ◆ วิถีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม ◆ วิถีคิดแบบคุณ - โทษและทางออก
	๗. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและ เจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตาม แนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่ กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา ◆ วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิต และเจริญปัญญา การฝึกบริหารจิตและ เจริญปัญญาตามหลักสติปัญญาฐานเน้น อานาปานสติ ◆ นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ ในชีวิตประจำวัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๘. วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	♦ หลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ข้อ ๕)
	๙. วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนาอื่นๆ	♦ ศาสนิกชนของศาสนาต่าง ๆ มีการประพฤติปฏิบัติตนและวิถีการดำเนินชีวิตแตกต่างกันตามหลักความเชื่อและคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ
	๑๐. ปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม	♦ การปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆ
	๑๑. วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนวทางการปฏิบัติของตนเอง	♦ ตัวอย่างบุคคลในท้องถิ่นหรือประเทศที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์หรือมีผลงานด้านศาสนสัมพันธ์
ม.๒	๑. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน	♦ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน
	๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน	♦ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
	๓. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ	> ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น <ul style="list-style-type: none"> ♦ รากฐานของวัฒนธรรม ♦ เอกลักษณ์และ มรดกของชาติ
	๔. อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือกับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม	♦ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม
	๕. วิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	♦ สรุปและวิเคราะห์ พุทธประวัติ <ul style="list-style-type: none"> ○ การผจญมาร ○ การตรัสรู้ ○ การสั่งสอน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๖. วิเคราะห์และประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาค/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	♦ พระสารีบุตร ♦ พระโมคคัลลานะ ♦ นางขุชชุตตรา ♦ พระเจ้าพิมพิสาร ♦ มิตตวันทุกชาดก ♦ ราโชวาทชาดก
	๗. อธิบายโครงสร้าง และสาระสังเขปของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	♦ โครงสร้าง และสาระสังเขปของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก
	๘. อธิบายธรรมคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชนและสังคม	> พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> ♦ ธรรมคุณ ๖ > อริยสัจ ๔ <ul style="list-style-type: none"> ♦ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) <ul style="list-style-type: none"> ○ ชั้น ๕ <ul style="list-style-type: none"> - อยตนะ ♦ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) <ul style="list-style-type: none"> ○ หลักกรรม - สมบัติ ๔ - วิบัติ ๔ ○ อกุศลกรรมมก ๑๐ ○ อบายมุข ๖ ♦ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) <ul style="list-style-type: none"> ○ สุข ๒ (สามีส, นิรามิส) ♦ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) <ul style="list-style-type: none"> ○ บุญนิमितของมัชฌิมาปฏิปทา ○ ครุฑธรรม ๖ ○ กุลจักรีภูษิตีธรรม ๔ ○ กุศลกรรมมก ๑๐ ○ สติปิฎกฐาน ๔ ○ มงคล ๓๘ <ul style="list-style-type: none"> - ประพฤติธรรม - เว้นจากความชั่ว - เว้นจากการดื่มน้ำเมา

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> > พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ กมนุณา วุคคตี โลโก ◆ สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ◆ กลุยาณการี กลุยาณิ ปาปกริจ ปาปกั ◆ ทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว ◆ สุโข ปุณฺณสุส อฺจฺจโย การสั่งสมบุญนำสุขมาให้ ◆ ปุชโก ลภเต ปุชฺ วนฺโท ปฏฺวินฺโท ผู้บูชาเขา ย่อมได้รับการบูชาตอบ ผู้ให้เขาย่อมได้รับการให้ตอบ
	๘. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือ วิถีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม และวิถีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> > พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิถีคิดแบบ โยนิโส-มนสิการ ๒ วิธี คือ วิถีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม และวิถีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์
	๙. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา ◆ รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน เน้นอานาปานสติ ◆ นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
	๑๐. วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	<ul style="list-style-type: none"> > การปฏิบัติตนตามหลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ ข้อ ๘.)
ม. ๓	๑. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเหล่านั้นในปัจจุบัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก
	๓. อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สัมมนาพระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ที่สอดคล้องกับหลักสูตรในสาระการเรียนรู้ ข้อ ๖)
	๔. วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ หรือประวัติศาสตร์ที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เช่น <ul style="list-style-type: none"> ○ ปางมารวิชัย ○ ปางปฐมเทศนา ○ ปางลีลา ○ ปางประจําวันเกิด ◆ สรูปและวิเคราะห์พุทธประวัติ <ul style="list-style-type: none"> ○ ปฐมเทศนา ○ โอวาทปาฏิโมกข์
	๕. วิเคราะห์และประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาคก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระอัญญาโกณฑัญญะ ◆ พระมหาปชาบดีเถรี ◆ พระเขมาเถรี ◆ พระเจ้าปเสนทิโกศล ◆ นันทิวาสาลชาคก ◆ สุวัณณหังสชาคก
	๖. อธิบายสังฆคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> > พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> ◆ สังฆคุณ ๘ > อริยสัจ ๔ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) <ul style="list-style-type: none"> ○ ชั้น ๕ -ไตรลักษณ์ ◆ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) <ul style="list-style-type: none"> ○ หลักกรรม -วิญญะ ๓ -ปปีญจธรรม ๓ (คันทา มานะ ทิฎฐิ) ◆ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ○ อัครถะ ๓ ◆ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ○ มรรคมีองค์ ๘ ○ ปัญญา ๓ ○ สัมปปริสธรรม ๗ ○ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ○ อุบาสกธรรม ๗ ○ มงคล ๓๘ - มีศิลปวิทยา - พบสมณะ - ฟังธรรมตามกาล - สนทนาธรรมตามกาล <p>➢ พุทธศาสนสุภาษิต</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ อดุตตา หเว ชิดิ เสยโย ชนะตนนั้นแลดีกว่า ◆ ธมฺมจารี สุขํ เสติ ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข ◆ ปมาโท มจฺจุโน ปที ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย ◆ สุตฺตฺสฺสึ ลกฺเขตฺ ปญฺญี ผู้ฟังด้วยศรัทธาได้ปัญญา ◆ เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก : พุทธ ปณิธาน ๔ ในมหาปรินิพพานสูตร
	๑. เห็นคุณค่าและวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตน เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงาน และการมีครอบครัว	◆ การปฏิบัติตนตามหลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ ข้อ ๖.)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๘. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือ วิถีคิดแบบอริยสัง และวิถีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธี คือ วิถีคิดแบบอริยสัง และวิถีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
	๙. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา ◆ รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ ◆ นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตรประจำวัน
	๑๐. วิเคราะห์ความแตกต่างและยอมรับวิธีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในศาสนาอื่นๆ	◆ วิธีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนศาสนาอื่นๆ
ม.๔-ม.๖	๑. วิเคราะห์สังคัมหมพุททวีป และคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า หรือสังคัมหม์ของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ ลักษณะของสังคัมหมพุททวีป และคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า
	๒. วิเคราะห์ พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุดในการตรัสรู้ การก่อตั้ง วิถีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือวิเคราะห์ประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุด (การตรัสรู้) ◆ การก่อตั้งพระพุทธศาสนา วิธีการสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา
	๓. วิเคราะห์พุทธประวัติด้านการบริหารและการธำรงรักษาศาสนา หรือ วิเคราะห์ประวัติศาสตร์ศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	◆ พุทธประวัติด้านการบริหารและการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา
	๔. วิเคราะห์ข้อปฏิบัติทางสายกลางในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	◆ พระพุทธศาสนามีทฤษฎีและวิธีการที่เป็นสากลและมีข้อปฏิบัติที่ยึดทางสายกลางที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๕. วิเคราะห์การพัฒนาศรัทธา และปัญญา ที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิด ของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	♦ พระพุทธศาสนานับเป็นการพัฒนาศรัทธา และปัญญาที่ถูกต้อง
	๖. วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยใน พระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนา ที่ตนนับถือตามที่กำหนด	♦ ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธ- ศาสนา
	๗. วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนา กับหลักวิทยาศาสตร์ หรือแนวคิดของ ศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	♦ หลักการของพระพุทธศาสนากับหลัก วิทยาศาสตร์ ♦ การติดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาและ การคิดแบบวิทยาศาสตร์
	๘. วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพใน พระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ ตนนับถือตามที่กำหนด	♦ พระพุทธศาสนานับเป็นการฝึกหัดอบรมคน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ
	๙. วิเคราะห์พระพุทธศาสนาว่าเป็น ศาสตร์แห่งการศึกษาซึ่งเน้น ความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยกับ วิธีการแก้ปัญหา หรือแนวคิดของศาสนา ที่ตนนับถือตามที่กำหนด	♦ พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์แห่งการศึกษา ♦ พระพุทธศาสนานับความสัมพันธ์ ของเหตุปัจจัยและวิธีการแก้ปัญหา
	๑๐. วิเคราะห์พระพุทธศาสนาในการฝึก คนไม่ให้ประมาท มุ่งประโยชน์และ สันติภาพบุคคล สังคมและ โลก หรือ แนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่ กำหนด	♦ พระพุทธศาสนาฝึกคนไม่ให้ประมาท ♦ พระพุทธศาสนา มุ่งประโยชน์สุขและ สันติภาพแก่บุคคล สังคมและ โลก
	๑๑. วิเคราะห์พระพุทธศาสนากับปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนา ประเทศแบบยั่งยืน หรือแนวคิดของ ศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	♦ พระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงและการพัฒนาแบบยั่งยืน
	๑๒. วิเคราะห์ความสำคัญของ พระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการศึกษา ที่สมบูรณ์ การเมืองและสันติภาพ	♦ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับ การศึกษาที่สมบูรณ์ ♦ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับ การเมือง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	♦ ความสำคัญของพระพุทธศาสนา กับ สันติภาพ
	๑๓. วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบ อริยสัจ ๔ หรือหลักคำสอนของศาสนา ที่ตนนับถือ	<p>➢ พระรัตนตรัย</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ วิเคราะห์ความหมายและคุณค่าของ พุทธะ ธรรมะ สังฆะ <p>➢ อริยสัจ ๔</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) <ul style="list-style-type: none"> ○ ชั้น ๕ <ul style="list-style-type: none"> - นามรูป - โลภธรรม ๘ - จิต, เจตสิก ♦ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) <ul style="list-style-type: none"> ○ หลักกรรม <ul style="list-style-type: none"> - นิยาม ๕ - กรรมนิยาม (กรรม ๑๒) - ธรรมนิยาม(ปฏิจสงฆูปาทาน) ○ วิคก ๓ ○ มิจฉลาวิชชา ๕ ○ นิวรณ์ ๕ ○ อุปาทาน ๔ ♦ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) <ul style="list-style-type: none"> ○ กาวานา ๔ ○ วิมุตติ ๕ ○ นิพพาน ♦ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) <ul style="list-style-type: none"> ○ พระสัทธรรม ๓ ○ ปัญญาวิสุทธิธรรม ๔ ○ พลละ ๕ ○ อุปาสกธรรม ๕ ○ อปริหานิยธรรม ๗ ○ ปาปฉกักรรม ๓ ○ ทิฏฐธรรมมิตถดตั้งวัตตนิกรธรรม ๔ ○ โภคอาทิยะ ๕ ○ อริยวัฑฒิ ๕

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ○ อธิปไตย ๓ ○ สาราณียธรรม ๖ ○ ทศพิธราชธรรม ๑๐ ○ วิปัสสนาญาณ ๙ ○ มงคล ๓๘ <ul style="list-style-type: none"> - สงเคราะห์บุตร - สงเคราะห์ภรรยา - สันโดษ - ถูกลิขิตกรรมจิตไม่หวั่นไหว - จิตไม่เศร้าโศก - จิตไม่มัวหมอง - จิตเกษม - ความเพียรเพิกเลส - ประพฤติพรหมจรรย์ - เห็นอริยสัจ - บรรลุนิพพาน <p>➢ พุทธศาสนสุภาษิต</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ จิคุตฺ หนุตฺ สุขาวหํ จิตที่ฝึกดีแล้วนำสุขมาให้ ◆ นอุจจาจํ ปณฺชิตา ทสฺสยฺนติ บัณฑิตย่อมไม่แสดงอาการขึ้น ๆ ลง ๆ ◆ นคติ โลก อนินฺนุทีโต คนที่ไม่ถูกนินทา ไม่มีในโลก ◆ โกรํ ฆควา สุขํ เสติ นำความโกรธได้ย่อมอยู่เป็นสุข ◆ ปฏฺฐิปการี ฐรวา อุฏฺฐาตา วินฺนุเต ธนํ คนขยันเอาการเอางาน กระทำ เหมาะสม ย่อมหาทรัพย์ได้ ◆ วายเมถว ปุริโส ขาว อคฺคสุส นิปฺปทา เกิดเป็นคนควรจะพยายามจนกว่าจะ ประสบความสำเร็จ ◆ สนฺตฺถุสี ปรมํ ธนํ ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ อินทาทนํ ทุกฺขํ โลก การเป็นหนึ่งเป็นทุกข์ในโลก ◆ ราชานํ มุขํ มนุสฺसानํ พระราชานเป็นประมุขของประชาชน ◆ สติ โลกสุมิ ชาคโร สติเป็นเครื่องตื่นในโลก ◆ นคติ สนฺติปริ สุขํ สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี ◆ นิพพานํ ปรมํ สุขํ นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง
	๑๔. วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่าง การดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่ กำหนด	<p>➢ พุทธสาวก พุทธสาวิก</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระอัสสชิ ◆ พระกัศยาปโคตมีเถรี ◆ พระนางมัลลิกา ◆ หมอชีวก โกมารภัจ ◆ พระอนุรุทธะ ◆ พระองคุลิมาล ◆ พระธัมมทินนาเถรี ◆ จิตตคหบดี ◆ พระอานนท์ ◆ พระภูฏาจารย์เถรี ◆ จุฬสุภัททา ◆ สุมนมลาการ <p>➢ ชาดก</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ เวสสันดรชาดก ◆ มโหสถชาดก ◆ มหาชนกชาดก <p>➢ ชาวพุทธตัวอย่าง</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระนาคเสน - พระขามิลา ◆ สมเด็จพระวันรัต (สง เขมจารี) ◆ พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ◆ สุชีพ ปุญญานุภาพ ◆ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ◆ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระพรหมมิ่งกลาจารย์ (ปัญญาันทกิกงุ) ◆ ดร.เอ็มเบคการ์ ◆ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ◆ พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) ◆ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ◆ อนาคติก ธรรมปาละ
	๑๕. วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของการสังคายนา พระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ และการเผยแผ่	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการศึกษาและค้นคว้าพระไตรปิฎก และคัมภีร์ของศาสนาอื่น ๆ การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก ◆ ความสำคัญและคุณค่าของพระไตรปิฎก
	๑๖. เชื่อมั่นต่อผลของการทำความดี ความชั่ว สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่ต้องเผชิญ และตัดสินใจเลือกดำเนินการหรือปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักธรรม จริยธรรม และกำหนดเป้าหมาย บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างผลที่เกิดจากการทำความดี ความชั่ว ◆ โยนิโสมนสิการด้วยวิธีคิดแบบอริยสัง ◆ หลักธรรมตามสาระการเรียนรู้ข้อ ๑๓
	๑๗. อธิบายประวัติศาสตร์ของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป	◆ ประวัติพระพุทธเจ้า มุฮัมมัด พระเยซู
	๑๘. ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของค่านิยม จริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อและพฤติกรรมที่แตกต่างกันของศาสนิกชนศาสนาต่างๆ เพื่อจัดการความขัดแย้งและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข	<ul style="list-style-type: none"> ◆ คุณค่าและความสำคัญของค่านิยมและจริยธรรม ◆ การจัดการความขัดแย้งเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
	๑๙. เห็นคุณค่า เชื่อมั่น และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	◆ พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๑๐ วิธี (เน้น วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ แบบสามัญลักษณ์)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	<p>แบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน และแบบวิภังชวาท)</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ๒) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ ๓) วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ ๔) วิธีคิดแบบอริยสัง ๕) วิธีคิดแบบบรรดธรรมสัมพันธ ๖) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ๗) วิธีคิดแบบคุณ-โทษ และทางออก ๘) วิธีคิดแบบอุบาย ปลูกเร้าคุณธรรม ๙) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน ๑๐) วิธีคิดแบบวิภังชวาท
	๒๐. สวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจิต และเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน ◆ นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพชีวิตและสังคม
	๒๑. วิเคราะห์หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของศาสนาอื่น ๆ และชักชวน ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของการทำความดีต่อกัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข <ul style="list-style-type: none"> ○ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น สาราณียธรรม ๖ อธิปไตย ๓ มงคลาวณิชชา ๕ อริยวัฑฒิ ๕ โภคอาทิยะ ๕ ◆ คริสต์ศาสนา ได้แก่ บัญญัติ ๑๐ ประการ (เฉพาะที่เกี่ยวข้อง) ◆ ศาสนาอิสลาม ได้แก่ หลักจริยธรรม (เฉพาะที่เกี่ยวข้อง)
	๒๒. เสนอแนวทางการจัดกิจกรรม ความร่วมมือของทุกศาสนาในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม	◆ สภาพปัญหาในชุมชน และสังคม

สาระที่ ๑ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๑	๑. บำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด หรือศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด หรือศาสนสถาน <ul style="list-style-type: none"> ◆ การพัฒนาทำความสะอาด ◆ การบริจาค ◆ การร่วมกิจกรรมทางศาสนา
	๒. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ชั้นเตรียมการ ◆ ชั้นพิธีการ
	๓. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ประวัติดังกล่าวของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา <ul style="list-style-type: none"> ◆ วันมาฆบูชา ◆ วันวิสาขบูชา ◆ วันอาสาฬหบูชา ◆ วันอัฐมีบูชา ➢ การบูชาพระรัตนตรัย
ป.๒	๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การฝึกปฏิบัติมรรยาทชาวพุทธ <ul style="list-style-type: none"> ◆ การพนมมือ ◆ การไหว้ ◆ การกราบ ◆ การนั่ง ◆ การยืน การเดิน
	๒. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ◆ ระเบียบพิธีการบูชาพระรัตนตรัย ◆ การทำบุญตักบาตร

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๓	๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกศาสนสถาน ศาสนวัตถุของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ฝึกปฏิบัติมรรยาทชาวพุทธ <ul style="list-style-type: none"> ◆ การลุกขึ้นรับ ◆ การต้อนรับ ◆ การรับ – ส่งสิ่งของแก่พระภิกษุ ◆ มรรยาทในการสนทนา ◆ การสำรวจกิจวัตรมารยาท ◆ การแต่งกายที่เหมาะสมเมื่ออยู่ในวัดและพุทธสถาน ◆ การดูแลรักษาศาสนวัตถุและศาสนสถาน
	๒. เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การอาราธนาศีล ◆ การสมาทานศีล ◆ เครื่องประกอบโต๊ะหมู่บูชา การจัดโต๊ะหมู่บูชา
	๓. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ความเป็นมาของการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ชั้นเตรียมการ ◆ ชั้นพิธีการ
ป.๔	๑. อภิปรายความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความรู้เบื้องต้นและความสำคัญของศาสนสถาน ◆ การแสดงความเคารพต่อศาสนสถาน ◆ การบำรุงรักษาศาสนสถาน
	๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระภิกษุ ◆ การยืน การเดิน และการนั่งที่เหมาะสมในโอกาสต่างๆ
	๓. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การอาราธนาศีล ◆ การอาราธนาธรรม ◆ การอาราธนาพระปริตร ◆ ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.๕	๑. จัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเรียบง่าย มีประโยชน์ และปฏิบัติตนถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ♦ การจัดพิธีกรรมที่เรียบง่าย ประหยัด มีประโยชน์ และถูกต้องตามหลักทางศาสนาที่ตนนับถือ
	๒. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และอภิปรายประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> ♦ การมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสถานที่ประกอบศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา ♦ พิธีถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน ♦ ระเบียบพิธีในการทำบุญงานมงคล ♦ ประโยชน์ของ การเข้าร่วมศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา หรือกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา
	๓. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ♦ การกราบพระรัตนตรัย ♦ การไหว้บิดา มารดา ครู/อาจารย์ ผู้ที่เคารพนับถือ ♦ การกราบศพ
ป.๖	๑. อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ในศาสนสถาน และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด เช่น เขตพุทธาวาส สังฆาวาส ♦ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมภายในวัด
	๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ♦ การถวายของแก่พระภิกษุ ♦ การปฏิบัติตนในขณะที่ฟังธรรม ♦ การปฏิบัติตนตามแนวทางของพุทธศาสนิกชน เพื่อประโยชน์ต่อศาสนา
	๓. อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ทบทวนการอาราธนาศีล อาราธนาธรรม และอาราธนาพระปริตร ♦ พิธีทอดผ้าป่า ♦ พิธีทอดกฐิน ♦ ระเบียบพิธีในการทำบุญงานอวมงคล ♦ การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ♦ ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี/พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา
	๔. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ <ul style="list-style-type: none"> ◦ ชั้นเตรียมการ ◦ ชั้นพิธีการ
ม.๑	๑. บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ การบำเพ็ญประโยชน์ และ การบำรุงรักษาวัด
	๒. อธิบายจริยวัตรของสาวกเพื่อเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ วิถีชีวิตของพระภิกษุ ♦ บทบาทของพระภิกษุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การแสดงธรรม ปาฐกถาธรรม การประพฤติตนให้เป็นแบบอย่าง ♦ การเข้าพบพระภิกษุ ♦ การแสดงความเคารพ การประนมมือ การไหว้ การกราบ การเคารพพระรัตนตรัย การฟังเจริญพระพุทธมนต์ การฟังสวดพระอภิธรรม การฟังพระธรรมเทศนา
	๓. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อเพื่อนตามหลักพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ
	๔. จัดพิธีกรรม และปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ♦ การจัดโต๊ะหมู่บูชา แบบ หมู่๔ หมู่๕ หมู่๖ หมู่๘ ♦ การจุดธูปเทียน การจัดเครื่องประกอบโต๊ะหมู่บูชา ♦ คำอาราธนาต่างๆ
	๕. อธิบายประวัติ ความสำคัญ และปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด ได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ประวัติดและ ความสำคัญของวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ ♦ ระเบียบพิธี พิธีเวียนเทียน การปฏิบัติตนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๒	๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ♦ การเป็นลูกที่ดี ตามหลักทศบึงหน้าในทศ ๖
	๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ♦ การต้อนรับ (ปฏิสันถาร) ♦ มรรยาทของผู้เป็นแขก ♦ ฝึกปฏิบัติระเบียบพิธี ปฏิบัติต่อพระภิกษุ การขึ้น การให้ที่นั่ง การเดินสวน การสนทนา การรับสิ่งของ ♦ การแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงานมงคล งานอวมงคล
	๓. วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธี และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ♦ การทำบุญตักบาตร ♦ การถวายภัตตาหารสิ่งของที่ควรถวาย และสิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ ♦ การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน ♦ การถวายผ้าอาบน้ำฝน ♦ การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน ♦ การกรวดน้ำ ♦ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า
	๔. อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ♦ หลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา ♦ วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ♦ ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ
	๕. อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธี พิธีกรรม ตาม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ศาสนพิธี/พิธีกรรม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.๓	๑. วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของสาวก และปฏิบัติตนต่อสาวก ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ♦ หน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติ ตามหลักพระธรรมวินัย และจริยวัตรอย่างเหมาะสม ♦ การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุในงานศาสนพิธีที่บ้าน การสนทนา การแต่งกาย มรรยาทการพูดกับพระภิกษุตามฐานะ
	๒. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนา ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ♦ การเป็นศิษย์ที่ดี ตามหลักทศบึงหน้าในทศ ๖ ของพระพุทธศาสนา
	๓. ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี	<ul style="list-style-type: none"> ♦ การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธตามพุทธปรัชญา ๔ ในมหาปริณิพพานสูตร
	๔. ปฏิบัติตนในศาสนพิธีพิธีกรรมได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ♦ พิธีทำบุญ งานมงคล งานอวมงคล ♦ การนิมนต์พระภิกษุ การเตรียมที่ตั้งพระพุทธรูปและเครื่องบูชา การวางค้ำสายสิญจน์ การปูลาดอาสนะ การเตรียมเครื่องรับรอง การจุดธูปเทียน ♦ ข้อปฏิบัติในวันเสด็จพระ การถวายข้าวพระพุทธ การถวายไทยธรรม การกรวดน้ำ
	๕. อธิบายประวัติวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ประวัติวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย <ul style="list-style-type: none"> ♦ วันวิสาขบูชา (วันสำคัญสากล) ♦ วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ➢ หลักปฏิบัติตน : การฟังพระธรรมเทศนา การแต่งกายในการประกอบศาสนพิธีที่วัด การงดเว้นอบายมุข ➢ การประพาศปฏิบัติในวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ
	๖. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ <ul style="list-style-type: none"> ♦ ขึ้นเตรียมการ ♦ ขึ้นพิธีการ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๘. นำเสนอแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การศึกษาเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของพระพุทธศาสนา นำไปปฏิบัติและเผยแพร่ตามโอกาส ◆ การศึกษาการรวมตัวขององค์ภิกษุชาวพุทธ ◆ การปลูกจิตสำนึกในด้านธำรงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์
ม.๔-ม.๖	๑. ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวกสมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีต่อพระภิกษุ <ul style="list-style-type: none"> ◆ การเข้าใจในกิจของพระภิกษุ เช่น การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการเป็นนักรบที่ดี ◆ คุณสมบัติทายกและปฏิคาหก ◆ หน้าที่และบทบาทของพระภิกษุในฐานะพระนักเทศน์ พระธรรมทูต พระธรรมจาริก พระวิฑาการ พระวิปัสสนาจารย์ และพระนักพัฒนา ◆ การปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาของพุทธบริษัทในสังคมไทย ◆ การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุทางกาย วาจา และใจ ที่ประกอบด้วยความเมตตา ◆ การปฏิสังขารที่เหมาะสมต่อพระภิกษุ ในโอกาสต่าง ๆ ➢ ปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม <ul style="list-style-type: none"> ◆ การรักษาศีล ๘ ◆ การเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นสมาชิกขององค์กรชาวพุทธ ◆ การเป็นชาวพุทธที่ดี ตามหลักทศมั่งงบน ในทศ ๖

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครอง ตามหลักทศมั่งงบล่าง ในทศ ๖ ◆ การปฏิสังขารตามหลักปฏิสังขาร ๒ ◆ หน้าที่และบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน ◆ การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ตามหลักทศมั่งงบล่าง ในทศ ๖ ◆ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และโลก
	๒. ปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธี พิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ประเภทของศาสนพิธีในพระพุทธศาสนา <ul style="list-style-type: none"> ◆ ศาสนพิธีเนื่องด้วยพุทธบัญญัติ เช่น พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ พิธีเวียนเทียน ถวายสังฆทาน ถวายผ้าอาบน้ำฝน พิธีทอดกฐิน พิธีปวารณา เป็นต้น ◆ ศาสนพิธีที่นำพระพุทธศาสนาเข้าไปเกี่ยวเนื่อง เช่น การทำบุญเลี้ยงพระในโอกาสต่างๆ ➢ ความหมาย ความสำคัญ คติธรรมในพิธีกรรม บทสวดมนต์ของนักเรียนงานพิธี คุณค่าและประโยชน์ ➢ พิธีบรรพชาอุปสมบท คุณสมบัติของผู้ขอบรรพชาอุปสมบท เครื่องอัญฐบริวาร ประโยชน์ของการบรรพชาอุปสมบท ➢ บุญพิธี ทานพิธี กุศลพิธี ➢ คุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธี

บันทึกการเรียนรู้

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	๓. แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ชั้นเตรียมการ ◆ ชั้นพิธีการ
	๔. วิเคราะห์หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา และเทศกาลที่สำคัญ ของศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักธรรม/คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญ และเทศกาลที่สำคัญในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น ◆ การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในวันสำคัญ และเทศกาลที่สำคัญในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น
	๕. สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ อันส่งผลถึงการพัฒนาคน พัฒนาชาติและโลก	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การปกป้อง คุ้มครอง ธำรงรักษาพระพุทธศาสนาของพุทธบริษัทในสังคมไทย ◆ การปลุกจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑

รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของ
พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่
ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑.บอกพุทธประวัติหรือประวัติของศาสนาที่ตนนับถือโดยสังเขป	พุทธประวัติหรือประวัติของศาสดาก่อนให้เกิดศรัทธาและการประพฤติปฏิบัติ	บอกประวัติศาสดาของศาสนาพุทธและศาสนาที่ผู้เรียนนับถือ
๒.ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	แบบอย่างข้อคิดในการดำเนินชีวิตในการทำความดีที่เกิดศรัทธาและปฏิบัติตามสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง	๑.ตั้งแนวปฏิบัติและข้อคิดจากเรื่อง ๒.เลือกแนวปฏิบัติตามได้เหมาะสมกับวัย
๓. บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา ก่อนให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติ	๑. บอกความหมายของพระรัตนตรัย ๒. อธิบายความสำคัญของพระรัตนตรัย ๓. แสดงความเคารพพระรัตนตรัย ๔. ปฏิบัติตามหลักธรรม โอวาท 3
๔. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แม่ เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	สติเป็นพื้นฐานของสมาธิส่งผลต่อการพัฒนาจิตและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	๑. สวดมนต์และแม่เมตตาตามหลักศาสนาที่ตนนับถืออย่างมีสติ ๒. บอกผลกระทบของการสวดมนต์และแม่เมตตา

มาตรฐาน ส ๑.๒

เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และอํารงรักษา
พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. บำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด หรือศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	การบำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถาน เป็นการส่งเสริมจิตสาธารณะของตนเอง	๑. ทำความสะอาดวัด ๒. เล่าถึงประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาวัด
๒. แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	การยอมรับหลักการของศาสนาที่ตนนับถือเกิดจากความเข้าใจและความศรัทธา	๑. กล่าวคำประกาศตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนที่ตนเองนับถือ ๒. บอกเหตุผลในการประกาศตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนที่ตนเองนับถือ
๓. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	การปฏิบัติตามแนวทางของศาสนา เป็นการดำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือไว้	ปฏิบัติตนตามพิธีกรรมที่กำหนด

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑.บอกความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ	วิถีชีวิตของศาสนิกชนเป็นผลจากการยึดมั่นตามหลักธรรมของศาสนา	อธิบายวิถีชีวิตของชาวพุทธหรือศาสนาอื่นที่ตนนับถือได้
๒.สรุปพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงการออกผนวชหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การรู้พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาก่อให้เกิดศรัทธาและการประพฤติปฏิบัติ	๑.เรียงลำดับเหตุการณ์พุทธประวัติ ๒.วิเคราะห์แนวทางการดำเนินชีวิตของพระพุทธเจ้า ๓.บอกเป้าหมายชีวิตของผู้เรียน
๓.ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติศาสดา เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	แบบอย่างและข้อคิดในการปฏิบัติตนที่ดีก่อให้เกิดความศรัทธาและปฏิบัติตาม สามารถดำเนินชีวิตได้ถูกต้อง	๑. บอกข้อคิดคุณธรรมแบบอย่างในการดำเนินชีวิตจากเรื่องที่กำหนดไว้ ๒. เลือกแนวปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสมกับวัย
๔.บอกความหมายความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนาก่อให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติ	๑.บอกความหมายและความสำคัญของพระรัตนตรัย ๒.ปฏิบัติตนตามหลักธรรมโอวาท ๓ และหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ
๕.ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัวและในโรงเรียน ตามหลักศาสนา	การทำความดี ตามหลักธรรมของศาสนา ส่งผลให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข	อธิบายผลที่เกิดจากการทำความดี
๖.เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตาที่มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือ	สติเป็นพื้นฐานของสมาธิ ส่งผลต่อการพัฒนาจิตและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	๑.บอกวิธีการพัฒนาจิตตามหลักศาสนาพุทธและศาสนาอื่นตามที่กำหนดได้

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษเท่านั้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
การพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด		๒.สวดมนต์แผ่เมตตาตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ
๗.บอกชื่อศาสนา ศาสดาและความสำคัญของคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น ๆ	การรู้หลักสำคัญของคัมภีร์ก่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลักศาสนา	๑.บอกศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ ๒.อธิบายความสำคัญของคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑.ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวก ของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	การเป็นศาสนิกชนที่ดีส่งผลต่อการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ	๑.บอกวิธีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมและถูกต้องต่อสาวกของศาสนาได้ ๒.ปฏิบัติตนได้เหมาะสมและถูกต้องต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ
๒.ปฏิบัติตนในศาสนาพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	การปฏิบัติตนตามแนวทางของศาสนาเป็นการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือไว้	๑.แนวทางการปฏิบัติตนในศาสนาพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนาได้ถูกต้อง ๒.ปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามแนวทางที่กำหนด

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษเท่านั้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของ
พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่
ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑.อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย	พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ของพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตประจำวัน	๑.ระบุวัฒนธรรมไทย ๒. อธิบายความ สัมพันธ์ของพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตประจำวัน
๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่การบำเพ็ญเพียรจนถึงปรินิพพานหรือประวัติของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	พุทธประวัติช่วยให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในความเพียรพยายามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชีวิต	๑. อธิบายพุทธประวัติตามที่กำหนด ๒. วิเคราะห์แนวปฏิบัติของศาสนา
๓. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	แบบอย่างของความดีก่อให้เกิดศรัทธาและปฏิบัติตาม	๑. จำแนกแบบแผนการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากเรื่องที่กำหนดได้ ๒. เลือกแบบแผนการดำเนินชีวิตไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม
๔. บอกความหมาย ความสำคัญของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	พระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนามีความสำคัญในการอ้างอิงของหลักธรรมคำสอน	๑. บอกความหมายของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ ๒. อธิบายความสำคัญหรือคัมภีร์ได้
๕. แสดงความเคารพ พระรัตนตรัย และปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ใน	การยึดมั่นในหลักธรรม ส่งผลต่อความสงบของชีวิตในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน	นำหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือไปเป็น

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
พระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด		แนวทาง
๖.เห็นคุณค่าและสวดมนต์แม่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิต และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	สติเป็นพื้นฐานของสมาธิ ส่งผลต่อการพัฒนาจิต และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	๑.สวดมนต์แม่เมตตาอย่างมีสติ ๒.อธิบายความสำคัญหรือคัมภีร์ได้
๗.บอกชื่อ ความสำคัญและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคลของศาสนาอื่น ๆ	การเป็นศาสนิกชนที่ดีส่งผลต่อการปฏิบัติอย่างเหมาะสม	๑.บอกชื่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคลได้ ๒.ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑.ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวก ศาสนสถาน ศาสนวัตถุของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	การเป็นศาสนิกชนที่ดีเป็นการธำรงไว้ซึ่งศาสนาที่ตนนับถือ	๑.บอกแนวทางปฏิบัติตนต่อสาวก ๒.ปฏิบัติตนต่อสาวกได้อย่างเหมาะสม
๒.เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญของศาสนาตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	การปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักศาสนาเป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งศาสนาที่ตนนับถือ	๑.อธิบายประโยชน์ของการปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญของศาสนาที่กำหนดให้ ๒.ปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสม
๓.แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	การยอมรับหลักการศาสนาที่ตนนับถือ เกิดจากการความรู้ ความเข้าใจและความศรัทธา	๑.กล่าวคำประกาศตนเป็นพุทธมามกะ/ แสดงตนเป็นศาสนิกชนที่ตนนับถือ ๒.อธิบายถึงบทบาทของชาวพุทธที่ดี

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑.อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน	วิธีชีวิตของศาสนิกชนเป็นผลจากการยึดมั่นตามหลักธรรมของศาสนาและศูนย์รวมจิตใจ	๑. อธิบายความสำคัญของพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ๒. แสดงความคิดเห็นเห็นประเด็นศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน
๒.สรุปพุทธประวัติตั้งแต่บรรลุนิติภาวะจนถึงประกาศธรรมหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การรู้ประวัติพุทธประวัติหรือประวัติศาสดาทำให้เกิดศรัทธาและการประพฤติปฏิบัติ	๑. อธิบายพุทธประวัติหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ๒. วิเคราะห์ผลที่เกิดจากการเผยแผ่ศาสนา
๓.เห็นคุณค่า และปฏิบัติตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาคก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	แบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดที่ดี ก่อให้เกิดการศรัทธาและปฏิบัติตาม	๑. ตั้งข้อคิดแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากเรื่องที่กำหนดให้ ๒. นำเสนอแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับตน
๔.แสดงความเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขา และหลักธรรม โอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา ก่อให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติ	๑. ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ๒. บอกความรู้สึก / ภาวะจิตขณะปฏิบัติกิจกรรม
๕.ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียน และชุมชนตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	หลักศาสนามีอิทธิพลต่อการทำความดีและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข	๑. บอกความดีของตนเองและผู้อื่น ๒. จำแนกความดีและผลของการทำดี
๖.เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของ	สติเป็นพื้นฐานของสมาธิ ส่งผลต่อการพัฒนาจิตและการอยู่	๑. อธิบายเหตุผลในการสวดมนต์ แผ่เมตตา หรือพัฒนาจิต

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
สมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	ร่วมกันอย่างสันติสุข	๒. ปฏิบัติได้เหมาะสม ถูกต้อง
๗.ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นชาติได้อย่างสมานฉันท์	การเป็นศาสนิกชนที่ดีส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์	๑. อธิบายการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ๒. ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ
๘.อธิบายประวัติศาสดาของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป	ศาสดาเป็นผู้ก่อตั้งศาสนา	อธิบายประวัติศาสดาของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑.อภิปรายความสำคัญและมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	การมีส่วนร่วมของศาสนิกชนในการบำรุงรักษาศาสนสถานส่งผลต่อการธำรงรักษาไว้ซึ่งศาสนาที่ตนนับถือ	๑. อธิบายความสำคัญของการมีส่วนร่วม ๒. บำรุงรักษาศาสนสถาน
๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	การเป็นศาสนิกชนที่ดีส่งผลต่อการธำรงรักษาไว้ซึ่งศาสนาที่ตนนับถือ	๑. บอกมรรยาทของศาสนิกชน ๒. ปฏิบัติตนตามมรรยาทที่กำหนด
๓. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	การปฏิบัติตามแนวทางของศาสนาเป็นการธำรงรักษาศาสนาที่ตนเองนับถือไว้	๑. บอกแนวทางการปฏิบัติตามแนวทางของศาสนาที่กำหนด ๒. ปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามแนวทางที่กำหนด

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑.วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักในการพัฒนาชาติไทย	วิธีชีวิตของศาสนิกชน วัฒนธรรม และหลักการพัฒนาชาติไทยเป็นผลจากการยึดมั่นตามหลักธรรมของศาสนา	อธิบายความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ
๒.สรุปพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงมิฬพัสต์จนถึงพุทธกิจสำคัญหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การรู้พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือก่อให้เกิดศรัทธาและการประพฤติปฏิบัติ	๑. เล่าเรื่องพุทธประวัติได้ ๒. อภิปรายแสดงความคิดเห็นแนวปฏิบัติของศาสนาในด้านความถูกต้อง และทำประโยชน์ตนและผู้อื่น
๓.เห็นคุณค่า และประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	แบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดของบุคคลที่ดีก่อให้เกิดศรัทธาและปฏิบัติ	๑.ระบุนข้อคิด/คุณธรรม/แบบอย่างการดำเนินชีวิตจากเรื่องที่กำหนดให้ ๒. เลือกแนวปฏิบัติที่ส่งผลต่อตนเองและผู้อื่นได้
๔.อธิบายองค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	พระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาเป็นหลักในการประพฤติตนตามหลักธรรม	อธิบายองค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ
๕.แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติ ตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนาก่อให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติ	๑.แสดงความเคารพตามที่กำหนด ๒. ปฏิบัติตามหลักธรรม
๖.เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่	สติเป็นพื้นฐานของสมาธิส่งผล	สวดมนต์แผ่เมตตา นั่งสมาธิได้

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	ดีต่อการพัฒนาจิตและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	อย่างมีสติ
๗.ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม	การเป็นศาสนิกชนที่ดีส่งผลต่อการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม	๑.บอกแนวทางการปฏิบัติตน ๒.ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑.จัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเรียบง่าย มีประโยชน์ และปฏิบัติตนถูกต้อง	พิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งของ การปฏิบัติตามหลักศาสนาซึ่งควรปฏิบัติอย่างถูกต้องเรียบง่าย	จัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างถูกต้อง เรียบง่าย
๒.ปฏิบัติตนในศาสนาพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนด และอภิปรายประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม	การปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมตามแนวทางของศาสนาเป็นการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือไว้	๑.ปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามที่กำหนด ๒.บอกประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรม
๓.มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	การเป็นศาสนิกชนที่ดีส่งผลต่อการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือวัฒนธรรมอันดีงาม	ปฏิบัติตนตามมารยาทของศาสนิกชนที่ดี ตามโอกาสอย่างเหมาะสม

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติหรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ	พระพุทธศาสนาในฐานะของศาสนาประจำชาติและศาสนาที่ผู้เรียนนับถือ	๑.วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติและความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ ๒.สรุปเปรียบเทียบความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติและความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ
๒.สรุปพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถาน หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	พุทธประวัติและประวัติศาสดาตามที่ก่อให้เกิด ศรัทธาและปฏิบัติ	๑.บอกพุทธประวัติจนถึงสังเวชนียสถาน และประวัติศาสดาอื่นๆตามที่กำหนด ๒.สรุปพุทธประวัติและประวัติศาสดาอื่นๆตามที่กำหนด
๓. เห็นคุณค่าและประพุดิตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	แบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง	๑.วิเคราะห์คุณค่า แบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด ๒.นำแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดที่ได้จากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างไปใช้ในการดำเนินชีวิต
๔. วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓	พระรัตนตรัยมีความสำคัญ การแสดงความเคารพพระรัตนตรัย เป็นการเข้าถึงพระพุทธ พระ	แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตนตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	ธรรม พระสงฆ์ พร้อมกับปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3	
๕. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	หลักศาสนามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตที่ดีของบุคคลในประเทศ	๑.บอกหลักธรรมและแนวการดำเนินชีวิตของบุคคลที่ทำความดีในประเทศ ๒.บอกหลักธรรมที่นักเรียนยึดเป็นหลักเพื่อการดำเนินชีวิต
๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตาและบริหารจิต เจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การพัฒนาจิตเจริญปัญญา ตามแนวทางของศาสนาอย่างมีสติทำให้เกิดความสงบสุขในชีวิต	๑. บอกวิธีการพัฒนาจิตเจริญปัญญาตามหลักพุทธศาสนาและศาสนาอื่นตามที่กำหนด ๒. นำวิธีการพัฒนาจิตเจริญปัญญาตามหลักพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือไปประยุกต์ใช้
๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อแก้ปัญหา อบายมุขและสิ่งเสพติด	หลักธรรมของศาสนามีอิทธิพลที่ผู้ปฏิบัติตาม สามารถนำไปแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด	๑.วิเคราะห์หลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและ สิ่งเสพติด ๒. นำหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่นักเรียนนับถือไปปฏิบัติ
๘. อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	หลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่น	๑.วิเคราะห์หลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่น ๒. อธิบายและสรุปหลักธรรมของศาสนาอื่น
๙. อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่น ๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี	ศาสนพิธีและพิธีกรรม ของศาสนาอื่น ๆ	๑.บอกชื่อศาสนพิธี และพิธีกรรมของศาสนาต่างๆ ตามที่กำหนด ๒ อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี และพิธีกรรมของศาสนาต่างๆ ตามที่กำหนด ๓. บอกวิธีการปฏิบัติและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษา พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไรทำอะไรได้	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑.อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ในศาสนสถาน และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม	เขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาสมีความสำคัญ ชาวพุทธควรปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในวัด หรือศาสนาสถาน	๑.บอกเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาสที่มีความสำคัญ ๒.ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมในเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส
๒.มีมรรยาทของความ เป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	การปฏิบัติตามมรรยาทของความ เป็นศาสนิกชนที่ดีส่งผลให้มีการสำรวม กาย วาจา ใจ เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงาม	๑.บอกมรรยาทของความเป็นศาสนิกชน ๒.ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี
๓.อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมใน ศาสนพิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	การเข้าร่วมศาสนพิธีกรรมและ กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เป็นการสืบทอดศาสนาให้ดำรงอยู่	๑.บอกความสำคัญของพิธีกรรม ศาสนพิธีทางศาสนา ๒.บอกลักษณะสำคัญของพิธีกรรม และศาสนพิธีทางศาสนา ๓.ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในการเข้าร่วมพิธีกรรมและศาสนพิธีทางศาสนา
๔. แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	การประกาศตนต่อสาธารณชนว่า ยอมรับพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง ส่งผลให้บุคคลที่ประกาศตนสำนักถึงบทบาทหน้าที่ของชาวพุทธที่ดี	บอกวิธีการแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑.อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทย	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทยมีผลต่อการนับถือศาสนา ความเชื่อ แนวปฏิบัติที่เป็นวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติไทย	๑.อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือเข้าสู่ประเทศไทย ๒.อธิบายการนับถือพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในประเทศไทย
๒.วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย และการประพฤติปฏิบัติตนของคนในรวมทั้งการพัฒนาตนและครอบครัว	พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือมีความสำคัญต่อสภาพแวดล้อม และการประพฤติปฏิบัติตนของคนในสังคมไทย	๑.บอกความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือที่มีต่อสภาพแวดล้อมของสังคมไทย ๒.บอกหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อและแนวทางการพัฒนาตนเองและครอบครัว
๓.วิเคราะห์พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยาหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	หลักธรรมสำคัญในการศึกษาพุทธประวัติหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนดตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยา	๑.สรุปพุทธประวัติหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนดตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยา ๒. นำเสนอข้อคิดที่ได้จากการ ศึกษาพุทธประวัติหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนดตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยา ๓. อธิบายการนำข้อคิดในข้อ ๒ ไปเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของตนเอง
๔.วิเคราะห์และประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	แบบอย่างการประพฤติปฏิบัติและการดำเนินชีวิตของคนดีก่อให้เกิดความศรัทธา และเป็นแรงจูงใจให้ปฏิบัติตนตาม	๑.สรุปประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด ๒.วิเคราะห์ข้อคิดหรือแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
		เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด ๓.อธิบายการนำข้อคิด ไปเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของตนเอง
๕.อธิบายพุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนดเห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัว	พุทธคุณและข้อธรรมในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาชีวิตของตนเองและครอบครัวได้	๑.อธิบายพุทธคุณและข้อธรรมในกรอบอริยสัจ ๔ ๒.อธิบายเชื่อมโยงการนำพุทธคุณและข้อธรรมในกรอบอริยสัจ ๔ ไปใช้พัฒนาและแก้ปัญหาชีวิตของตนเองและครอบครัวได้
๖.เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการหรือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ-โทษ และทางออก หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	การพัฒนาจิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียมและวิธีคิดแบบคุณ-โทษ และทางออกเป็นหนทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต	๑.อธิบายหลักการพัฒนาจิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ผู้เรียนนับถือ ๒.บอกประโยชน์หรือคุณค่าของการพัฒนาจิตที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต
๗.สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การบริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ	๑.อธิบายหลักการบริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ ๒.บอกประโยชน์หรือคุณค่าของการพัฒนาจิตที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต
๘.วิเคราะห์และปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือในการดำรง ชีวิตแบบพอเพียงและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	การปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือในการดำรง ชีวิตแบบพอเพียงและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมมีความเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข	๑.วิเคราะห์หลักธรรมทางศาสนาที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ๒.เสนอแนวปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาในการ ดำรงชีวิตแบบพอเพียงและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
๙.วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนาอื่น ๆ	ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของศาสนาอื่นก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างศาสนิกชนของแต่ละศาสนา	๑.บอกชื่อศาสนาต่าง ๆ ที่คนไทยนับถือศาสนา ๒.อธิบายเหตุผลความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนาอื่น

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑๐.ปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม	การยอมรับและปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นที่มีวัฒนธรรมต่างกันทำให้มีความเข้าใจอันดีและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	๑.อธิบายลักษณะของสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศาสนาอื่น ๆ ๒.ปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม
๑๑.วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นบอบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์และนำเสนอแนวทางการปฏิบัติของตนเอง	การกระทำของบุคคลที่เป็นบอบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์	๑. อธิบายพฤติกรรม/การกระทำของบุคคลที่เป็นบอบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์ ๒. นำเสนอแนวทางการปฏิบัติตนของตนเองที่เป็นพฤติกรรมด้านศาสนสัมพันธ์

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑.บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	การบำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือถือเป็นหน้าที่ของศาสนิกชนทุกคน	บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ
๒.อธิบายจริยวัตรของสาวกที่เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ	จริยวัตรของสาวกที่เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตามศาสนา	๑.อธิบายจริยวัตรของสาวกที่เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ๒.ปฏิบัติตนต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถืออย่างถูกต้องและเหมาะสม
๓.ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การปฏิบัติตนที่ถูกต้องและเหมาะสมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ	ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
๔.จัดพิธีกรรมและปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมใดถูกต้อง	การจัดพิธีกรรมและปฏิบัติตนอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา	๑.จัดพิธีกรรมในศาสนาพิธีทางศาสนา ๒.ปฏิบัติตนในการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาอย่างถูกต้อง
๕.อธิบายประวัติ ความสำคัญ และปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ เป็นการแสดงความกตัญญูต่อศาสนา	๑.อธิบายประวัติและความสำคัญ ของวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ๒.ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑

รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	นักเรียนรู้อะไร	นักเรียนทำอะไรได้
๑.อธิบายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน	การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบันทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	อธิบายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน
๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน	หลักธรรมหรือคำสอนของศาสนาช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน	อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในด้านของการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
๓. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ	พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติ เป็นศูนย์รวมจิตใจก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	๑. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ ๒. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะของ เอกลักษณ์และมรดกของชาติ
๔. อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือกับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม	การประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาเป็นการพัฒนาชุมชนและจัดระเบียบสังคม	สรุปความสำคัญของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม
๕. วิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การเรียนรู้พุทธประวัติทำให้เกิดความศรัทธาต่อศาสดาของศาสนา และปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน	๑. สรุปพุทธประวัติหรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือ ๒. อธิบายหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ
๖. วิเคราะห์และประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดกเรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	แบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดของพุทธสาวก ชาดกและศาสนิกชนตัวอย่าง เป็นแรงจูงใจให้เกิดศรัทธา เลื่อมใสในการทำดี เพื่อผลดีจะเกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่นในปัจจุบันและอนาคต	วิเคราะห์และประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดกเรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

ตัวชี้วัด	นักเรียนรู้อะไร	นักเรียนทำอะไรได้
๗. อธิบายโครงสร้างและสาระของสังเขปของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	พระไตรปิฎกเป็นแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา การเข้าใจโครงสร้างทำให้เรียนรู้ให้กระจ่างชัดและถูกต้อง	อธิบายและเขียนโครงสร้าง สาระของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือโดยสังเขปและเขียนเป็นผังความคิด
๘. อธิบายธรรมคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชนและสังคม	อริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมสำคัญที่สุด ผู้เห็นคุณค่านำข้อธรรมของอริยสัจ ๔ และธรรมคุณ ๖ ไปปฏิบัติจะแก้ปัญหาพัฒนาตนเองและครอบครัว	๑. อธิบายธรรมคุณว่าเป็นการแสดงคุณค่าของการเข้าถึงพระรัตนตรัยองค์ที่ ๒ (พระธรรม) ๒. การปฏิบัติตามธรรมคุณ ๖ จะพัฒนาตนเองและแก้ปัญหาชุมชนและสังคม ๓. อธิบายข้อธรรมในกรอบของอริยสัจ ๔ เพื่อนำไปแก้ปัญหาชุมชนและสังคมตามกระบวนการอริยสัจ ๔
๙. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือ วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	จิตที่ฝึกดีแล้ว (สมาธิ) นำสุขมาให้และคุณค่าจิตที่ฝึกแล้วจะมีความสงบ สะอาด สว่าง มีสติเกิดพลังสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	๑. เห็นคุณค่าและวิเคราะห์ว่าจิตที่ดีเมื่อกระทบสิ่งเร้า (อายุขณะภายในภายนอก) เชื่อมโยงการกระทบสู่วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรมและอรรถธรรมสัมพันธ์ (หลักการและจุดหมาย) ออกจากสิ่งเร้าที่กระทบโดยไม่ยึดติด
๑๐. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิต และเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	การสวดมนต์แปลและแผ่เมตตาเป็นการทำจิตให้สงบและมีความปรารถนาดีด้วยการส่งความสุขต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย	๑. การบริหารจิตและเจริญปัญญาเป็นความดีที่เกิดผลสูงสุดทำให้ตนเองมีจิตสงบ ๒. จิตที่สงบเมื่อนำไปใช้งานจิตจะทำงานได้คล่องแคล่วมีความสำเร็จในการใช้ปัญญาคิดเห็นตามที่เป็นจริง
๑๑. วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการดำรงชีวิต อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทำให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืน	๑. วิเคราะห์หลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ๒. ปฏิบัติของตนเองตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

มาตรฐาน ส ๑.๒

เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และอํารงรักษา
พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด	นักเรียนรู้อะไร	นักเรียนทำอะไรได้
๑.ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	๑.บอกแนวปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ๒.ปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสม
๒.มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	ความมีมรรยาทแสดงคุณภาพชีวิตที่ดี	ปฏิบัติตนตามมรรยาทชาวพุทธตามที่กำหนดได้
๓.วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธีและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	เข้าร่วมศาสนพิธีด้วยความเต็มใจและปฏิบัติตนได้ถูกต้องทำให้เกิดความสุข	วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธี และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง
๔.อธิบายค่าสอนที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	ปฏิบัติตนได้ถูกต้องในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดเป็นความกตัญญูต่อศาสนา	๑.อธิบายประวัติ ความสำคัญ และปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง ๒.บอกสาเหตุการเกิดวันสำคัญและปฏิบัติตนได้ถูกต้องเพื่อความกตัญญูต่อศาสนา ๓.บอกข้อคิดจากหลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องเนื่องวันสำคัญทางศาสนา
๕.อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธีพิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกัน	ศาสนพิธีของทุกศาสนาจะมีลักษณะเฉพาะที่มาพร้อมกับการเผยแพร่ศาสนา นั้น ๆ ทำให้พิธีกรรมแตกต่างกัน นักเรียนทำอะไรได้	อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธีพิธีกรรม ตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกัน

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑

รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด	นักเรียนรู้อะไร	นักเรียนทำอะไรได้
๑.อธิบายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก	การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกทำให้ปัจจุบันประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาแห่งโลก	อธิบายเหตุผลว่าการเผยแพร่พุทธศาสนาสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีผลให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาแห่งโลก
๒.วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือมีทฤษฎีและวิธีการที่เป็นสากลจึงช่วยสร้างความสงบสุขแก่โลก	พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือมีทฤษฎีและวิธีการที่เป็นสากลจึงช่วยสร้างความสงบสุขแก่โลก	บอกเหตุผลพร้อมยกตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสร้างสรรคอารยธรรมและความสงบสุขต่อโลก
๓.อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน	พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่สอดคล้องในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน	บอกหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน
๔.วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	พระพุทธรูปปางต่าง ๆ เป็นสัญลักษณ์แทนศาสดาเพื่อเตือนใจของพุทธบริษัทให้ดำเนินชีวิตที่ไม่ประมาทไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด
๕.วิเคราะห์และประพุดตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	แบบอย่างการดำเนินชีวิตของพุทธสาวก ชาดกและศาสนิกชน ตัวอย่างเป็นแรงจูงใจให้เกิดศรัทธาความเลื่อมใสในการทำดี เพื่อผลดีจะเกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่นในปัจจุบันและอนาคต	วิเคราะห์และประพุดตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด
๖.อธิบายสังฆคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	อริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมสำคัญที่สุดผู้เห็นคุณค่า นำข้อธรรมของอริยสัจ ๔ และสังฆคุณ ๘ ไปปฏิบัติจะแก้ปัญหาพัฒนาตนเองและครอบครัว	๑.อธิบายสังฆคุณ ๘ ว่าเป็นการแสดงคุณค่าของการเข้าถึงพระรัตนตรัยองค์ที่ ๓ (พระสงฆ์) ๒.บอกได้ว่าการปฏิบัติตามสังฆคุณจะพัฒนาตนเองและแก้ปัญหาชุมชนและสังคม

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

ตัวชี้วัด	นักเรียนรู้อะไร	นักเรียนทำอะไรได้
		๓.อธิบายข้อธรรมในกรอบของอริยสัจ ๔. เพื่อนำไปแก้ปัญหาชุมชนและสังคมกระบวนการอริยสัจ ๔
๗.เห็นคุณค่าและวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงานและการมีครอบครัว	การเห็นคุณค่าของหลักธรรมจะไม่ประมาททำสิ่งผิดพลาดจึงต้องพัฒนาตนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงานและการมีครอบครัว	๑.เห็นคุณค่าและวิเคราะห์หลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงานและการมีครอบครัว ๒.เสนอแนวทางปฏิบัติและปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงานและการมีครอบครัวได้
๘.เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือวิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	จิตที่ฝึกดีแล้ว (สมาธิ) นำสุขมาให้และคุณค่าจิตที่ฝึกแล้วจะมีความสงบสะอาด สว่างมีสติเกิดพลังสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	เห็นคุณค่าและวิเคราะห์ว่าจิตที่ดีเมื่อกระทบสิ่งเร้า (อายุขณะภายใน – ภายนอก) เชื่อมโยงการกระทบสู่วิธีคิดแบบอริยสัจและแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ออกจากสิ่งเร้าที่กระทบ(โดยไม่มียึดติดเข้าไปตามที่เป็นจริง)
๙. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	การสวดมนต์แผ่เมตตาเป็น การทำจิตให้สงบและมีความปรารถนาดีด้วยการส่งความสุขต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย	๑.อธิบายการบริหารจิตและเจริญปัญญาเป็นความดีที่เกิดผลสูงสุดทำให้ตนเองมีจิตสงบ ๒.จิตที่สงบเมื่อนำไปใช้งานจิตจะทำงานได้คล่องแคล่วพบความสำเร็จในการเกิดปัญญาคิดเห็นตามที่เป็นจริง
๑๐.วิเคราะห์ความแตกต่างและยอมรับวิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในศาสนาอื่นๆ	วิถีชีวิตของทุกศาสนามีวัฒนธรรมมาพร้อมกับศาสนา ดังนั้นศาสนิกชนจึงมีวิถีชีวิตเป็นไปตามความเชื่อที่แตกต่างกัน	๑.วิเคราะห์ความแตกต่างและวิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในศาสนาอื่นๆ ๒.เสนอแนวทางการปฏิบัติในการยอมรับวิถีการ ดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในศาสนาอื่นๆ

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด	นักเรียนรู้อะไร	นักเรียนทำอะไรได้
๑.วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของสาวกและปฏิบัติตนต่อสาวก ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	บทบาทของพระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาโดยตรงจึงต้องเป็นนักบวชที่ดีและชาวพุทธต้องปฏิบัติตนถูกต้องเหมาะสมต่อพระสงฆ์	๑.บอกบทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นนักบวชที่ดี ๒.เสนอแนวปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์และปฏิบัติได้ถูกต้อง
๒.ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาตามที่กำหนด	การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาตามที่กำหนดทำให้สังคมเป็นสุข	๑.ปฏิบัติตนตามหน้าที่ชาวพุทธและมรรยาทชาวพุทธ ๒.วิเคราะห์ปฏิบัติตนของศิษย์ที่ดีต่อครูอาจารย์
๓.ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี	ศาสนิกชนที่ดีต้องมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตามหลักธรรม	ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี
๔.ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง	การเข้าร่วมพิธีกรรมด้วยความตั้งใจและปฏิบัติตามได้ถูกต้องทำให้เกิดความสุขสงบและเข้าถึงพระรัตนตรัย	ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง
๕.อธิบายประวัติวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	ปฏิบัติตนได้ถูกต้องในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดเป็นความกตัญญูต่อศาสนา	๑.บอกสาเหตุการเกิดวันสำคัญและตนได้ถูกต้องด้วยความกตัญญูต่อพระพุทธศาสนา ๒.วิเคราะห์หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา
๖.แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	การแสดงตนเป็นพุทธมามกะเป็นการยอมรับว่าตนเป็นชาวพุทธมีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง	แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ
๗.นำเสนอแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ	พระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่คู่โลกได้พุทธบริษัทต้องร่วมมือกันศึกษาปฏิบัติ เผยแผ่ ปกป้อง เพื่อธำรงรักษาพระพุทธศาสนาไว้	นำเสนอแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑

รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของ
พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธา
ที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่าง
สันติสุข

ตัวชี้วัด	นักเรียนรู้อะไร	นักเรียนทำอะไรได้
๑.วิเคราะห์สังคัมขมพูทวีป และคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้าหรือ สังคัมสมัยของศาสนาที่ตนนับถือ	สังคัมขมพูทวีปสมัยก่อนพระพุทธเจ้า มีคติความเชื่อที่มุ่งแสวงหาความหลุดพ้นอย่างหลากหลายแนวคิด	๑.อธิบายลักษณะทางสังคัมของขมพูทวีปสมัยก่อนพระพุทธเจ้า ๒.วิเคราะห์คติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า
๒.วิเคราะห์พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุด ในการตรัสรู้ การก่อตั้ง วิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือวิเคราะห์ประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	พระพุทธเจ้าเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุด ตรัสรู้ได้ด้วยตนเอง ทรงมีพระกรุณาคุณ เผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างหลากหลายวิธี ที่ให้พุทธศาสนามีความมั่นคงยาวนานถึงปัจจุบัน	อธิบายวิธีการฝึกตนในการตรัสรู้ การก่อตั้ง วิธีการสอนและการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าหรือศาสดาศาสนาที่ตนนับถือ
๓.วิเคราะห์พุทธประวัติด้านการบริหารและการธำรงรักษาศาสนาหรือวิเคราะห์ประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	พระธรรมเป็นองค์แทนศาสดา การเข้าหมู่สงฆ์ต้องเป็นไปตามพุทธบัญญัติ พุทธบริษัท ๔ เป็นผู้อุปถัมภ์ทำนุเกื้อกูลพระรัตนตรัยให้คงอยู่ทุกวันนี้	วิเคราะห์ประวัติศาสดาศาสนาที่ตนนับถือ
๔.วิเคราะห์ข้อปฏิบัติทางสายกลางในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	พระพุทธศาสนามีทฤษฎีที่เป็นสากล เน้นแก้ปัญหาด้วยอริยสัจ ๔ ทางสายกลาง ใช้ศีล สมานีปัญญาในการธำรงชีวิต เน้นเหตุปัจจัยในการดับทุกข์	วิเคราะห์ข้อปฏิบัติ ที่เป็นทางสายกลางของศาสดา ศาสนาที่ตนนับถือ

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

ตัวชี้วัด	นักเรียนรู้อะไร	นักเรียนทำอะไรได้
๕.วิเคราะห์การพัฒนาศรัทธา และปัญหาที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	ศรัทธาและปัญญาเป็นแนวทางการพัฒนาตนเองที่ถูกต้องเกิดความสุขแก่ตนเอง	วิเคราะห์การพัฒนาศรัทธาและปัญหาที่ถูกต้องในศาสนาที่ตนนับถือ
๖.วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	ลักษณะประชาธิปไตยสมัยพุทธกาลมีการบริหารที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรมเป็นแบบอย่างการบริหารที่มีความมั่นคงยั่งยืน	วิเคราะห์ลักษณะของประชาธิปไตยตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ
๗.วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับหลักวิทยาศาสตร์ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	หลักการของพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับกระบวนการหรือหลักการทางวิทยาศาสตร์	อธิบายความสัมพันธ์ของพุทธศาสนาหรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือกับวิทยาศาสตร์
๘.วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การฝึกฝนตนให้เข้าในสภาวะชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา สามารถพัฒนาตนเอง ทำให้พึ่งตนเองได้จึงมีแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ
๙.วิเคราะห์พระพุทธศาสนา ว่าเป็นศาสตร์แห่งการศึกษาที่เน้นความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยกับวิธีการแก้ปัญหา เพื่อการแก้ปัญหาคือหรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์แห่งการศึกษาที่เน้นความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยกับวิธีการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาตนได้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง	วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยกับวิธีการแก้ปัญหาของศาสนาที่ตนนับถือ
๑๐.วิเคราะห์พระพุทธศาสนา ในการฝึกตนไม่ให้ประมาท มุ่งประโยชน์และสันติภาพบุคคล สังคมและโลก หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	พระพุทธศาสนาสอนการฝึกตนไม่ให้ประมาท เพื่อเป็นทางรอดของชีวิตที่นำมาซึ่งมุ่งประโยชน์สุขแก่ตนเองและสันติภาพของโลก	วิเคราะห์การฝึกฝนตนเองในการปฏิบัติตามแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ
๑๑.วิเคราะห์พระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	วิเคราะห์แนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

ตัวชี้วัด	นักเรียนรู้อะไร	นักเรียนทำอะไรได้
๑๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการศึกษาที่สมบูรณ์ การเมืองและสันติภาพ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	พระพุทธศาสนามีทฤษฎีและวิธีการที่เป็นสากลจึงช่วยสร้างความสงบสุขแก่โลกด้านการศึกษาที่สมบูรณ์ การเมืองและสันติภาพ	วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือเกี่ยวกับการศึกษาที่สมบูรณ์ การเมืองและสันติภาพ
๑๓. วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ	พระรัตนตรัยและหลักอริยสัจ ๔ เป็นหนทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองไปสู่ความดีงามและความมั่นคงในความคิด	อธิบายหลักธรรมของอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ
๑๔. วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ขาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	ขาดกเรื่องเล่าเป็นตัวอย่างของความเพียรพยายามในการสั่งสมความดีจนมีความ ก้าวหน้าในชีวิต แบบอย่างของคนดีทำให้เกิดพลังศรัทธาใจให้คนปฏิบัติตามและเห็นว่าปัญหาอุปสรรคในชีวิตสามารถแก้ไขได้	บอกและอธิบายข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ขาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง
๑๕. วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของการสังคายนาพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ และการเผยแผ่	พระไตรปิฎกมีการสังคายนาสืบทอดมาจำนวนหลายครั้งจึงเป็นคัมภีร์ที่เชื่อถือได้ผู้ศึกษาและปฏิบัติตามสามารถนำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตได้ดี	วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของการ สังคายนาพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ
๑๖. เชื่อมมั่นต่อผลของการทำความดี ความชั่ว สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่ต้องเผชิญ และตัดสินใจเลือกดำเนินการหรือปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักธรรมจริยธรรม และกำหนดเป้าหมายบทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์	การทำดีละความชั่วช่วยให้การตัดสินใจดำเนินการเรื่องใด ๆ ได้ถูกต้องโดยอาศัยวิธีคิดแบบอริยสัจ ๔ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมช่วยให้ชีวิตเกิดสันติสุขและอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์	๑. เชื่อมมั่นต่อผลของการทำความดี ความชั่ว ๒. ตัดสินใจเลือกดำเนินการหรือปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักธรรม จริยธรรม ๓. กำหนดเป้าหมาย บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

ตัวชี้วัด	นักเรียนรู้อะไร	นักเรียนทำอะไรได้
๑๗. อธิบายประวัติศาสดาของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	ศาสดาแต่ละศาสนามีคำสอนที่เป็นแบบอย่าง ได้ตีประวัติของท่านเพื่อ การแสวงหาข้อเท็จจริงสามารถเป็นแบบ อย่างได้สำหรับผู้สนใจและปฏิบัติตาม	อธิบายประวัติศาสดาของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป
๑๘. ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของค่านิยม จริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อและพฤติกรรมที่แตกต่างกันของศาสนิกชน ศาสนาต่างๆ เพื่อจัดความขัดแย้งและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข	ค่านิยม จริยธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดให้เกิดความเชื่อและการประพฤติตนของแต่ละศาสนาการรับรู้ค่านิยม จริยธรรมของแต่ละศาสนาก่อให้เกิดความเข้าใจต่อกันของศาสนิกชน	ตระหนักในคุณค่าของค่านิยม จริยธรรมในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของศาสนาและศาสนิกชน
๑๙. เห็นคุณค่า เชื่อมมั่น และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาศรีธรรมด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	การพัฒนาชีวิตการพัฒนาจิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นและมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง	พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยวิธีการพัฒนาจิตแบบโยนิโสมนสิการ
๒๐. สวดมนต์ แผ่เมตตาและบริหารจัดการ และเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	๑. การสวดมนต์แผ่เมตตาเป็นความปรารถนาดีต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ๒. การบริหารจัดการและเจริญปัญญาเป็นความดีที่เกิดผลสูงสุดทำให้ตนเองมีจิตสงบเกิดปัญญาตามความเป็นจริง	๑. อธิบายหลักสติปัฏฐานหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ๒. ปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐานหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ
๒๑. วิเคราะห์หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของศาสนาอื่นๆ และชักชวน ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของการทำความดีต่อกัน	หลักธรรมของพระพุทธศาสนาใช้ในการดำรงชีวิตช่วยให้เกิดสันติสุขและสนับสนุนให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญของการทำความดีต่อกัน	๑. หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของศาสนา ๒. ชักชวน ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของการทำความดีต่อกัน
๒๒. เสนอแนวทางการจัดการกิจกรรมความร่วมมือของทุกศาสนาในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม	ทุกสังคมเมื่อมีกิจกรรมศาสนสัมพันธ์สามารถช่วยแก้ปัญหาในแต่ละสังคมได้และพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น	จัดการกิจกรรมความร่วมมือของทุกศาสนาในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

บันทึกการเรียนรู้

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และอํารงรักษาพระพุทธศาสนาหรือ ศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด	นักเรียนรู้อะไร	นักเรียนทำอะไรได้
๑. ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อ สวาก สมาชิกรในครอบครัว และคนรอบข้าง	การปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีต่อสวากคือพระสงฆ์ด้วยการปฏิบัติ ด้วยกาย วาจา ใจ ปฏิบัติฐานในโอกาสอันควร ช่วยส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	บอกวิธีการและปฏิบัติตนเป็น ศาสนิกชนที่ดีต่อสวาก สมาชิกรในครอบครัว และคนอื่น
๒. ปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธี พิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ	การปฏิบัติตนตามศาสนพิธีและ พิธีกรรมที่ถูกต้องช่วยให้เกิดความสุข และเบิกบานใจที่มีโอกาสได้เข้าถึง พระรัตนตรัย	บอกวิธีการและปฏิบัติตนตามศาสน พิธี พิธีกรรมของศาสนาที่ตนนับถือ
๓. แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือ แสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนา ที่ตนนับถือ	การแสดงตนเป็นพุทธมามกะเป็นการ ยอมรับว่าตนเป็นชาวพุทธมีพระ รัตนตรัยเป็นที่พึ่ง	แสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ ตนนับถือ
๔. วิเคราะห์หลักธรรม คติธรรมที่ เกี่ยวเนื่องกับวันสำคัญทางศาสนา และเทศกาลที่สำคัญของศาสนาที่ตน นับถือและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	เข้าร่วมพิธีกรรมด้วยความเต็มใจและ ปฏิบัติตามได้ถูกต้อง เกิดความสุข สงบและเข้าถึงพระรัตนตรัย	อธิบายหลักธรรมและการประพฤติ ปฏิบัติตนที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง กับวันสำคัญทางศาสนาแต่ละวัน
๕. สัมมนาและเสนอแนะแนวทางใน การธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ อันส่งผลถึงการพัฒนาดน พัฒนาชาติ และโลก	พระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่คู่โลก ได้พุทธบริษัทต้องร่วมมือกันศึกษา ปฏิบัติ เผยแผ่ ปกป้อง เพื่อธำรง รักษาไว้	ร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อ เสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษา ศาสนาที่ตนนับถือ อันส่งผลถึง การพัฒนาดน พัฒนาชาติและโลก

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

K-W-L CHART

Name: _____

TOPIC: _____		
K WHAT I KNOW	W WHAT I WONDER	L WHAT I LEARNED

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เรื่อง.....

กิจกรรม.....นักเรียนระดับชั้น.....ภาคเรียนที่..... ปีการศึกษา.....เวลา.....คาบ/ชั่วโมง สอนโดย.....

ขอบเขตเนื้อหาสาระ.....

.....

.....

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง.....

.....

.....

จุดประสงค์การเรียนรู้			หลักธรรม	กระบวนการเรียนรู้
ความรู้ (K)	ทักษะการเรียนรู้ (S)	คุณธรรม (V)		
			ทุกข์	การกำหนดประเด็นปัญหาที่สนใจ
			สมุทัย	ชั้นถาม
			นิโรธ	ชั้นจินตนาการ

				การวางแผน
			มรรค	สร้างสรรค์
				คิดสะท้อนออกแบบใหม่

สื่อและแหล่งเรียนรู้

วิธีการประเมินผล

แบบบันทึกการทบทวนหลังการปฏิบัติ (After Action Review: AAR)

ชื่อ-นามสกุล.....โรงเรียน.....

ชื่อกิจกรรมที่ปฏิบัติ.....

วันที่เริ่มปฏิบัติ.....วันที่สิ้นสุดการปฏิบัติ.....

วันที่ทำ AARเวลาเริ่ม-สิ้นสุด.....

ผู้ร่วม AAR AAR กิจกรรมของตนเอง

AAR กลุ่ม ประกอบด้วยผู้เข้าร่วมจำนวน.....คน ดังรายชื่อ

1)..... 2).....

3)..... 4).....

5)..... 6).....

เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้

.....
.....
.....

ผลการจัดการเรียนรู้/ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง (โดยสรุป)

.....
.....
.....

กิจกรรม/ขั้นตอนที่ทำได้ดี

.....
.....
.....

กิจกรรม/ขั้นตอนที่ต้องปรับปรุง

.....
.....
.....

อุปสรรค/ข้อจำกัด/ข้อขัดข้องที่พบในระหว่างการจัดการเรียนรู้

.....
.....
.....

ข้อควรปฏิบัติเพื่อการปรับปรุง/พัฒนาการดำเนินงานครั้งต่อไป

.....
.....
.....

แบบประเมินทักษะการใช้คำถาม

ชื่อครูผู้สอน.....

เรื่อง/หัวข้อ.....วิชา.....

ชื่อผู้สังเกต.....วันที่สังเกต.....

คำชี้แจง ให้ผู้สังเกตเขียนวงกลมล้อมรอบตัวเลขที่ตรงกับระดับทักษะการถามของครูผู้สอน โดยใช้เกณฑ์พิจารณาต่อไปนี้

5 = ดีมาก, 4 = ดี, 3 = ปานกลาง, 2 = ควรปรับปรุง, 1 = ควรปรับปรุงอย่างมาก

รายการประเมิน	ระดับทักษะการใช้คำถาม				
	1	2	3	4	5
คำถามสัมพันธ์กับเรื่องที่สอน	1	2	3	4	5
คำถามกะทัดรัดชัดเจน	1	2	3	4	5
คำถามเหมาะสมกับผู้เรียน	1	2	3	4	5
คำถามหลากหลายไม่ซ้ำซาก	1	2	3	4	5
ไม่ถามแนะนำหรือถามเองตอบเอง	1	2	3	4	5
ถามได้คล่องแคล่วโดยมีการเว้นระยะให้คิดสมควร	1	2	3	4	5
มีวิธีการคำถามเพื่อล้วงความเข้าใจของผู้เรียนหรือช่วยให้คิดได้เอง	1	2	3	4	5
แจกคำถามได้ทั่วถึงและส่งเสริมให้มีการอภิปรายระหว่างกัน	1	2	3	4	5
ยอมรับคำตอบของผู้เรียนและใช้ความคิดของผู้เรียนในการดำเนินเรื่อง	1	2	3	4	5
มีการเสริมกำลังใจด้วยวาจาหรือท่าทางที่เหมาะสม	1	2	3	4	5

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สังเกต

เกณฑ์ในการประเมินทักษะการใช้คำถาม

- 4.51 – 5.00 หมายถึง มีทักษะการใช้คำถามมากที่สุด
- 3.51 – 4.50 หมายถึง มีทักษะการใช้คำถามมาก
- 2.51 – 3.50 หมายถึง มีทักษะการใช้คำถามปานกลาง
- 1.51 – 2.50 หมายถึง มีทักษะการใช้คำถามน้อย
- 1.00 – 1.50 หมายถึง มีทักษะการใช้คำถามน้อยที่สุด

แบบประเมินทักษะครูผู้สอน

ชื่อ.....โรงเรียน.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. สถานที่.....

คำชี้แจง

แบบประเมินทักษะของครูผู้สอนที่จัดการเรียนรู้ด้วย STEAM Design Process ฉบับนี้สำหรับใช้ประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ด้วย STEAM Design Process ตามสภาพความเป็นจริง เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาและพัฒนาทักษะของครูผู้สอนที่จัดการเรียนรู้ด้วย STEAM Design Process ของครูผู้สอนแต่ละคน

ทักษะของครูผู้สอน	ระดับการปฏิบัติ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitating)						
มีการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้คิด และอยากเรียนรู้						
มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนแบบร่วมมือ						
การจัดกระบวนการเรียนรู้ มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง						
การเป็นผู้รับฟังและให้ความสนใจในสิ่งที่ผู้เรียนคิด						
สร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดี						
สามารถควบคุมเวลาในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม						
เมื่อผู้เรียนพูดคุยออกนอกประเด็น พยายามซักถามและนำกลับเข้าสู่ประเด็น						
ให้โอกาสผู้เรียนได้นำเสนอ และรับฟังผลลัพธ์การประเมินผลงานด้วยวิธีการต่างๆ						
ผู้สร้างความร่วมมือในการเรียนรู้ (Collaborating)						
มีการให้ผู้เรียนทำงานเป็นคู่หรือเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อทำงานให้สำเร็จไปด้วยกัน						
สนับสนุนการทำงานร่วมกับเพื่อนนักเรียนในทีมเพื่อกำหนดเป้าหมายและวางแผนการทำงานร่วมกัน						
ส่งเสริมให้ผู้เรียนแบ่งงานและความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม						
สนับสนุนผู้เรียนให้สร้างผลงานร่วมกันโดยความร่วมมือของทุกคนในกลุ่ม						
สนับสนุนให้ผู้เรียนในกลุ่มยอมรับกันและกัน						
สนับสนุนผู้เรียนให้เรียนรู้ ทำงาน และแก้ปัญหาพร้อมกัน						
ในการทำงานเป็นทีม ให้โอกาสทุกคนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับชิ้นงาน						

ทักษะของครูผู้สอน	ระดับการปฏิบัติ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
นักพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพเฉพาะบุคคล (Personalized learning)						
ในการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเลือกที่จะเรียนรู้ได้ตามศักยภาพและความสนใจของตนเอง						
สนับสนุนให้ผู้เรียนได้สำรวจ ค้นหา เพื่อทำความเข้าใจสิ่งใหม่ๆ และบูรณาการความรู้ที่มีอยู่เพื่อแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง						
มีการสังเกตผู้เรียนว่ามีความสนใจและความถนัดในด้านใด และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกทำในสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ						
การจัดเตรียมเนื้อหาและกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ						
เป็นผู้ให้คำปรึกษาเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียน						
การสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยใคร่รู้ และส่งเสริมให้หาคำตอบด้วยตนเอง						
ผู้สร้างและเผยแพร่เนื้อหา (Authoring and publishing)						
เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ มีความอยากรู้อยากเห็นและชอบถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่น						
มีทักษะในการนำเสนอข้อมูลเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ						
มีความรู้ในการเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมกับผู้เรียน						
มีทักษะในการเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ และมีช่องทางที่หลากหลาย						
นักนวัตกรรม (Innovation skill)						
มีการนำเสนอแนวคิดใหม่หรือนวัตกรรมที่ต่อยอดความรู้เดิมได้						
รู้จักค้นหาแนวคิดหรือมุมมองใหม่ๆ โดยใช้เทคนิคที่หลากหลายเพื่อการจัดการเรียนรู้						
มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาเครื่องมือหรือวิธีการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้						
ประยุกต์ใช้ความรู้ เชื่อมโยงกับสิ่งที่มีอยู่เดิมได้อย่างสร้างสรรค์						

บันทึกหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)

ตำแหน่ง.....